Epithoma expositionis canonis Misse magistri Gabrielis Biel Spirẽ. sacre theologie Licenciati.

Sum Mgri Jacobi de Szadia maioris collegij studii Crac collegie

Heu Gabriel cecidit: cui vix Germania magnus
Et cui vix aluit itala terra parem
Consilio scriptis cathedra certamine sacra
In sophia laudem dignus habere fuit
Abstemius: mitis: castus: dans sepe fideles
Suasus & sanctos dux Eberarde tibi
Et quia diuinam studiose exercuit artem
Dat sibi defuncto premia digna deus

Ad sacerdotes de huius operis vtilitate ꝛ necessitate Epigramma Hainrici Bebel Justingensis

Vos qui sacrorum ritus ꝛ mistica christi
Tractatis totiens presbyteri atqꝫ senes
Discite (nec rubor impediat) nouisse salutis
Et monstrare viam saluificasqꝫ domos
Quos deus elegit sacra moderante sophia
Plebs faciat per vos: ꝛ sciat omne bonum
Turpe quidem nescire viam qua ducere pastor
Debebis pecudes. Turpeqꝫ pastor iners
Discite sacrorum canonas: misteria queqꝫ
Quid valeant: ritus sacrificijqꝫ notent
Q, si tractemus presens epitoma frequenter
Auribus atqꝫ pijs excipietur opus
Maxima crede mihi lector vitare pericla
Possumus: et casus exoluisse graues
Vt Gabriel noster diuino nomine tinctus
Mirifice expressit mirifice et cecinit.

Telos

Ex Thübingen Anno. 1 4 99.

Ad Fridericū Meinberger bibliopolā. Wendelinus stainbach: sacre theologie pfessor &c.

CLaret experiētia teste. Friderice. M. bibliopola Res quascunqꝫ: tum maiestatis celsitudine: tum actiuitatis furore preclaras: magis magisqꝫ fore damnosas. Dum vel indignis: indebitis: aut improporcionatis sociantur obiectis. vel in abusum veniunt incautis: pariter et incircūspectis. Sic sic in naturalibꝫ solis claritas luminosa: lippientes ferit oculos: & medicinarum dosis exuberans sautiat non sanat: vitamqꝫ adimens: letali vulnere corda sternit. Artificisqꝫ seruū optimū: oīs obtusitatis expers: quo magis acutum stridet: eo amplius & operantem inscium ledit: suasqꝫ operas turpat dehonestatqꝫ Haud aliter inuenire est in rebus sacratissimis: humano generi: gratuito munere nō ex debito celitus datis. E quibꝫ id vnicū summū & precipuū altaris sacrificium (omnia veteris testamenti sacrificia: pacificorum hostias: ac olocausti victimas: tum ꝓ peccati expiatione: tum pro pacis gratie ceterorumqꝫ beneficioꝝ conseruatiōe: tum pro hominis cū deo vnione: in leuitico instituta: eminēter continens. Et quod figurabant vel imperfecte contulerunt illa: in veritate & perfecte conferens) euadit maximū. Est em̄ antiquitate veneratum Auctoritate diuina sanccitū. Juramento confirmatū. Sua perfectione perpetuitatum Jn se sanctissimū & oīm sanctificatiuum. Representat deniqꝫ: immo vere est: conuiuium id iucundissimum Jn quo reuertenti filio pater occidit vitulū saginatum. Panem vite & vinum quod sapientia miscuit ꝓponendo. Et cum in ipo (summo patri sacrificantes) offerimus eius in quo bene cōplacet vnigenitum: sub panis & vini sacramentalibꝫ speciebus veraciter contentum: nullum eo sacrificium maius esse potest. O singularis & admiranda liberalitas: vbi dator venit in donum: cibans in cibū. O stupēda dei miseratio. verbum carnem: deus cinerem: figulus lutum: vita morticiniū induit: vt iumenta manducarent panem angelorū. Hoīes ꝓpheta iumēta nōiat. Hō em̄ cū in honore esset nō intellexit: ꝯpatus est iumētis insipiētibꝫ & similis factus est illis. Comedūt ergo angeli verbū de deo natū. Comedūt hōies verbū fenū factū. O precelsum & qꝫ venerabile sacr̄m: amoris precipui q̄ nos dilexit eterna patris sapia mēoriale perenne. O mēoriale suauissimū & dulcissimū. Memoriale salutificū: sup aurū & thopasion pciosum: intimis ꝯmēdandū pcordijs. Jn q̄ innouata sunt signa imutata mirabilia diua. Jn h̄ etem̄ memoriā fecit mirabiliū suorū misericors & misator dn̄s

Leuitici. 4.
Leuitici. 3.
Leuitici. j.
Albertus
Lu. 15
Prouer. 9.
Math. 17.
Bernardus
Ps. 48.
Eccli. 36.
Psal. 110.

Thomas Hinc recte canit ecclesia. O sacꝝ conuiuium in quo xp̃s sumit᷑: re-
colitur memoria passionis eius: mens impletur gr̃a ⁊ future glorie
nobis pignus dat᷑. O digna ⁊ nusq̃ȝ intermimenda mẽoria sacrosctã
in qua mortẽ nr̃am recolimus mortuã: nostrum interitũ interijsse
Ambrosius congaudemus. ☞ Magni sacerdotis ambrosij ꝯtestationem
reminisci libeat cũ inquit. Sacramentũ hoc prestantissimũ est in q̃
est diuinitatis presentia: mũdi redemptio: pctõꝝ remissio: gr̃aꝝ di-
Bernard⁹ uisio: virtutũ oĩm aggregatio. Nec miꝝ: qm̃ oĩm gr̃aꝝ ⁊ virtutum
fontem verissime ꝯtinet ⁊ auctorẽ. Ut em̃ amplius incalesceret hõ
in sui redẽptoris amorem: voluit xp̃s vt iugiter colere᷑ ꝑ misteriũ:
qđ semel offerebat᷑ in preciũ. Et illa perennis victima viueret in me-
moria: ⁊ presens esset semꝑ in gr̃a. O benignissime iesu: nobilissime
sponse tue dotalitiũ indulsisti: vt vel sic teneret columba tua dulcissi-
mũ memoriale dilecti sui. Gratulare ergo sponsa: gaude incõparabili-
ter, presidentẽ habes ⁊ rectorem sponsum in presentis exilij milicia.
Pignus habes: arrã tenes: quibꝫ feliciter sponso vniaris in patria:
In terra spõsum habes in sacramento. In celis habitura es eũdem
sine velamento. Et hic ⁊ ibi veritas. Sed h̃ palliata: ibi manifesta.
Huiusce nuptialis conuiuij primiceriũ ⁊ architriclinum habes.
o aĩa delectũ sacerdotẽ euangelicũ: mosaice legis antistitẽ. (tũ ele-
ctionis benignitate: tũ ꝯsecratõis solẽnitate. tum ordinis nobilitate
tum oꝑis ⁊ ministerij grandeuitate: tũ regiminis ptãte: alijsq̃ȝ pre-
rogatiuaꝝ antidotis) longe precellentem. ☞ Attendant itaq̃ȝ
oportet si periculũ euadere placet sacerdotes venerãdi: veri salomo-
nis pincerne: iesu xp̃i camerarij: ⁊ misterioꝝ dei dispensatores dele-
cti. Attendant officiũ sibi creditũ: pariter ⁊ ministeriũ: seraphicis hu-
meris tremebũdũ. Prospiciant: animaduertant: alta mente tena-
ciq̃ȝ memoria sedulo voluant atq̃ȝ reuoluãt: ⁊ veluti aĩalia munda
ruminent cũ tremore: celsum quẽ in ecclesia dei: nõ ex debito vel me-
rito ꝓprio: sed ex voluntate tua: o de⁹ ⁊ dulcedinis tue beneplacito
nacti sunt gradũ. Parasti em̃ in dulcedine tua pauperi deus. Au-
sim dicere cũ sctõ ⁊ mellifluo Bernardo. Non est ptãs post deum:
sicut ptãs sacerdotũ. Et que nam hec est: cui nihil in celo nec in ter-
Bernardus ris aliquid valeat ꝯꝑari. Consecrare inquã corpus ⁊ sanguinem do-
mini. Suꝑ hac (o verendi sacerdotes et antistites) potestate vr̃a:
suꝑ tam insigni spectaculo: super tam solẽni dignitatis vr̃e ꝓuilegio
stupet celũ: mirat᷑ terra: ꝯtremiscit hõ: reueret᷑ plurimũ angelica cel-
situdo. Hec est vere indulgetia celestis. Hec est cumulata ⁊ super-
effluens gr̃a: celsaq̃ȝ glorie magnificentia: sacerdotẽ deũ suũ manibꝫ
tenere: ⁊ alijs dando porrigere. Siquidem teste Gregorio magno.
Gregorius ecclesie pastore vigilantissimo: In sacerdotũ manibꝫ: velut in virgi-

nis vtero: dei filius incarnat̃. O stupēda dei miseratio. O reueren-
da manuū sanctitudo O diuinū ꝛ supceleste ministerium: sacerdotali
solicitudini duntaxat. Non angelicis spiritib. Nō virgini superbe
nedicte: creditū ꝛ ex diuine benignitatis bñplacito demandatum.
☞ Et ni fallar: quicq̄d cultus latrie: quicq̄d deuotōis: quicq̄d re
ligionis: in sancta plebe inuenit̃: ad hoc ipm sacerdotalis ministerij
officiū sacrosctm̄ ordinat̃. Seu per ipm inflāmat̃: accendit̃: roborat̃
conseruatur. Huiusce frequentatōe misterij fides viget: christiana
viret religio: roborat̃ ecclesia. Quo sublato e medio inuenire non
est: nisi errorꝝ inuolucra: infidelitatis germina: ignauie nubila: vani
tatum conamina: virtutis exterminia. ☞ Verꝫ me dicere diu- Wilhelmus
tina cōprobat experientia: rerꝫ magistra. Attestanturq̄ꝫ magni wil- parisien̄.
helmu parisien̄ eulogia cū inquit. Si manus sacerdotum nostrorꝫ
vacue essent. Si nō illas venerāda ꝛ sctā viuifici corpis ꝛ sanguinis
oblatio impleret: periret spes: nutaret xpiani ppli deuotio: in ipsum
redemptorē: que eidē pplo maxima ꝛ fortissima est: q tam inestima
bili benignitatꝫ dulcedine: tāq̄ꝫ mirifica pmptitudine se misericors
dñs exhibet per man⁹ sacerdotū toti ecclesie sue ꝛ electorꝫ suorꝫ sin-
gulis. Deinde ipo bono sacre cōionis spūalisq̄ꝫ refectiōis fraudaret̃
ppls: maximoq̄ꝫ suo ornatu. maximeq̄ꝫ sue opulētie parte: ꝛ templū
ꝛ domus dei priuaret̃: si illo ipo tante flagrātie sacrificio: hui⁹ tam
necesse tamq̄ꝫ opulente refectionis mensa careret. ☞ Tu itaq̄ꝫ
apostolice nō immemor tube: de eucaristie sacramento cōminando j. Chorꝫ. II.
dicentis. Probet aūt semetipm hō: ꝛ sic de pane illo edat ꝛ de calice
bibat. Qui eni mādūcat ꝛ bibit indigne: iudiciū sibi mādūcat ꝛ bi-
bit: non dijudicans corpus dñi. Et item: reus erit corpis ꝛ sanguis Osee. 4.
dñi. Ideo inter vos multi infirmi ꝛ imbecilles: ꝛ dormiunt multi.
Ne quēquā e sacerdotū cetu q̄ꝫ venerando iusticie culpabilis caligo
ne sacerdotio fungat̃ dño, pellat. Aut agendorꝫ ad rite ꝛ digne mi-
nistrandum ignorantia: tam ex pte sacramenti pficiendi: q̄ꝫ ex parte
cōficientis ministri: seu circūstantiarꝫ: tpis: loci: ꝛ ministrorum ꝛc. Hiere. 48.
phetice substernat maledictioni: eo q opus dñi facit fraudulenter
Fraudulenter pculdubio opus dñi facit: qui sacrificiū offert domino fraudulēter opus dñi fa[cit]
sale carens scīe ꝛ discretōis optime. Que nulli abesse sacrificio pre-
cipitur in leuitico. Eapropt̃ ad ecclesie antistites loquens dominus Leuitici. 2.
ait. Vos estis sal terre: q si sal euanuerit in quo salietur. Ad nihilū i. Chorꝫ. 14.
valet vltra: nisi vt mittat̃ foras: ꝛ conculcet̃ ab hōībus. Ne itaq̄ꝫ de
lectos dñi sacerdotes inscicie culpabilis vmbra: ne sacerdotio fun-
gatur semoueat. Aut ignorantes ignorari faciat. Execrande ve male
dictioni substernat: zelo zelādo pro domo dei: obnixis crebrisq̄ꝫ pul
sationibus sattagere curasti: quatinus tibi Epithoma expositionis

sacri canonis misse. Uenerādi ac integerrimi viri magistri Gabrie
lis Biel. sacre theologie licentiati (vt per te impressione artis cara/
cterisatōe: cū ceteris petentibꝰ ꝓ dei honore: ac reipublice ꝓfectu q̄ʒ salu
bri impartiri queat) non mancum: nō squalidū: non deturpatū: sed in
tegrū: visum atqꝫ reuisum: sed veritatis splendore coruscum: trade
re non recusem: quasi iamiam emeritus: deuoto secum ludens su/
surrio: ex egregia illa: florigera ⁊ sublimi sacri canonis expositione:
olim per eum: dum in humanis ageret: ac almi Tubingeñ. gymna
sij cathedram teneret exaltaret: illustraretqꝫ: collecta ac ordinarie le/
cta (cuius laus ⁊ gloria per ora versatur omniū.) velut apis argu/
mentosa ex dulcifluis patrum ⁊ sanctorum dictis: pro suimet ad de
um spiritus eleuatione: flāmigeriqꝫ cordis actuatione: surit: euisce/
rauit: ⁊ veluti in aluearium iucundissimū: sup mel ⁊ fauum dulco/
rosum congessit. Sūmatim quoqꝫ: ⁊ si paruo verboꝝ scemate: pre/
celso tamen et q̄ʒ mirifico arcanoꝝ misterioꝝ sententiarūue ponde/
re conglobauit. Parere tuis votis iustis ⁊ super ethera collaudā
dis statui. Accipe ergo quod vis: ⁊ anxio efflagitas corde: epitoma
saluificum: misteria rescrans: abdita pandens: vera docens: errores
collidens: falsa explodens insciciam ꝓpellens: veritatem illustrans:
⁊ superexaltans: grauissimoqꝫ ꝯsilio ⁊ sermone plano sed coacto: cel
sas arduasqꝫ de eucaristie sacramento sententias dilucidans: vt sen
sim rudes: indoctos ⁊ minus gnaros; quasi manu ad veritatis scie/
dorumqꝫ noticiam ducat ⁊ perducat.
☞ Q, si quispiam profusioris lectionis ardet amore: ad fontale
recurrat exēplar necesse est. Prout infra in ꝓlogo auctoris edocet.
annotationis ductu singularum lectionum: in margine huius cō/
pendij manualisue: per quottas ⁊ numeros correspondenter ad eā
que tractatur materiam conscriptarum. Certe dixerim: agende tibi
sunt gratie īmortales: forte ⁊ mihi: cuius operosa lucrubatōne effe/
ctum est: quatinus ꝓthotipum: non mendosum: nō mancum: non
curtatum: sed sincerum: sed integrum ⁊ correctum: ꝑ ecclesie vtilita
te: ⁊ in eruditorum qualicunqꝫ instructōe imprimendum receperis
Uale in domino ex Tubingeñ. gymnas. Anno dñi. 1499. vicesi
ma die mensis Februarij.

Exhortatio Hainrici Bebelij Justingensis Ad doctorem ꝛvendelinū theologum vt dimissis alijs sua aliquando scripta in lucē edat

Qui modo conaris multo prodesse labore
  Atq; sacerdoti munera grata refers
Non minus es pius ꝛ multo celebrandus honore
  Ut tibi sit cure qui tibi multa dedit
Hoc est preceptor cuius non gloria olebit
  Te viuo celebrant quem sua scripta licet
ꝛUendeline mihi quicq; si credis amico
  Mecq; audire velis consiliumq; meum
Cum tibi sit vena ingenij atq; industria solers
  Et sapias quicquid attica pallas habet
Cur latitas tenebris tanta et formidine lucem
  Effugis: et semper cur tua scripta latent
Dignus adire diem cuius bene scripta camoenis
  Lectentur: tripodas digna subire dei
Componas igitur fingas atq; edere cures
  Quos tibi dictauit sacra sophia libros

Uale.

Epitaphium Gabrielis Biel
Theologie antistitis &c.

Quem modo laudarent itali. vel grecis alumnum
Uellet: in hac Gabriel contumulatur humo
Laudibus immodicis decorat qui teutonas agros
Moribus ꝛ vite simplicitate sacer
Cedite philosophi quos tollit ad astra vetustas
Uos tenebre comites deuia curua tenent
Sed meus hic plano monstrauit tramite verum
Jnuentasse vnum nouit adire deum
Scilicet hoc viuo didicit germania: quidquid
Nouit aristoteles: sacra sophia simul

Prologus

☞ Prologus in abbreuiationem expositionis sacri canonis misse. magistri Gabrielis Biel Sacre theologie licẽtiati doctissimi Incipit feliciter.

Q Uoniã sacerdotali dignitate sublimatis pernecessarium est: nosse ritum ad officij sui misterium. Neq3 enĩ digne in eo ministrare poterunt: ignorata sũmi huius sacrificij intelligẽtia et ratione Nam teste Grego. in moralib9. Qui ea que dei sunt sapiunt. a domino sapiunt: et q ea que dei sunt nesciunt: a dño nesciunt: Paulo dicente. i. Cor. xiiij. Qui ignorat ignorabit. Et licet plurime expositiones orthodoxe: sacri canonis a plerisq3 magnis theologis edite sint atq3 vtiliter diuulgate: in qb9 addita sacratissimi sacerdotal' officij misteria: in lucem prodiere: q2 tñ sua pfunditate simpliciũ sacerdotũ: scholasticarum subtilitatum min9 exercitatorum ingenia trãscẽdunt. Nec nõ et sua diffusione tediosos lectores repellunt sub ĩjt animũ ppter huiuscemodi simpliciũ instructionẽ summatim et breuit' sacri canonis lr̃alem expositõem: atq3 planã missalis officij ratõem: ex maiorum expositionib9 colligere: allegationib9 difficultatibusq3 scolasticis pteremissis: remittens lectorẽ in singulis: ad expositõez quãdam sacri canonis: nouissime in vniuersitate Tubingensi p me collectam et ordinarie lectam: ac per 89. lectões distinctã. Ut si cui placuerit: possit materias hic vel abbreuiatas vel dimissas: diffusi9 lectitare. Q, si non alijs mihi tñ p memoriali compendio non inutile censeo: piũ in his efflagitans correctorẽ. Uerum vt hec abbreuiatio legenti magis pficiat oportuna erit et quasi necessaria dicta expositio plixior: cuius sniam et nonnũq3 verba: hoc cõpendiũ imitat'. Quod in duas diuidi põt partes. In phemiũ scz: siue partem preambularem: et partẽ pncipalem que incipit ibi. Tractatis his que reqrunt'.

☞ Pars principalis in tres subdiuidit' partes: q̃ patebũt in pcessu Pars prima dr̃ missa cathecuminorum. Scda dr̃ canon. Tercia dicit' cõmunio. Pars vero phemial' in tria (si placet) põt partiri capitula

☞ Partis phemialis Capitulum primũ: Que requirũtur ad rite consecrandum sacrosancte eucharistie sacramentum.

A D rite consecrãdũ sacrosancte eucharistie sacramentum quedã requirunt' ex parte Sacramenti conficiendi. Consecrantis ministri. Circũstantiarum tpis et loci. Et horum aliqua requirunt' tãq3 sim Lectio prĩa

pliciter necessaria ad ↄsecratōem. Quibꝫ deficientibꝫ nō fieret con-
secratio: id est panis in corpus xp̄i ꝛ vini in sanguinē conuersio. Ali-
qua requirunt̄ de congruo Quibꝫ nō existentibꝫ: licet nō impediat̄
ↄsecratōis effect⁹ q̄ est ↄuersio pāis ꝛ vini in corpus ꝛ sanguinē xp̄i
impedit̄ tn̄ fruct⁹: eo ꝙ inordinate ꝛ indigne ↄsecrat̄ ꝛ sumitur.
☞ Ex parte sacramenti quedā requirunt̄ de necessitate: vt mate-
ria ꝛ forma. Quedā de ↄgruitate: vt puritas materie ꝛ mundicia et
azyma. Atq₃ aque cōmixtio quantū ad ↄsecratōem vini. de q̄bus po-
sterius suis locis tractabitur.

Capitulum scd̄m Que requiruntur ad con-
secrationem ex parte ministri.

[E]x parte ministri de ne-

e

cessitate req̄runt̄: ptās ordinis: facultas ꝑmonis: integri-
tas intentōis. ☞ Ptās ordinis dat̄ in collatiōe ordīs
1 sacerdotalis: dū ep̄s aliquē ordinādo in presꝑ ꝑteꝝ tradens ei calicē
cū patena: infuso vino aqua mixto ꝛ pane supposito d̄r. Accipe pote-
statē celebrādi ꝓ viuis ꝛ mortuis ꝛc̄. Vn̄ ptꝫ ꝙ nullus q̄ non est sa-
cerdos celebrare pōt. i. eucaristiā ↄficere. lꝫ oīa ageret. intentōe. ver-
bis ꝛ gestis. q̄ sacerdos consecrās agit. vn̄ nec angeli. nec mulieres.
nec laici ↄsecrare pn̄t. Req̄rit̄ scd̄o facultas ꝑmōis. vt scꝫ sacerdos
2 possit distincte ꝓferre v̄ba ↄsecratōis. Vn̄ muti ꝛ elingues cōsecrare
Lectio. 6. nō pn̄t. q̄nta aūt distinctio verboꝝ in sua ꝓlatōe requirat̄: infra dice-
tur cū de forma disseret̄. Requirit̄ tertio intentio integra vt scꝫ
3 sacerdos habeat intentōem virtualē faciēdi illō qd̄ eccl'ia intendit. i.
ꝙ intēdat: ꝙ ꝑ actū ↄsecratōis sue id fiat in materia pāis ꝛ vini: qd̄
eccl'ia intēdit. etiā si nō credat aliq̄d fieri. Vn̄ ad ↄsecratōem nō re-
quirit̄ fides sacerdotis: q̄ppe heretic⁹ presb̄r seruans formā ecclesie
cū intentōe predicta ꝛ debita materia: si attēptat vere cōsecrat. de q̄
in expositōe canonis Lec. 6. late. ☞ Non aūt req̄rit̄ intētio actua-
lis in toto misse officio vt scꝫ in oībꝫ ibi agendis ꝛ ꝓferendis actua-
q̄lis requirat̄ intentio liter intendat facere qd̄ eccl'ia intendit ibi fieri: sed sufficit virtualis.
Hoc ē ꝙ in ꝑncipio officij: siue cū celebrare ꝓpōit: intēdat actualiter
celebrare: ꝛ hoc agere qd̄ eccl'ia intēdit: ꝛ in virtute illi⁹ intentōis ꝓ-
cedat ad celebrandū ꝛ agendū ea q̄ ad officiū requirūt̄. etiā si postea
nō cogitet actualiter de cōuersiōe panis ꝛ vini in corpus ꝛ sangui-
nem xp̄i: dūmodo nō interuenit intētio ↄ̄ria. Vn̄ oīa sequentia agit
in v̄tute ꝑme intentōis: q̄ nō ageret si ꝑma intentio actualis nō pre-
cessisset. De quo latius vbi supra Lec. 6. ☞ De ↄgruitate vero ex
Lectio. 7. parte ministri requirunt̄ duo in genere: ad ordinate ↄsecrandum.

Primū est amotio īpedimentoꝝ. Scdm appositio cōuenientiū.
Impedimenta q̄ tollunt dignā celebratōem tria sunt. Primū ē
culpa mortalis. Scdm pena canonica. Tertium aliqđ inexistēs qđ
nec est culpa nec canonica pena. Qis eñ celebrās in mortali pctō
sciēter (h est q̄ post cōmissum mortale pctm̄: a q̄ nō est sacramētalit
absolutꝰ cuiꝰ mēoriā premissa sufficiēti diligētia examinis ꝑpriē cō-
sciētie hr̄e potuit) celebrat: etiā si ꝯtritꝰ foret: indigne accedit: ꝛ acce
dendo mortalr̄ peccat: nisi necessitate aliq̄ ꝯstrictꝰ ꝯfessorē se absolue
re potentē ad manū hr̄e nō posset. De cuiꝰ latiore declaratōe. Vide Lec.9
lec. 7. ꝑ totū. ꝛ lec. 8. ☞ Pene canonice impedientes dignā cele
bratōem sūt. Degradatio siue depositio. infamia. irregularitas. Ex
cōicatio. Interdictū. Suspēsio. Qui aliq̄ hāꝝ penaꝝ tenet̄ ꝯstrictꝰ Lec.1
si celebrat sciēs mortalr̄ peccat. De q̄ vide lec. 9. Sūt ꝛ aliq̄ dignā
celebratōem īpediētia q̄ nō sunt culpe aut pene: vt sunt solutio ieiu-
nij nature. Qui eñ post mediū noctis aliqđ sumpsit ꝑ modum cibi
id est in stomachū vel in via ad stomachū: siue sit nutritiuū siue me
dicinale: digestiuū vel laxatiuum: nō debet celebrare. Et dr̄ ꝑ modū
cibi ꝛc̄. q2 saliua traiecta: aut aliqđ remanēs in dētib3 ex hesterna co
mestione: aut guttula aque ex lotione oris cōmixta saliue: ꝛ nō ma-
nens in ꝓpria specie: nō impedit dignā celebratōem: nec soluit natu
re ieiuniū. de hoc lec. 10. Patit̄ hec institutio exceptionem in cele
brante: si per negligentiā primo in calice fuisset sola aqua quā sump
sisset: putās ibi fuisse sacramentū. Tūc licet hac sumptiōe soluisset
ieiuniū nature. tenet̄ tñ de nouo ꝯsecrare ꝛ sumere: vt infra patebit
Et q̄ ad cōicātes si fuerint infirmi: ꝛ timeat̄ periculū ex dilatōe via
tici: in hoc casu pōt infirmus etiā post cibū sumptū cōicari. Item
īmundicia corꝑalis ꝯiūcta spūali imūdicie: vt fornicatio aut semis
somnialis effusio: inducens mentis hebetudinē: durante hebetudi-
ne fm̄ doctores abstinere facit a digna celebratōe. ☞ Similiter
corꝑalis immundicia inducens horrorē sacerdoti: vel populo cir-
cūstanti: aut periculū vomitus: impediūt dignā celebratōem. Se-
cus de alijs īmundicijs corꝑalibus peccato nō coniunctis. Nō eñ
polluuntur sacramenta contagione immundicie corporalis. Unde
leprosus aut seminifluus vel menstrua patiens nō prohibetur a ce
lebratione simpliciter. licet quandoq3 ꝓpter reuerentiā sacramenti
aut vitationem scandali non sit culpabile abstinere. De hoc vbi su- Lectio.11
pra lectione decima.
Secundum in genere: quod ad congruitatem celebrandi ex par-
te ministri requiritur est appositio conuenientium. Sunt enim
quedam ex ordinatione ecclesie premittenda celebrationi: vt sunt
actus quidam: ꝛ orationes ꝛ sacre vestes.

Actus sunt lotio manuū Capilloꝝ cōpositio:⁊ qđ his maius est
ꝯscie ꝓbatio ⁊ purificatio; que significant manuū lotione ⁊ capillo-
rum discriminatione. Et q̄uuis dignū est habere manus impollu-
tas corporali sorde:qb; tangende sunt ⁊ tractande sacramētales spēs:
magis tñ considerāda est significatio hui⁹ lotionis. sc3 lotio spūalis
intentionis; que est pncipiū corporee opatōis. Magisq3 discernen
de sunt cogitatōes mentis ⁊ climinā de carnales ⁊ impure:⁊ omnes
sancte;ad tantū officiū digne exhibendū tota deuotione colligende
q̄3 crines capitis pectinandi:licet ⁊ ipa corporalis pectinatio ad h̄ fiat
ne tpe sacrificij capilli fluant:⁊ perturbatōem celebranti afferant.
Caueat tñ in his ⁊ ceteris corpis gestis ne aliqđ fiat ad sui ostenta
tionē:aut ad ppl'i applausum. Hoc eñ nō esset se ornare aut mūda-
Lectio .xiij re:sed detestabiliter coram deo se polluere ⁊ fedare.
☞ Premittende etiā sunt qdā orones;vñ ad minus pmittēde sunt
matutine de tpe. Nam fm cōez doctoꝝ opinionē;si qs omissis ma
tutinis celebraret mortaliter peccaret:eo q̄ videret ꝯtēptor ecclesia
stice consuetudinis. Et q̄uuis regulariter missa celebranda est hora
tercia vel sexta:⁊ nona/in dieb; ieiunioꝝ. Tñ non inducit peccatum
mortale celebrare nondū dictis primis:nisi forte generalis ecclesie
illius ꝯsuetudo haberet nō celebrare pmis nondū dictis. De tertijs
sextis ⁊ nonis certū est q̄ indifferenter ante vel post celebrationem
legi pñt. Sunt ⁊ certi psalmi cū collectis qui preparamenta dicunt
q̄ ex institutione Celestini pape:psertim a pontificib; dicunt ad gra
tie diuine impetratōem:⁊ deuotionis excitatōnem: q̄s ex laudabili
ꝯsuetudine nunc cōiter oēs celebraturi premittūt. Unde nō estima-
rem tutū fore celebranti hos pretermittere:cū cōis cōsuetudo legē
Lectio .xj. inducat. Uestiendus est etiā sacerdos sacris vestib;:superhume-
rali alba:cingula:manipulo: orario siue stola ⁊ planeta Quib; in h̄
sacratissimo ministerio vt ornaret sacerdos statuit ecclia;ppt eaꝝ re
presentatōem. Est aūt duplex eaꝝ representatio. Repñtant eñ ali-
qd in capite xp̄o:⁊ aliquid in mēbris:sacerdote sc3 celebrāte. In xp̄o
significāt ad lrām indumenta qbus xp̄s in sua passione vestitus est
Nam ad representandū xp̄i passionē:ministeriū illud a xp̄o institu-
tum est:⁊ ideo oīa que in isto officio agunt ad representandū christi
passionem ordinant. Uñ quib; iudaicus furor xp̄m in sua passione
vestiuit ad cōtumeliā:his sacerdos xp̄i personā gerens:in officio cō
memoratōis dñice vestit ad gloriā. Uñ passio xp̄i q̄ iudeis est scan-
dalum. xp̄ifidelib; est virtus sapientia:⁊ gloria. Amictus itaq3 q̄
caput tegitur sacerdotis:velamen significat quo faciem xp̄i in do-
mo Cayphe illudentes ⁊ pcutientes iudei operuerūt dicētes. Pro-
phetisa nobis christe; quis est qui te percussit. ☞ Alba. vestem lu-

dicraın albā significat: qua velut stultus vestitus est ab Herode. et in ea remissus ad pilatū. ☞ Zona manipulus. stola. tria ligamīa quib3 xp̄s ligatus est in captiōe. flagellatōe ⁊ cruc baiulatōe. Quā/ uis ⁊ zona ipsa flagella nō incongrue q̄b3 (ip̄m ambiētib3) flagella/ tus: ⁊ stola que per modū crucis collo imponit̄: ip̄m crucis patibu lum in humeris gestū: ⁊ manipulus sinistro brachio applicat᷒: quo amoris ornamenta gestari solent. magnū illud amoris vinculum q̄ salus nostra vinciebat̄ ⁊ desiderio coangustatus est ad perficiendū opus nostre redēptōis: rep̄ntant. ☞ Planeta vestem purpuream significat: q̄ in pretorio pilati. dn̄s post flagelatōnem (tenerrimū xp̄i corpus vndiq3 perfundentē) indutus est: illusus. p̄cussus. ⁊ inimicis iudeis ostensus. ☞ Mistice tn̄: amictus humanā naturā in xp̄o significat: qua tecta est deitas que est caput xp̄i Alba que totū corp᷒ tegit. puritatē corporis xp̄i de virgine sumpti. sine macula originalis aut actualis culpe: Zona qua alba defluēs ꝯstringit̄: vinculū chari tatis significat: quo n̄ram naturā dei filius sibi copulauit. ſm illud Charitate perpetua dilexi te: ideo miserans attraxi te. Hierc. 31. Et iterum. Sic deus dilexit mundū vt filiū suū vnigenitū daret Joh. iij. Stola que sup̱ amictū collo sacerdotis incūbit: ⁊ in crucis mo/ dum corpus cingit: obedientiā xp̄i significat. qua factus est obediēs patri vsq3 ad mortē. mortē aūt crucis. Manipulus quē leua gestat brauiū felicitatis eterne: quam xp̄s in hac vita obtinuit: representat Manipulus em̄ brauiū: leua p̄ntem vitā designat. Christus enim p̱fectus viator fuit merendo sibi ⁊ nobis: nobis vitā: corpi suo glori am. Propter qd̄ exaltauit illū ⁊ dedit illi nomen qd̄ est sup̱ om̄e no/ men ⁊c̄. Ait ap̄ls Phil. ij. Fuit etiā p̱fectus cōprehensor ab instanti sue conceptionis: q2 btūs ſm humanitatē eiusq3 portionē superiorē Per planetā qua corpus sacerdotis tegitur. plenitudo grē xp̄i signi ficatur: qua mēbra xp̄i adornant̄. Nā de plenitudine eius oēs acce/ pimus grām p̄ grā Joh j. Uel planeta magni sacerdotis ext̄ni: vni/ uersalis ecclesia est. quā sibi copulauit ⁊ copulando virginem fecit De quibus latius. Lectio. ii ☞ Rep̄ntant etiā vestes ille corporis in mēbris idest in celebrante v̓tutes quib3 anima celebrātis ⁊ sumē tis debet adornari. Amictus q̄ substratoriū ceterap̱ vestiū est: signi ficat fidē: fundamentū totius edificij sp̄ualis: q̄ licet in omib3: marie tn̄ in hoc mirabili sacrificio necessaria est celebrāti. De q̄ ⁊ sequenti bus latius lec. xij. per totum. Alba que totū corpus tegit: corporis mentisq3 candorē: mūdiciā ⁊ castitatē significat. Hinc sapiēs. Om̄i tp̱e vestimenta tua sint candida. Glo. i. corpus castū. Et itex: mun/ damini qui fertis vasa dn̄i. Cuius perpetuitas cingulo constringē/ te designatur. Non em̄ tantū sacrificij tp̱e castitas seruanda est: sed

Lectio. xij.

stola

perpetuo nunq̄ ꝗ lauanda. Stola obediētie humilitatē q̄ suaue iu
gum dn̄i ⁊ leue onus ferendū est: repn̄tat: cuius duo fines patientiā

nampulg

⁊ prudentiā vite sacerdotali necessarias designāt. Manipulus vi-
gilantiā ac cordis deuotōem importat q̄bꝫ sacerdos strenuus esse de

casula

bet ⁊ vigilanter discernere quē tractaturus ⁊ sumpturus est. qs sacer-
dos ipse tanto ministerio assumptus. Planeta siue casula q̄ vestis
est superior ceteras formans ⁊ supercellens ac tegens: charitas est
q̄ ⁊ vestis nuptialis dr̄: qua si caret sacerdos in h regali ac nuptiali
conuiuio: ligatis manibꝫ ⁊ pedibꝫ eijcietur in tenebras exteriores.

Sacerdos ergo sacris vestibꝫ se induens: hoc credat ⁊ memoretur
in xp̄o: h h̄re in seip̄o conetur q̄d vestes ille repn̄tant in capite ⁊ in mē-
bris. De his lec. 12.

☞ Capl'm tertiū Que requiruntur ad dignitatē celebratio
nem ex parte circūstantiaꝝ temporis loci et ministrorū.

D Emū requirūtur aliqua

Lectio. 13

ex parte circūstantiaꝝ loci ⁊ tp̄is ⁊ ministroꝝ: hec q̄dē nō
de necessitate: q2 vbicūq3 locoꝝ: ⁊ quocunq3 tp̄e ⁊ pn̄tibꝫ
vel absentibꝫ ministris missa rite celebretur veꝝ est sacrificiū. Sed de
congruitate: certa tp̄a ⁊ loca ⁊ ministri ꝓ isto sacrificio sunt ab eccle-
sia determinati. Unde pro isto sacrificio triplicia loca sunt deter
minata. remota. propinqua. ⁊ propria. que sunt. ecclesia: altare. ca-
lix. Un̄ non nisi in ecclesia ⁊ super altari cōsecratis: atq3 in calice au
reo argenteo: aut stāneo licet celebrare. Nō in ligneo. vitreo. cristal-
lino nec de auricalco aut cupro celebrare licet. In altari aūt mobili
ꝯsecrato extra ecc'liam in necessitate: aut de licentia ep̄i celebrari pōt
sine crimine. Debet aūt altare esse lapideū integrū: non enormiter fra
ctū. Et debet altare esse tectū duabꝫ pallis ⁊ corpali: lineis ⁊ mūdis-
simis: nō sericeis neq3 tinctis: sed de terra ꝓcreatis. Nam ⁊ lintheo
dn̄s se p̄cinxit: ⁊ in sindone mūda corpus eius inuolutū sepultū est.
Fuitq3 mūdissimū sūma innocentia candidū. ☞ Nec debet abesse
ignis luminosus. significās xp̄m ignē esse consumentē rubiginē no-
stroꝝ pctōꝝ Deutro. iiij. Deus tuus ignis ꝯsumens est: ip̄m esse lumē
veꝝ ⁊ splendidū illuminās oēm hōiem venientē in hunc mundum

Lec. 14.

Joh. j. Etiā ad representandū lumē fidei ⁊ charitatis ignē ppl'i chri
stiani circūstantis. De hoc lec. 3. De tp̄e q̄ licet celebrare statutū
est: q̄ misse solēnes siue cōuētuales celebrentur hora diei. tertia. sexta.
vel nona. vt supra dictū est. Priuate vero misse celebrari pn̄t a diei
p̄ncipio: vsq3 ad horā publice misse inclusiue. Nocte aūt nisi de spe
ciali p̄uilegio ⁊ extra casum necessitatis celebrare nō licet. exceptis no

etibus dñice natiuitatis ꝛ resurrectõis. Accipit aũt ꝑncipiũ diei non ab ascẽsu solis supra nr̃m orizontẽ: sed ab illa hora ex q̃ radij solares incipiunt illuminare nr̃m emisperiũ. scʒ ab ipsa aurora siue dilucu-lo. Et incipit hoc tp̃s vna hora ꝛ quinta ꝑte hore ante ortũ corporis solaris. ſm auc. de crepusculis. De hoc lec. 14.

☞ De ministris circũstantibus dr̃. ꝙ nõ minus q̃ꝫ vno assistente celebrandũ est: qui ex ꝑsona ecclesie rñdeat sacerdoti. cũ salutãdo ecclesiam dt: dñs vobiscũ ꝛc. tñ in necessitate cũ minister hr̃i non posset. si-ne tali ministro sacerdos celebrare posset. De quo lec. 14. Et quicũ-qꝫ celebraret omissis predictis q̃ abrogata nõ sunt per contrariã cõsuetudinẽ quã scit ꝛ sustinet ecclesia: scienter ꝛ ex ꝯtemptu peccaret mortalr̃. Qui aũt sciẽter celebraret in loco interdicto a iudice: aut in calice nõ idoneo: irregularitatẽ incideret. De q̃ lec. 14. ꝑ finem. Et in hoc terminatur pars prohemialis.

☞ Incipit ꝑs pr̃ia ꝑncipalis sacri canonis q̃ dr̃ missa catecuminorum

Tractatis his que requi- runt ad venerabil' eucaristie ꝯsecratõem ex ꝑte sacramẽ-ti ꝯficiẽdi: ꝯsecrãt' ministri: ꝛ circũstãtiarum tp̃is ꝛ loci: ꝓcedendũ est ꝯseq̃nter ad officiũ misse breuiꝰ ad declarãdũ. Et q̃uis nomẽ (missa) multiplr̃ accipiat: tñ in ꝓposito accipiẽdũ est ꝓ toto illo officio qđ in altari agit: ab introitu vsqꝫ ad. Ite missa est. qm̃ totũ illđ officiũ ordinat ad ꝯsecratõem eucaristie eiusqꝫ cõiõnẽ: in q̃ mittitur ꝛ a pr̃e filiꝰ: ꝛ filiꝰ ad p̃rem. Et diuidit totũ illđ officiũ in tres ꝑtes ꝑncipales: In ꝑpatõem. in eucaristie ꝯsecratõeꝫ: ꝛ hostie consecrate cõiõnẽ. Pr̃ia ꝑs dr̃ missa catecuminorum q: ad maiorẽ eiꝰ partẽ admittunt catecumini. Scd̃a dr̃ canõ. Tertia cõio: rõibus infra dicẽ-dis. Pr̃ia ꝑs ꝑpatoria est ad seq̃ntes: q: ipsa ꝑpat ppl's ad dignã cõ-munionẽ: ꝛ misse auditõem: silr̃ materia aptat ad ꝯsecratõem. Licꝫ sint ꝛ alie misse diuisiões: sed ista planior est. De q̃ Lec. 15. Lec. 15. Missa pro quo accipitur Diuisio officij misse

☞ Et q: sacrificiũ illud memoriale est dñice passiõis vt. 1. Corum. 11. dt apl's. Quotiẽscũqꝫ panẽ hũc mãducabitis ꝛ calicẽ bibetis mortẽ dñi annũciabitis. Ideo totũ misse officiũ ad repñtandũ dñicã passio-nẽ ordinat. Pr̃o itaqꝫ in ip̃o officio aduẽtꝰ xp̃i in carnem ſm quã passus est: ac deinde ꝓgressio eiꝰ ad passionẽ insinuat: ꝛ hic ip̃a pas-sio v̓bis ꝛ signis exprimit. Et qm̃ xp̃s nõ ſm deitatẽ: sed ſm huma-nitatẽ passus est: ideo premittunt ea que ad primũ xp̃i aduentũ scʒ in carnem referunt. Et hec in decẽ particulis notant: que etiam ad ppl'i prepatõem pertinent. Illuminandus eñi est ppl's ad fidẽ incar-nationis: ꝛ excitandus ad inherendũ illi per virtutem caritatis. De-inde subiunguntur que pertinent ad preparatõem materie diuinis-sime oblatõis: que ꝑs incipit ab offertorio: ꝑtes patebũt in ꝓcessu. Lec. 16.

Expositio Misse

Lec.xv Accessus sacerdotis ad altare.

☞ Quo ad primū sacerdos prius lotis manibus a corꝑalibꝫ sor/
dibus:magis aūt a tenebrarꝫ opibus:ac non tam capite discrimina
tus:quā intentione discretus:segregatis oībꝫ extraneis cogitatōibꝫ
soli deo sacrificare intendens:sacris vestibꝫ foris corꝑe ornatus. ma
gis ꝑo virtutū habitibꝫ intus animo vestitus:dñi personā in cruce
Confessio se patri ꝑ nr̄a salute offerentē repn̄tans calicē in manu ferens proce
sacerdotal' dit ad altare:animo rememorans. quē admodum xp̄s baiulans sibi
crucē exiuit in eū q̄ dr̄ caluarie locū. ☞ Ad altare vero veniens
prius quā officiū inchoat:confessionē premittit generalem ꝛ publi/
cam. Altaris osculū:ꝛ eius thurificatōem:ſm ordinem romanum.
Primū respicit pctōꝝ purgatōem. Scōm mēbrorum cū capite
Confessio q̄re vnionē. Tertiū orationū deuotōem. Confessio debet esse tantum
p̄mittitur generalis que premittit̄ ad venialiū deletionē:ꝛ celebrātis humili/
ationē:qm̄ iustus prior accusator est sui Prouerbioꝝ.xviij. Et qm̄
publica:nō debet esse occultoꝝ. In q̄ confessione pectus tūdit:exem
plo publicani dicentis. Deus ꝓpitius esto mihi pctōri. Luce.xviij.
Ob eandem causam populus aut minister ex ꝑsona circūstantium
silr̄ ꝯfitet̄:vt ꝛ ipsi digne sacra misteria valeant ꝑticipare. Post con/
q̄re p[illegible] ꝯfessionē altare osculatur fessionē altare accedens ipsum osculat̄:ſcans christum sacerdotem
ineternū sibi ecclesiā copulasse:ac pacē terris reddidisse. Turificat
vt orō sua tanq̄ꝫ incensum ad deū sursum ascendat. De qbꝫ habes
Lec.xvi. Lec.xv. ꝓpe finem. Et inde missam incipiens introitū legit:ꝛ re/
Introitus petit:quo signat̄ patrū desideriū ad christi aduentū corūq̄ꝫ orōnes
kyrieleyson ꝛ lacryme repetite. Deinde legit kyrieleyson ꝛc̄. vt exꝑmat orationē
Gloria in ppl'i patribus consentient̄:ꝛ p̄ris misc̄diam implorātis. Tertio
excelsis gloriā deo decantat ꝓ filij missione. aduentū eius cū gratiarūactiōe
Collecta suscipiens ac dicens: Gloria in excelsis deo. Sequit̄ quarto oratio
Lectio ad venientē in collectis. Quinto lectio ex ꝓphetis aut apostolis
Graduale qua fides incarnatōis scripture testimonio probatur. Quā sexto
sequit̄ graduale:quo labor notat̄ pn̄ie:qua disꝑonit̄ ppl's ad grām
Alleluia remissionis pctōꝝ ab eo impetrandā:q̄ venit tanq̄ꝫ agnus dei inno
Euangeliū cens tollere pctā mundi. Septimo sequit̄ All'a cantus leticie:de
spe venie consequende. Octauo euangelium legem cōtinens grē
Simbolū ſm quā sollicite ꝛ obedienter viuendū est penitentibꝫ. pctōꝝ remis/
Offertoriū sionē per christi aduentū consecutis. Nono sequit̄ ꝓfessio fidei
per simbolū in euangelica doctrina contente:vt qđ corde credit̄ ad
iusticiā:oris cōfessione resonet ad salutē. Decimo sequit̄ offertori
um vt designent̄ opa bona dño offerenda. Ne fides sine opibus sit
mortua. Hec sicut designant̄ aduētui christi in natura hūana olim
impensa:ita et nūc venienti in eucharistia sunt impendenda:vt tam

celebrans ꝙ ppl's cum desiderio inuisibilē ac gratiosum eius aduen tum sub sacramentali spē desideret. misc̄diam vēturi precet̄. Certus de ꝓmissione letet̄: cor in orōne effundat: pniam agere non abnuat. De spe venie gaudeat: doctrinā veritatis intente audiat: ꝯfiteat̄ constanter fidem: ipamq̄ moribus adornare ꝓponat: vt grām sacramētalem percipiat. Hec de pma particula partis prime breuiter ꝯmemorata sufficiant q̄ p allegorias latius extendi possunt.

☞ Secunda pars misse catecuminoꝝ.

Secunda pars qua materia aptat̄ ad ꝯsecratōem. Hec ab offertorio incipit: et in prefatione ꝯcludit̄. Ante offertoriū ppl's salutatur: p dn̄s vobiscū: qd̄ prius bis factū est: Primo post introitū an̄ orōem vt cum eis sit dn̄s ad desiderij aduentus xp̄i ꝯpletōem. Scd̄o ante euangeliū vt cū eis sit dn̄s ad salutaris instructōis ꝑfectōem. Nūc τ tertio salutat̄ ppl's vt cū eis sit dn̄s ad offerendoꝝ placitā acceptationem. Idipm respondens ppl's imprecat̄ celebranti: vt scȝ dn̄s sit cum spū suo: ad spūalem ministerij sui executionē. ☞ Salutationē sequit̄ exhortatio ad orandū: cum celebrās dt̄ Oremus. Uerꝫ prius ꝙ subdat̄ orō que secreta dr̄: sequit̄ antiphona quā clerus canit: sub q̄ fiunt oblationes. Nedū a celebrante sacerdote: sed etiam a ppl'o circūstāte: τ ideo antiphona illa offerēda vel offertorium nōiat̄. Sunt aūt tria offerenda: scȝ ipa met persona. Scd̄o exteriora dona. Tertio panis τ vinū q̄ sunt sacrificio necessaria. Prima oblatio est oim: ppl'i scȝ circūstantis τ ꝑsbyteri celebrantis. Nā ois xp̄ianus officiū misse assistens: offerre debet seipm oblatōem spiritualē deo: actu vel habitu. Per promptā τ obedientē sue voluntatis voluntati diuine subiectionem: qua sp̄ ex animo dicere possit ad patrem. non mea sed tua volūtas fiat. Sine hac spūali oblatione exterior oblatio deo accepta nō est. Dicēte scriptura. respexit dn̄s ad Abel: τ ad munera ei⁹ Gen̄: 4. Quia nisi arbor bōa fuerit (Math. 7.) fructū bonum facere nequit. Uoluntas vero arbor est et radix operis nostri: boni τ mali. Necesse est ergo primo facere arborē bonam per spūalem voluntatis oblatōem: vt opera eius reddant̄ deo accepta. ☞ Secunda oblatio: donoꝝ exterioꝝ ad ministri sustentationē: pauperꝫ ꝯsolatōem: ac cultus diuini ꝯseruatōem τ ampliatōeȝ a ppl'o facta ex v. t. ortum habet τ deo grata est. Qn̄ vero debita sit: τ de q̄bus bonis facienda require sat̄ late. lec. 16. p⁹ p̄ncipiū Tertia oblatio est adaptatio materie ꝯsecrād e Pāis scȝ et vini presentatio: τ per sacerdotē acceptatio: eiusq̄ prepatio ad ꝯsecrandū τ sacrificandū: τ hec solius est celebrātis. Et hic quidem incipiunt

Lectio. 16

Dominus vobiscum

Oremus

Antiphona

Oblatio

misteria. Nā sacerdos pmo se ppat ad oblatiōem pficiendā. Scdo adiungit p acceptatōe sacrificij secretā orōem. Tertio concludendo p. imā ptem misse: deuotōez ppli excitat ad perficiendū sacrosanctū sacrificij misteriū que excitatio tanq̄ plogus quidam vel pfatio canoni preponit.

Lec. 17. Incensum — ☞ Circa primū sacerdos se prepat. Incēso: Lotione et orōne. Incenso se preparat deuotōis odore: per lotionem mundicie nitore: per orōem cordis ardore. ☞ Quo ad primū sacerdos munera per subdiaconū prepata: et per dyaconū sibi in calice et patena: vinum scʒ aqua mixtum in calice: et panē patene suppositum porrecta accipit: ac in medio altaris: explicata prius corporali palla reponit: reposita thurificat et incēsat. fm morem romane ecclesie:

thurificatio — et thuribulū (in quo incensum) per modū crucis sup oblata circūducit: quatinus thuris incenso: et crucis signaculo: oēs diabolice malignitatis fraudes et conatus: extricent: ne ꝯ sacerdotē et sacrificiū preualeat: sacrificiū ne perficiatur impediendo vel fructū eius tollendo: sicut de semine sup viam iacto dn̄s in euangelio. Math. 13. loquit. Deniqʒ thobias fumo incensi iecoris ad instructōem Raphaelis archangeli: demoniū effugauit Thob. xi. Significat qʒ

Lotio manuum. — hec thurificatio vnctōem dn̄i per mariā magdalenā Joh. 12. Luce 7. Cuius occasione venditus est a iuda. Et qr bis vnctus est ab eadem: bina fit thurificatio. Una in misse pncipio: altera in hoc loco.

Preparat se scdo iterata manuū lotōe. qm̄ dedecet sacra pollutis manibꝫ tractare. lʒ corpali sorde nō ꝯtaminentur. Attestatur em̄ corporalis mūdicia reuerentiā sacro exhibendā: et admonet sacerdotē spūalis mūdicie et purgatōis mentis interne. Un̄ cū sacerdos manus lauat ad cordis mundiciā se cōuertat: vt si qd sordidū agnoscit: ꝯtritione intima et affectu pio in deū abluat et abstergat. Et lʒ nōnulli hanc lotōem differāt vsqʒ in finē pfatōis: ꝯuenienti⁹ tn̄ hʒ fit. tū qr figura precedere debet figuratū. Lotio aūt corpalis manuū significat lotōem mentiū. que fit per orōem statim sequentē. In spiritu hūilitatis etc. Tū qr verba canonis dependent ad prefatiōem et sequentē hymnū. S. S. S. Un̄ nō licet q̄cūqʒ vba interponere. ne coherentia snie diuidat. Ad lotōem aūt manuū pferri solet ille psalmi versicul⁹. Lauabo inter innocētes etc. per quē imptinētissime corrūperet sniaꝝ continuatio. Un̄ si vtiqʒ qs vult se conformare ritui ecclesie sue: satius estimo vt lauādo man⁹ post hymnū. S. S. S. silentio faciat et nihil loquat. De hac lotōe lati⁹ lec. 17. circa pncipiū.

Orōnes — Prepat se tertio sacerdos triplici orōe. Pria petit acceptio sacrificantiū cū ait: In spū hūilitatis et aīo ꝯtrito suscipiamur dn̄e a te. vt sic fiat sacrificiū nr̄m in ꝯspectu tuo hodie: vt placeat tibi dn̄e deus. Cor eīn contritum et humiliatum deus non despicit. Secunda

orõ est. Ueni sanctificator oĩpotens eterne deus: ⁊ bñdic hoc sacrificium tuo sancto nõi p̄parasti in q̄ petit ꝯsecratõez sacrãdoꝝ munerũ. Tertia orõ est: Suscipe sancta trinitas hanc oblatõem ⁊c. In q̄ petit̃ acceptatio oblatõis ad honorẽ sctõꝝ ⁊ salutẽ viatoꝝ. Sic haꝝ orõnum ꝯtextus clare ostendunt: q̄ q̄r sunt manifeste eaꝝ expositõi supsedeo. ☞ Postq̄ aũt celebrans orauit vt acceptior sit orõ ⁊ maiorẽ grãm consequat̃: ꝯuersus ad p̄plm eius orõem ꝓ se req̄rit dicens. Orate ꝓ me frẽs. Sub nõie (frẽs) vtrũq̄ sexum ꝯprehendens. q̄r sm aplm ad Gal. 3. Nõ est masculus neq̄ fẽia. Oẽs enim vos vnũ estis in xp̄o. Implorat ergo circũstantiũ orõnem ꝓ se: memorans illud ad Hebr. 5. q̄r ⁊ ipse circũdatus est infirmitate. ⁊ ido vt hõ infirmus indiget orõne ecclesie. ☞ Prepato aũt sacerdote ad oblatõem perficiendã: adiungit ꝓ acceptatõe sacrificij secretam orõem. Dicit̃ aũt hec pars cũ sequenti canone secretũ: q̄r ab hac oratione incipiũt altissima misteria q̄ p̄plo celari debẽt. ne vsu cõi vilescant. ☞ Et notandũ q̄ p̄me secrete nõ premittit̃ imediate inuitatio ad orõem: per verbũ oremus: q̄r premissa est añ offerendã. Ubi ibi dictũ est: oremus. qd̄ respicit prima secretã. Si vero p̄les legant̃ secrete. (Siquidẽ numerus ⁊ ordo secretaꝝ debet r̃ndere numero ⁊ ordini collectaꝝ: ita q̄ cuilibet collecte in p̄ncipio misse imposite: corr̃ndere debet sua secreta ⁊ cõplenda. Nõ aũt debet numer⁹ collectaꝝ excedere nũeꝝ septenariũ: vt vitet̃ ꝯfusio: ⁊ tediũ circũstantiũ) Si igitur habentur plures secrete sub duabus conclusionib⁹: post primã conclusionẽ dicitur oremus: ante seq̄ntem secretam Uariantur aũt secrete pene per singula officia: sicut ⁊ collecte: tamẽ ad ad hoc tendunt: vt oblatio ac sacrificium acceptet̃ a deo patre: ad sui gloriam. sctõrum honorem: p̄pli salutẽ: aut animaꝝ redemptionem atq̄ ad eorum impetratõem pro quib⁹ spẽaliter offertur ⁊ officium celebratur. Nam ꝓpter varia impetranda: varia ordinata sũt officia quibus ꝯsonant collecte secrete ⁊ post cõiones seu ꝯplende.

☞ In conclusione vltime secrete sacerdos vocẽ exaltat: dicens: Per omnia secula seculorũ. Ad excitandũ p̄pli desiderium ⁊ affectu ad ea ꝯsequenda. que secreta a dño ꝯcedi orauit: vnde in persona populi respondetur Amen. id est fiat quod petisti.

☞ Hinc procedit ad vltimam particulã prime partis p̄ncipalis que prefatio dicitur: quoniam quedã prelocutio est ⁊ populi excitatio ad altiora sacramenti misteria: tota deuotione ⁊ reuerentia intelligenda ⁊ conficienda: que per canonem immediate sequentem perficiuntur. Unde sm hoc Prefatio in tres partes diuiditur. In prima Christifidelium congregatorum excitatio ad confitendum domino proponitur. Secundo confessionis exhibende ratio

orate p me fres

Secreta

nũs ⁊ ordo secretaꝝ

quot possũt poni collecte

Prefatio

p̄faõnis 3 p̄tes

declarat̃ ibi Uere dignum ⁊ iuſtum eſt. Tertio ꝯfeſſionis exhibite
acceptatio poſtulat̃. ibi. Cum qb9 ⁊ noſtras Jn excitatiōe ppl̃i ad
fidelem laudis ꝯfeſſionē premittit verbū ꝯſuete ſalutatōis. Scđo
ſubiungit exhortatōem altioris ꝑfectionis. Tertio attollit ad actū
Dominus gr̃arūactōis: q̄ eſt ꝯfeſſio diuine laudis. ☞ Circa primum ait.
vobiſcum Dn̄s vobiſcū: optans aſſiſtentiā diuini adiutorij ad altiſſima ſacra
menti miſteria angelice ꝑfectioni admiranda: nō curioſe diſcutiēda
ſed cordis humilitate ſuſcipienda ac veneranda. Suſcipienda in ce
na ſpūali: in q̄ reficiendi ſunt pane viuo q̄ de celo deſcendit. Rn̄det
aūt ppl̃s. Et cum ſpū tuo: optans vt que non niſi ſpūſſancti opatōe
fieri pn̄t: eodem ſpū. ſacerdotis ſpm̄ ſubleuāte: ⁊ ſibi veniente: nedū
ſacramentaliter ſed ⁊ ſpūal'r perficiant̃: qm̄ ſpūs eſt deus: ⁊ eos qui
adorant eum: in ſpū ⁊ veritate oportet adorare. Joh. 4. Marie aūt
in h̃ ſacramēto in quo dn̄o teſte Joh. 6. ſine ſpū caro nō ꝓdeſt quic
q̄: imo plurimū nocet: qm̄ q̄ indigne manducat: licet carnē ſacramē
taliter manducet: tn̄ q2 non ſpūal'r mādučat: iudiciū ſibi manducat
Surſum non dijudicans ſpūal'r corpus dn̄i. 1. Cor. 11. Scđo audita hac
corda rn̄ſione ad altiora ꝓficiſcendū hortat̃ ſacerdos dicens. Surſum cor
da. ſupple leuate: vt oīs cogitatio carnalis ac ſecular̃ abſcedat. Nec
q̄cq̄ anim9 aliud q̄ id ſolū cogitet qđ precat̃. Claudat̃ ꝯ aduerſari
um pectus: ſoli deo pateat. ſcđm btm̄ Ciprianum.

Sit ergo cor ſurſum	Intellectu veritatis Affectu charitatis Uirtute ꝯuerſationis Rectitudine intentionis.

1 Intellectu veritatis: vt nihil carnale in ſacro cogitet: ſed oīa alta
eſſe intelligat: vt q2 in h̃ ſupceleſti cibo ſumptus xp̄s dentib9 non di
ſcerpit̃: nec ſacramēti diuiſione diuidit̃: ſumptōe nō digerit̃: ſed ma
nens integer ſumptus: nos ſibi incorꝑat: non nobis ipe incorꝑatur
2 Affectu charitatis vt cor q̄ ſurſum ſunt ſapiat: nō q̄ ſuper terram
Sapiat inq̄ nimiā patris dilectōem: q̄ vnigenitū ſuū nedū in pre
ciū redēptōis: ſed etiā in cibū ſpūalis nutritōis tradidit: q̄ nos vni
genitus ſibi incorꝑet: ac incorꝑatos: ad alta paterne dom9: vbi oēs
eterne vite abundant panib9 eleuando ꝑducat. Nemo eīn aſcen
dit in celum: niſi q̄ de celo deſcendit filius hōis qui eſt in celo. Jo. 3.
3 Uirtute ꝯuerſatōis vt nr̄a ꝯuerſatio in celis ſit. Unde ⁊ ſaluato
rem nr̄m in h̃ ſacramento ventur̄ expectamus: q̄ ad ſui imitatōem
reformabit totū corpus noſtre actōis: ꝯfigurādo corꝑi claritat9 ſue.
4 Surſum rectitudine intentōis: vt ſit oculus ſimplex ad deū: nō
noſipos: nec que nr̄a ſunt finaliter querēdo: ſed oīa in deū tanq̄ in
finem vltimū ⁊ optimū ordinando. Rn̄det aūt ppl̃s. Habemus

ad dñm. Qđ ꝑfecto dignum est: vt scꝫ in celestibꝫ cor toto desiderio
habitet qđ inde tam sublimia dona expectat: qđ angelicis lau..ibus
voces carnis iungi desiderat: ne improperiũ illđ incidat: Appropin
quat ppl's iste ore suo: ꝛ labijs suis glorificat me. cor aũt eius longe
est a me Jsa. 29. Quod verendũ est in plerisqꝫ verificari q̃ alta voce — Grãs aga/
rñdent. Habemus ad dñm: ꝛ inferioribus ꝑstrati. obscena tractãt. — mus domi/
ſm sua desideria: quibꝫ diligunt carnẽ ꝛ mundũ. ☞ Quo ad ter — no deo nr̃o.
tium post premissam exhortatõem attollit seipm: ꝛ pplm ad agen/
das grãs per ꝯfessionẽ diuine laudis: dicẽs. Grãs agamꝰ dño deo
nr̃o: Agamus dĩt: seipm pplo ꝯiungens: quia vnius doni. corporis
scꝫ ꝛ sanguis xp̃i sunt ꝑticipes q̃ in vnũ corpus misticũ vniunt̃: oẽs
de vno pane ꝛ vno calice ꝑticipãtes Agende aũt sunt gratie deo:
vt dona eius reuerenter ꝑcipiant̃: discrete ꝯgnoscant̃: ac deuote in
dantem referant̃: reputãtes nos tantis donis (nobis valde necessa
rijs) indignos: ea q̃ꝫ sola dei liberali misc̃dia gratis recepisse. Eaqꝫ
tanq̃ꝫ dona maria ꝛ spũalia: ad spũs: nõ carnis vegetatõem concessa
oĩa corꝑalia longe excedentia. Eis ꝑter finẽ ad quẽ dant̃ fruentes
ꝛ ea in deũ datorẽ referentes: ꝑ ea deũ magnificantes: Cũ aplo Ju
da taddeo dicẽtes. Soli deo saluatori nr̃o. gloria. magnificẽtia. im/
periũ. ꝛ ptãs. ante oĩa secula. ꝛ nunc. ꝛ in oĩa secula scloꝝ. Jude. 2.

Huic exhortatõi chorus rñdet Dignũ ꝛ iustũ est. Dignũ quantũ — dignũ ꝛ iustũ est
ad ipm: q꞉ ipe est dñs deus noster. Justũ quantũ ad nos: q꞉ nos po/ — Lec. 18
pulus eiꝰ ꝛ oues pascue eiꝰ. ☞ Sacerdos aũt q̃ ad sc̃dam ꝑtẽ
prefatõis reddens rõnem sue exhortatõis dĩt. Uere dignũ ꝛ iustum — vere dignũ
est equum ꝛ salutare. Primo approbans ppli responsionẽ. Deinde — ꝛ iustũ ẽ ꝛc.
dicti reddens duplicẽ rõem. Quo ad primũ approbat sacerdos po
puli assertõem. q꞉ grẽ dño reddende sunt: ꝑ oĩbꝫ nobis collatꝫ gene/
raliter scꝫ ꝑ beneficio creatõis. ꝯseruatõis: redẽptõis: iustificatõnis
ꝛ finalis glorificatõis. Spũaliter tñ ꝑ bñficio institutõis huiꝰ supce
lestis sacrificij ac sacramenti. Et hoc quidẽ vere dignum est. iustum
equum ꝛ salutare.

	Sincere veritatis		vere
	Excellentis nobilitatis		dignũ
Quia est sacr̃m	Eximie liberalitatis	ideo	iustum
	Ponderate equitatis		equum
	Sũme ꝟtuositatis		salutare

☞ Sincere veritatis q꞉ nõ mõ significat grãm sicut ve. t. sacra/
menta. Nec tantũ eam in nobis causat sicut cetera euãgelice legis
sacramenta: Sed grãm substantialẽ formaliter in se ꝯtinet: ipm scꝫ
fontẽ gratiarum. Uerum est itaqꝫ sacr̃m: quia vere significat: vere
causat: vere ꝯtinet gratiam sacramentalem. Est sacramentum

excellentissime nobilitatis: et in ratione sacramenti: quia summam et super substantialem significat omnium sacrificiorum perfectionem. Est sacramentum eximie liberalitatis, quo liberalissimus donat seipsum nobis. quo nihil maius cogitari potest. Ex maximo autem dono maxime donanti obligamur, quia crescentibus donis rationes crescunt donorum secundum Gregorium. Ideo iustum est: pro summo huius sacramenti dono summas deo agere gratias. Summas non simpliciter: sed summas nostre imbecillitati possibiles.

Est et sacramentum ponderate equitatis: equans nos deo in ratione dati et accepti. Cum enim diuina equitas exigit vt remetiantur accepta: vt remetiantur ea qua mensum est mensura. Nos quia nihil habeamus proportionale reddendum deo pro beneficijs eius: et ineffabilibus bonis receptis: ac pro grauissimis offensionibus in eum commissis. Dedit nobis in hoc diuinissimo sacramento seipsum: vt eum offerentes summo patri hostiam placationis, et perfecte vnionis: et sacrificium plene satisfactionis pro peccatis: equa mensura suo dono respondeamus. dum equale donum reddimus. ipsum scilicet summum et infinitum dei filium: per deuotam huius sacrificij oblationem quem in dono ineffabili recepimus a patre misericordiarum. Unde non tantum iustum: sed equum est per hoc sacramentum: dignas gratiarum rependere actiones. Est demum sacramentum summe virtuositatis, quia eterne salutis: et omnium salutarium effectuum vnica et perfectissima causa. Unde salutare est gratias deuotissimas rependere: vt sic continuo in huius oblatione sacramenti: ab ipso in nos: et a nobis in ipsum fluant et refluant effectus salutares. De his et sequentibus lec. 18. ☞ Approbata itaque prefati responsione: rationes duas assignat. Una est diuine perfectionis excellentia. quia dominus sanctus, pater omnipotens: deus eternus. Secunda est laus angelica.

Quo ad primum dicit: vere dignum. iustum. equum et salutare est: nos tibi gratias agere. Semper in tempore scilicet gratie et in eternitate: quoniam sicut in tempore gratie accipitur christus. vere quidem sed latens sub sacramentali specie. Ita in eternitate percipietur claro et faciali manifestatione. Et vbique: quia per ipsum restaurantur et que in celis sunt: et que in terra. Ideo trina mundi machina gratias deo agit. Celum pro ruine angelice restauratione. Terra pro militantis ecclesie redemptione. Infernus: pro detentorum liberatione: Detentorum scilicet in limbo et purgatorio. Cum autem cui gratie sunt agende, dignis combinationibus exprimit dicens. Domine sancte: pater omnipotens: eterne deus. Domine sancte: sanctificantia dona in hoc sacro magnifice preparando. Pater omnipotens. paterne charitatis affectum dulcissimum: in filio: unum pane mirabili. potenti preparatione apertius declarando Eterne deus, deitatis tue alimonia: mortales ad eternitatis immortalitatem spiritualiter vegetando. Tanto igitur patri. gratie sunt referende: Per christum dominum nostrum. tanquam per mediatorem et aduocatum nostrum. De quo latius infra. Secundam rationem assignat: angelicam scilicet laudem.

Prefationis misse

Cui additur pro coniunctiōe vocum nostrarum angelicis laudibꝫ
deuota supplicatio. Subiungiturqꝫ cōmunis angelorum ꝛ hoīs
adorande trinitatis excelsa laudatio. Cum dicitur. Sanctus. Sā
ctꝰ. Sctūs. ꝛc. Dicē ergo. Per quē scꝫ xp̄m: mediatorē inter te p̄rēm
ꝛ nos hoīes. Maiestatem tuam id est magnitudinem tuā: supemi
nentem: semper stantem ac immutabile. Hoc em̄ sonat nomen ma
iestas: magnitudo supereminens stans f̄m interpretatōnem. Lau-
dant angeli. magnitudinē potentie tue agnoscendo: ꝛ ꝯfitendo. Est
em̄ laus virtutis preconiū. honor, exhibitio reuerentie in testimoni
um virtutis. (Adorant) cultum latrie exhibentes. Dominationes.
Angeli scilicet subiectis spiritibus dominantes: eis precipiendo. et
ad sua ministeria f̄m patris voluntatem dirigendo. Tremunt po-
testates: id est angeli potenter aereas potestates scilicet demones
cohercentes. Tremunt maiestatis potentiam: nō motu formidinis
quia in beatitudine firmati: sed admiratōe magnitudinis: ꝛ obediē-
tia ac promptitudine famulationis. Celi materiales: ꝛ virtutes ce-
lorum influxiue in illa inferiora: quibus inferior mundus regitur.
illuminatur: fecundatur ꝛ ad operationes suas disponitur. Ac bea-
ta seraphin id est angeli supremi: pre ceteris in dei charitate arden-
tes concelebrant. simul maiestatem patris per filium laudādo: ado-
rando: tremendo seu admirando. Aut laudis admirationis et ado-
rationis viam prestando ꝛ materiam. Sic em̄ nedum spiritus ra-
tionales: sed ꝛ vniuersa dei opera: omnesqꝫ creature inter quas pre
cipui sunt celi celorumqꝫ virtutes laudant diuinam maiestatem.
Pro quanto in eis relucent magna ꝛ miranda eius opera: excellen-
tiam dei attestantia: Concelebrant autem socia exultatione: hoc est
cōmuni leticia: in qua omnes beati consociantur. Nam hee laudes
opera sunt beatorū: f̄m illud Psalm̄. Beati qui habitant in domo
tua domine: in secula seculorum laudabunt te.

☞ Et nota ꝙ in hoc opere diuine laudis notantur quattuor cho
ri angelorum. Infimus ꝛ supremꝰ: angeli scilicet ꝛ seraphin: ꝛ duo
medij. Potestates ꝛ dominationes. In quibus tamen omnes an-
gelici spiritus designantur: quoniam si laudant infimi ꝛ supremi ac
medij: iam nullus omnino excludit̄: Q, vero specialiter dicitur: do
minationes adorant qui ab alijs venerant̄: ideo dicitur: quoniam si
hij qui ceteris dominant̄ adorant: multo magis hoc conuenit sub-
iectis. Et si potestates quia sua fortitudine triūphant contra demo
nes: quoꝝ potestati nulla terrena potestas cōparatur: tremūt diui-
nam maiestatem: certum est: ꝙ hoc omnibus alijs spiritibus ange-
licis inest. Aliam etiam horum expositionem magis ad materiam
huius sacramenti, Uide latius Lectione. decima octaua.

Deinde p ꝯclusione pfationis: iungit devota supplicatio: admis-
sionis vocu nřaꝝ cu vocib angeloꝝ in divina laudatiõe. Cu addit
cu qb: scz angel: ꝛ nřas. hũiles quidẽ sed rõnabiles: qꝛ vox est son
cu intentõe plat: vt admitti: in laude tua: huiusqꝫ sacri iubeas dep-
camur: qꝛ sine tuo iussu facultatẽ dante: fieri neqt: vt inter angelos
nřa vox audiat. Depcamur aũt supplici ꝯfessiõe. Nõ supba psump-
tione dicẽtes. Sctũs. Sctũs. Sctũs ꝛc. Hec succincte de expositi-
one qtidiane prefatõis. Sunt etẽi ꝛ alie pfatões: nõ quidẽ ab illa
dissone: sed p: festoꝝ magnitudine aut tpis qlitate. ad maiorẽ devo-
tionis excitatõez: ex festi ꝛ tpis materia causas divine laudis super-
addentes. Haꝝ decẽ sunt nũero ab ecclesia romana recepte. Licet
in ecclesia ambrosiana sint multo pl'es. In hac eñ pene de singulis
sctis spẽalis hr prefatio: in q sũmarie merita ꝛ miraculosa eorundẽ
ꝯversatio declaratur. Sed vt dictũ est in ecclesia romana decẽ sunt
recepte: scz Una in albis paschalib. Alia in ascẽsiõe dñi. Tertia in
penthecost. Quarta in natali dñi. Quinta in epiphania. Sexta de
aplis. Septima de sctã trinitate. Octava de sctã cruce. Nona de ie-
iunio qdragesimali: ꝛ addit Decima de Maria vgine Que vbi in-
stitute sint. quere lec. 19. in fine.

☞ Sequit hymn' cõis laudis angeloꝝ et hominũ.

Lec. 19. Sanctus

Postqꝫ prefatõez: q ad ꝯfitendũ dño mirabilia in h sacro opanti
ppls exercitat' est. Simul ꝛ cõfitẽde laudis rõ declarata. Premissa
deniqꝫ ad dñz supplicatõe p acceptatõe divine laudis. Seqt cõis an-
geloꝝ hoĩmqꝫ adorãde trinitat excelsa laudatio. Dũ finita pfatõne
chorus voce ꝯsona hymnũ canit dicẽs: sctũs sctũs sctũs ꝛc. In q iũcta
est sil' vox angeloꝝ ꝛ hoĩm. Et eñ h hymn' ille dividitur in duas
ptes: in laudẽ scz angeloꝝ ꝛ hoĩm: scda ibi: osanna. In laude ange-
loꝝ ter replicat Sctũs: ꝛ subdit in singulari: Dñs de' sabaoth: in
q trinitas psonaꝝ: ꝛ essentie vnitas designat: ter eñ replicatum S.
S. S. trinitatẽ psonaꝝ. qd subdit singularit dñs ꝛc. vnitatẽ eẽntie
attestat. Dicit aũt sctũs: a vbo sanctio is. ire. qd est firmare: statu-
ere: ꝯsecrare. Sic hoĩes qꝛ fide firmati. scti dicunt: ꝛ leges sctẽ: quia
statute ꝛ decrete ꝛ mores scti: qꝛ ꝯsecrati ꝛ honesti. Dicit ꝛ sanct'
qsi sanguine hostie tinct': tractũ a veteris ꝯsuetudine leg': in q nihil
sctm dicebat: nisi qd fuerat sanguine hostie aspersum vel vnctũ. Pe-
ne eñ oĩa in sanguine sm legẽ mũdabant. ad Heb. 9. Dr etiam
sctũs: qsi a secularib negotijs sepat'. sm Orige. Item dr sanct'
quasi sine terra. Nã agios qd est sanctus. grece sonat qsi extra terrã
Hec aũt interpretatões verissime divine maiestati ꝯveniũt. Deus
eñ p nobis incarnatus. sanguine nõ alieno sed pprio tinctus est: fa-
ctus hostia p pctis: incõmutabilis ꝛ eternus ꝛ p h firm'. Ab oĩbus

in infinitũ sua perfectiõe separatus: nedum a terra sed sup celos in
immensum eleuatus: ipe legislator ⁊ oim ꝯsecrator. Dicit̃ tamẽ
ter sanctus ꝓpter trinitatẽ personaꝝ: vt dictũ est: q̃si diceret̃: Sctũs
pater a quo omnia: Sanctus filius per quẽ oia: Sanctus spiritus
in quo oia. Est aũt sctũs non ab inherente ꝓprietate vel actu ꝓceden
te vt angelus aut hõ: sed ab essentia sua: q̃ cũ vna sit in tribus: vna
est sanctitas trium: Ideo licet pr̃ sctũs: sanctus filius: sctũs spũssan
ctus. nõ tñ tres sancti: sed vnus est sanctus: sicut nõ tres dñi: ſ3 vn⁹
est dñs: vnus deus: vnus increatus: vnus imensus. ☞ Ideo se
quit̃ in singulari. Dñs deus sabaoth: qd̃ virtutũ vel exercituum in
terpretat̃: q2 ois virtus exercituũ celestiũ ⁊ terrestriũ: est in mãu ei⁹ — dn̄s sabaoth
quia sancta ecclesia triumphans in angelis ac beatis in celis: ⁊ mili
tans adhuc in terris: est terribilis vt castroꝝ acies ordinata Se
quit̃: Pleni sunt celi ⁊ terra gloria tua: q2 in oĩbus creaturis superi — pleni
oribus ⁊ inferioribꝫ relucet gloria diuine maiestatis in plena omni
um subiectione: in sapientissima oim gubernatõe: in suauissima om
niũ ṽtute ⁊ pfectione: in q̃bꝫ relucet vestigiũ diuine glorie. Vel
pleni sunt celi: id est angeli habitatores celi: ⁊ terra id est homines
terre incole gloria tua. i. beatitudine: qua beati sunt in te: illi in re:
isti in spe. ☞ Sequit̃ scd̃a pars hymni. deuota supplicatio: ex vo
ce hoim laudantiũ cum d͛: Osanna in excelsis: Qd̃ etiã clamabant
in susceptõe dñi sedentis sup asellum in hierusalẽ: qui precesserunt
⁊ qui sequebant̃: q̃m in nullo alio est salus p̃cedentibꝫ xp̃m. id est pa
tribꝫ veteris testamenti: ⁊ sequentibꝫ in nouo testamento: q̃3 in me
diatore xp̃o iesu. Est aũt osanna dictio hebraica q̃ interpretat̃ ob — Osanna
secro salua. Nam cõponit̃ fm Remigiũ ab osi qd̃ est salua: ⁊ anna
qd̃ est aduerbiũ vel interiectio obsecrandi. Et fm hoc deberet dici:
Osianna: sed vsu d͛ osanna vt sit cõpositum ex corrupto ⁊ integro
Vel d͛ osanna per sinolimphã que est figura tollens vocalẽ de me
dio dictionis. Oramus igit̃ Osanna. i. obsecro saluifica supple
nos: in excelsis. id est in celis: vbi est salus pfecta ⁊ eterna. Nam ad
istã nobis dandã: xp̃s qui descendit de celis: presentiã suam etiã ex
hibet in sacramento altaris. ☞ Sequit̃: Benedictus qui venit — Benedictus
in nomine dñi: qd̃ est gratiarũ actio: cum qua: sicut patres aduentũ
xp̃i precedentes: vt Abraam: patriarche: ⁊ ꝓphete: et concomitantes
vt apostoli: ⁊ sequẽtes vt ceteri sancti ad xp̃m cõuersi: prosecuti sunt
dñm: diuersis quidẽ temporibus: sed vna fide ad passionem venien
tem qua semetip̃m hostiam ꝓ omibus obtulit. Ita eadẽ fide ⁊ gra
tiarum actione: recipiamus cum venientẽ in altaris sacramẽto: of
ferendum in eodem ꝓ nobis deo patri sacrificium salutare. Dici
mus aũt benedict⁹: nõ quasi ex nostra actione dei beatitudo augeat̃

sue sibi bonum qd̄cunq̧ accedat: sed a nobis benedicitur id est bene dictus predicatur laudatur ꝛ colitur: qꝛ ip̄e venit plen⁹ bn̄dictōe qui ꝛ benedixit nobis in om̄i benedictione sp̄uali (in nomīe dn̄i) id est patris: qui dn̄s est celi ꝛ terre ꝛ vniuersoꝝ. Uenit aūt xp̄s in nomīe p̄ris: sicut ipse ait. qꝛ in om̄ibus q̄ gessit: nō suā sed patris gl̄iam q̄si/uit: Ego inq̄t gloriam meā non quero: sed honorifico p̄rem meum. Et repetit᷑: osanna in excelsis: exponat᷑ vt supra. Repetit᷑ aūt ꝓpt᷑ du/plicem stolā seu gloriā in excelsis ꝓmissam sc; corp̄is ꝛ anime. Uel vt saluet a duplici miseria. A miseria culpe per grāiꝛ: ꝛ a miseria pe/ne per gl̄iam. Oram⁹ ergo dn̄m bn̄dicendo: grās agentes et dicen/tes: benedictus sit ineternū: ꝛ sup bn̄dictus q̄ venit in nōie domini: id est opatōe diuina in altari sacro: quaten⁹ eum sic venientē digne suscipientes: ab eo salutis benedictōem ꝯsequi mereamur: nūc et in excelsis: hic ꝛ in futuro Amen.

Sequitur canonis expositio que est pars misse altera ꝛ principalis.

Zec.is

TE igitur clementissi/me p̄r. Post partē primā misse que p̄paratoria est ad sequentes. Sequit᷑ ps scd̄a que canon dr̄: in qua ꝑficit᷑ eucharistie ꝯsecratio. Hec autē dr̄ canon: qꝛ canō dr̄ institutio vel regula. Quia hec verboꝝ connexio: regula est ad venerabilis eucaristie ꝯsecratōeꝫ ordinata: partim a christo partim a patribꝫ ꝯstituta. A xp̄o quidē instituta sunt v̄ba subalia q̄ formā integrāt ꝯsecratōis. Cetera vero verba q̄ ad dei laudē dicunt᷑ ac orōes q̄ ꝓ ppl̄o offerunt᷑: nō vno t̄pe: nec ab vno tm̄: sed diuersis t̄pibꝫ a diuersis edita sunt: ꝛ per btm̄ Gelasiū papā q̄ quinq̄gesim⁹ p̄mus fuit a btō Petro simul sunt ordinata. Quāuis ꝛ nōnulla p⁹ istum sint a sūmis pontificibus addita. Dicit᷑ etiā secretū. ratione significatōis. opatōis. ꝛ ꝓlatōnis: qm̄ signat secretissima fidei misteria. Fiūt ꝛ ibi secretissime opatōes om̄i creato intellectui incō/prehensibiles in subaꝝ cōuersionibꝫ: de quibꝫ infra dicet᷑. Debet q̧ ps illa misse sub silentio ꝓferri. ne tanti misterij v̄ba per q̄ttidia/num vsum ꝛ manifestam ꝓlatōnem vilescant. Atq̧ vt sacerdos hec verba silenter ꝓferens: maiori deuotōe cordis in deum feratur: qui exauditor est cordis: non clamoris vocalis. Ea ꝓpter etiā sacerdos celebrans quibusdā cortinis velatur in lateribus altaris dependen/tibus: ne a conspicientibus impediatur eius deuotio: qꝛ ingreditur secretum fidei maximū. In cuius figura: sancta sanctoꝝ in mosaico tabernaculo: dependente velo claudebatur: nec nisi sūmo sacerdoti

Canon

Zec.is

licuit introire: ⁊ hoc semel tm̃ in anno: vñ statutũ est de vi. et ho. cle-
ca. i. vt nulli laicoꝝ liceat in eo loco consistere: vt sacerdos possit libe
re sacrũ. i. sacrum secretum deuotius celebrare. Dicit̃ tertio ꝑs missa actio
illa misse actio: vñ ⁊ sacerdos ad illam partẽ ꝑueniens dr̃ eẽ in actiõe
Duplici aũt rõe dr̃ actio. Prima q2 in ipa sacratissimũ xp̃i misteriũ
ꝑagit̃: q̃ ex maxia ⁊ ineffabili charitate ꝑ spñali refectõe ꝑegrinãtibꝫ
in via dedit carnem ꝓpriam in cibũ: ⁊ sanguinẽ suũ in potũ: sub vela
mine speꝝ panis ⁊ vini. Et q2 hec fiunt misericordi ⁊ libera volũta-
te dei: recte dr̃ actio. vt distinguitur contra factõem. Secundo dr̃
actio: quia ibi agitur nostra causa coram summo iudice christo deo
nostro: per sacerdotem: tanq̃ꝫ per nuncium intermedium inter spõ-
sum ⁊ sponsam. xp̃m scꝫ: ⁊ ecclesiã: qui deducit causam ecclesie impe
trans ei orõnibꝫ ⁊ sacrificio plurima dona: nunc cõuersionẽ pc̃tõꝝ
per grãm: nunc ꝯseruatõem iustoꝝ in gratia: nunc cõtra mũdi peri-
cula firmamentũ: nunc custodiã angeloꝝ: nunc refrenatõnem tenta
tionum: nunc purgandarũ animarũ liberatõẽꝫ ⁊ ita de aliis mult᷒.
Dicit̃ quarto sacrificiũ q2 in ea offert̃ deo patri summũ sacrifici sacrificium
um: vnigenitus scꝫ filius sub specie sacramentali occultat᷒. De q̃ in
fra latius dicet̃. His ergo q̃ttuor nõibꝫ: canon: secreta: actio: sacrifi-
cium. inuenit̃ hec secunda pars misse nũcupari. De quo latius ha-
betur lec. 15. ☞ Diuiditur aũt canonis text᷒ in sex partes ꝓn divisio canonis
cipales. In prima petitur a deo benedictio munerũ: panis scꝫ et vi
ni: que pro ecclesia offeruntur. Secũdo sequitur sanctoꝝ inuocatio Lectio. 20
quorum precibus ⁊ meritis nobis dona a dño ꝯferunt̃. ibi. Cõmu-
nicantes. In tertia petit̃ oblatoꝝ acceptatio: qua electi a ꝑfidis di-
uidũtur. ibi. Hanc igitur. In quarta parte ponitur verboꝝ formã
quibꝫ perficitur consecratio: ⁊ panis viniq̃ꝫ subẽ in corpus ⁊ sangui
nem xp̃i cõuertunt̃. ibi. Qui pridie. In quinta ponit̃ passiõis cõme
moratio ac salutis petitio hiis qui sacrificio perfruuntur. ibi. Vñ ⁊
memores. In sexta addit̃ refrigerij postulatio animabus defuncto-
rum: cum iterata sanctorum inuocatione: quatinus petita: eoꝝ me-
ritis a dño concedantur. ibi. Memento etiam domine. Pria ꝑs
subdiuiditur: quia primo petitio ad patrem dirigit̃: vt apposita mu
nera sanctificet. Secundo fit specificatio pro quibus offerantur sa-
crificia. ibi. In primis.

Circa primum: primo captat be
neuolentiã eius qui petit̃ dicẽs.
q2 sanctus dñs deus sabaoth o misericordissime ⁊ pre stabilis super malicia.

Te igitur clementissi-

me pater. Per iesum christū filiū tuū dominū nostrū sup/

humiles affectu cordis expressione vocis

plices rogamus et petimus

☞ Circa hāc canonis ptē: Notādū p̄mo: q̄ non sine misterio p̄ria canonis lr̄a ē lr̄a t: cui corr̄ndet thau ī hebreo Hꝫ em̄ hec lr̄a crucis formā: q̄ signati sunt q̄ ab angelo ꝑcutiēte libati sunt. vt hr̄ Ezech. 9. Hoc etiā fuit signū q̄ in Apo. ca. 7. legunt̄ signati in frontibꝫ suis electi serui dei: prius quā nocumēta inferrent̄ terre et mari. Huius figurā habuit lignū in quo moyses suspendit eneum serpentem in deserto: vt inspicientes sanarentur a morsibus venenatorum serpentum: vt habetur Numeri. 7. Que recte in p̄ncipio officij: cōmemorationis dn̄ice passionis. visui offertur. quatinus sua figura cōmonere faciat celebrantem passionis ⁊ crucis christi: quatinus signatus custodiatur ab angelo exterminatore: ac virulento serpente. ne veneno reprobaꝝ cogitationū mentem eius inficiat ac vitam sp̄ūalem quā hoc sacrificium prestare sufficit tollat.

Notandum scd̄o circa hoc nomen (Pater) q̄ nomen pater: vt attribuitur deo dupliciter accipitur. Uno modo essentialiter vt cōuenit toti trinitati: ⁊ cuilibet personarū ꝯiunctim ⁊ diuisim in singulari. Hec em̄ est conditio terminoꝝ essentialium in diuinis. Et illo modo dicitur pater principium productiuū aut gubernatiuum alterius. hoc modo deus: dicitur pater coꝝ que creauit ⁊ quos gubernat ⁊ alit. sm̄ illud Deutro. ca. 32. Nonne ipse est pater tu⁹: qui possedit. fecit. ⁊ creauit te. hoc modo prima persona est pater: filius est pater: ⁊ spiritussanctus est pater: ⁊ hij tres nō tres patres: sꝫ vn⁹ pater: sicut nō tres creatores: sed vnus creator: nec tres dn̄i: sed vn⁹ dominus. Sic etiam accipitur in orōne dominica vt infra docebit̄ Et generaliter quando nō ponit̄ respectu termini importantis vnā personam discrete ab alia: vt quando ponitur respectu alicuius termini importantis operatōem ad extra: id est respectu creature. Ille em̄ opatōes cōmunes sunt om̄ibus tribus. Quicq̄d em̄ pater opatur in creatura: operatur et filius: operatur et spiritussanctus. Nā quorum vna est essentia: etiam opatio est indiuisa. Alio modo accipitur personaliter siue notionaliter: et sic pater dicitur tantum generatione propriissime dicta, qua viuens generat viuens: nō tantum sibi simile in specie: sed in idēptitate essentie. Et sic p̄r tm̄ dicit̄

de prima psona in diuinis: z nō de scda: nec de tertia Et sic accipit qn ponit respectu termini importantis personā. Et ita accipit h. qr sequit: per filium tuum zc. qd importat scdam psonā discrete a pria z tercia. De h lec. 20. ☞ Et lz h accipiat personaliter: non tamē cū exclusione aliaꝝ personaꝝ. Nam eo modo quo genitor pr nr est etiam filius pater nr est: etiam spūsctūs pr nr est. Est em pr nr paterna virtute ac potentia nos creās Paterno affectu dulcissime de nobis cogitans Paterna ꝓuidentia nos bonoꝝ suoꝝ heredes ordinans. Paterna disciplina instituendo nos sanctificās: z ita de alijs paternā pietatē ꝯdecentibꝫ: que tn oia non sine filio z spūsctō in nob operatur. In eo vero quod pater dicit. z est: filij sui dni nri iesu xpi excluduntur alie persone.

Per iesum christū fi. t. d. no.

☞ Oōnes nre quatenus sint impetratorie: dirigēde sunt ad patrem per filium; q mediator est inter patrem z nos: vt dr Apo. j. ad Thimo. 2. Mediator dei z hoim hō xps ihs. Est z aduocatus nr. vt Joh. docet: Aduocatū habemus inqt apud prēm: iesum christū iustum. Et ipse est ꝓpiciatio ꝓ pctis nris: non ꝓ nris tantū: sed etiā ꝓ totius mundi. 1. Joh. 2. Per hunc qcqd petierimus patrē ꝯsequemur. Sic em nobis iure iurando ꝓmisit filius: Amen amē dico vobis. Si qd petieritis prēm in nōie meo dabit vobis Joh. 16. Ideo sicut frequenter in oibꝫ orōnibꝫ suis ecclesia: ita z nunc in pncipio canonis orōem suā format ad patrē. in nōie filij dicens. Per ihm xpm filiū tuū dnm nrm. Quibꝫ vbis describit xps quintuplr. Prio quantū ad effectū salutarē: qr iesus qd interptat saluator: ipe em saluum faciet pplm suū a pctis eoꝝ. Mat. 1. Scdo quātū ad dignitatem regalē qr xps qd interpretat vnctus: Reges em sacerdotes z ꝓphete vngebant in lege: z ipse ꝓpheta fuit rex z sacerdos. Tertio qntum ad ꝓprietatē personalē: cum dr filium tuum. Nam generatiōe passiua personaliter distinguit a patre. Quarto quantū ad ꝓsidētiam vniuersalē: cum addit dnm: ipi data est ois ptās in celo et in terra. Math. 28. Quinto quantū ad ꝓfectū hūanalem qr nr. Sic qdē nr ihs: nr xps. nr filius. nr dns. paruulus natus est nobis. ait Isa. c. 9. z filius datus est nobis. Datus inquā in antidotū nre saluationis in pabulū nre refectōis. in sacrificiū nre reconciliatōis: in sacramentum nre sanctificatōis. in preciū nre redēptōis. qr iesus. In aduocatum nostre allegationis: in mgrm nre eruditōis: in lumen nostre illuminationis: in directōem nostre viatōis. qr xps id est vnctus.

In scutum nostre ꝓtectionis: in ꝓpugnatorē nre defensiōis: in iudicem nostre remuneratōis. qr dominus noster. Magna igitur fi

ducia preces fundimus ad te patrem clementissimū: vbi assiduum habemus interpellantem iesum. prudentissimū aduocatū christum mediatorē acceptissimū patris celestis filiū effectus petitōis largitorem cum patre potentissimum celi ꝛ terre nostrum ꝛ vniuersitatis dominum. Textus

placita et grata q̄ a filio tuo instituta

Lec. 21

vti accepta habeas. et be

sanctificando vt idonea sint diuino sacramēto — panis et vini — a diuina liberalitate nobis ꝯcessa

nedicas Hec ✠ dona. Hec

a nobis pie recepta — a nob deo oblata rōne significatōis ꝛ applicatōis diuino vsui

mu ✠ nera. Hec sancta ✠

sine macula cordis ꝛ corpis offerenda — Captata beniuolentia eius qui petit in vbo.

sacrificia illibata

Te pater clemētissime. Commemorato etiam mediatore cuius merito oīo nostra patri acceptabilis reddit: in vbo Per ihm xpm ꝛc. Insinuato denicꝫ supplicandi affectu: q̄ mens in sublime tollitur: in verbo: Supplices rogamus ꝛ petim⁹. Sequit expressio eoꝝ que a clemētissimo pr̄e obtineri desiderant scꝫ: vt hec corporalr dona a deo data: ꝛ munera a nobis accepta: sint pr̄i grata ꝛ placida: atqꝫ fiāt idonea sacrificia ꝓ nr̄is pctis offerēda: ꝛ ꝑ hoc scrā diuino cultui deputata ꝛ illibata nulla mētis ꝛ corpis immundicia maculata: h̄ ad lrām petit. Alias expositōes tipicas: atqꝫ quēadmodū veteris legis sacrificia nō placuerūt: ꝛ ideo hec noua instituta sint. Reqre lectōe. 21. ☞ Dū aūt sacerdos hec ꝓfert: trib⁹ crucib⁹ panē ꝛ vinū ꝯiunctim signat: q̄s signationes in sequētib⁹ freqnt iterat.

De signatōe crucis

Pro quo notandum q̄ huiusmodi signatiōes nō fiunt tantū ad sanctificandū ꝛ ꝯsecrandū oblata. Alioquin post ꝯsecratōnem eucaristie fieri nō deberēt: cuius tn̄ ꝯrium fit. Sed p̄ncipalr ideo fiūt: vt per hmōi crucis signationes. modus ꝛ ordo dn̄ice passionis representetur. Cum eīn sacrificium illud est perfectissimū memoriale dominice passionis: vt nihil desit quo vel visus vel auditus. tam salubri memorie coopetur: vniuersa ad huius sacrificij ꝯsecratōem concurrentia: ad passiōis dn̄ice representatiōem sunt ordinata. Uestes

fe3 ⁊ vasa: palle ⁊ tabula: ceremonie ⁊ verba. Cũ ergo xp̃s passus sit
in cruce: ꝯuenienter ꝑ signũ crucis eius passio repñtat. Et quoni
am passio ei⁹ q̃busdã gradib⁹ ꝯpleta est: siquidẽ alique passiõis ꝑtes
precesserũt crucifixionẽ: alique in cruce sunt ꝯsumate: ideo vt ꝯgruo
ordine singula representent: que crucifixionẽ p̃cesserũt: representãt
per crucis signatões añ ꝯsecratõem factas: q̃ vero in cruce passa aut
post crucẽ acta sunt: per eas q̃ post ꝯsecratõem fiunt: crucẽ precessit
xp̃i traditio ad mortẽ. Venditio ⁊ mortis eius in institutione huius
sacramẽti presignatio. Et fm̃ h̃ añ ꝯsecratõem ter signantur oblata
Primo hic. Scd̃o in verbis Benedictã: ascriptã. ratam. Tertio in
verbis: Corpus et sanguis. ☞ Quo ad primũ: in his verbis
Hec dona Hec munera Hec sancta sacrifi. illiba. ter signat hostia
Ad designandũ triplices ꝑsonas a q̃b⁹ traditus est xp̃s. Tradit⁹ eñ
est a deo trinitate. A patre preordinando eius passionẽ ad hũani ge
neris salutẽ: dandoq̃ hõi xp̃o voluntatẽ patiẽdi vt diceret: Nõ mea
sed tua voluntas fiat. Math. 26. Et nõ cohibendi occidentiũ seuici
am: immo dando eis q̃ cogitauerũt in dñm faciendi facultatẽ. Non
haberes in me ptãtem vllam nisi tibi datũ esset desuꝑ. Hinc paul⁹
Proprio filio suo non pepercit deus: sed pro nobis oĩbus tradi-
dit illum. Rom. 8. Tradit⁹ est etiam a seipo: q2 pati voluit. Ego in
quit pono animã meã: ⁊ iterum sumo eam. Nemo tollit eam a me
sed ego pono eam a me ipso. Johan. x. Hinc Paul⁹ Ephe. v. Chri-
stus seipm tradidit pro ecclesia. Item a spũsancto. Is eñ est qui ꝑ
os Cayphe prophetauit. Expedit vobis vt vnus moriatur ꝑ popu
lo ⁊c̃. Johañ. xi. Scd̃o traditus est a iuda ꝓprio discipulo iudeis.
O iuda osculo filium hõis tradis. Tertio traditus est a iudeis pre
sidi Pilato Math. 27. loquens de funesto iudeorum consilio ait.
Vinctum adduxerunt eum: ⁊ tradiderunt eum pontio Pilato pre-
sidi. Prima traditio facta est ex charitate. Sic deus dilexit mundũ
vt filium suum vnigenitum daret Johan. 3. Secunda ex auaricia.
Quid vultis mihi dare ⁊ ego vobis eum tradam Math. 26. Ter-
tia facta est ex inuidia. Sciebat eñ inquit pilatus q̃ ex inuidia tra-
didissent eum. Tradidit ergo illum deus ex dono. Judas pro mu-
nere. Judeus in sacrificium illibatum: quod tamen non iudei s3 gẽ
tes libauerunt. quoniam ablatum est ab eis regnum dei. ⁊ datum
genti facienti fructus eius. In huius ergo triplicis traditionis
memoriã: quã fecit deus. iudas. ⁊ iudei. singuli ad mortẽ. mortem
sũt crucis: fiunt tres cruces. Una in verbo. hec dona. Secunda in
verbo. hec munera. Tertia in verbo. hec sancta sacrificia illibata.
Sunt ⁊ alie representationes huius signatiõis. De quibus lectio-
ne. 21. Sequitur textus.

Trina ho-
stie signatio
cum cruce

Expositio

ordine caritatis clementissimo patri

Lec.22. Lec.23. Lec.24

N primis que tibi offe/

militãte: q̄ est multitudo fideliũ bñtiũ cõione in fide z sacramẽtis

rimus. pro ecclesia tua

ꝓ dei cultui dedicata vl'i ꝑ totũ mundũ diffusa ecclesiam

sancta catholica. quam

ab hereticis z scismaticis ac ꝑsecutoribꝫ tirannis a demonibus et vicijs dispsam ex infidelibꝫ et perfidis vel gradus ei⁹

pacificare custodire. aduna

in obedientia caritatis in ꝓsperis z aduersis tua bonitate non nostris meritis

re et regere digneris. toto

vbicũqꝫ diffusa fuerit: qꝫ in oẽm terrã exiuit son⁹ eoꝝ z in fines orb t're v̈ba eoꝝ simul pariter

orbe terrarum. vna cum fa

romano ac summo pontifice xp̄i vicario p̄re patrũ vl'is eccl'ie capite vicario nomen pontificis exprimi debet s'm decretũ gelasij

mulo tuo papa nostro N.

pape epo ordinario dyocesꝫ sum/

et antistite nostro N. et re

mo ꝑncipe in potestate seculari cunctis fidelibus

ge nostro N. et omnibus

recte gloriantibꝫ ab orthos grece qḋ ē rectũ z gl'ia latie vniuersalis. quia omnibus hominibus tradita

orthodoxis. atqꝫ catholice et

ꝑ aplo's ꝯcorditer publicata z firmata qui deũ ꝯfessione s'm regulam vniuersalẽ z apostolicam vere colunt.

apostolice fidei cultoribus

¶ Postq̃ sacerdos depcatus est deum prēm: vt sua clementia
apposita munera sanctificet. In ista scđa pme ptis canonis particu
la: specificat ꝓ quibꝫ hec ipa dona ⁊ munera deo offerat. Et pmo pe
tit ea acceptari ꝓ tota ecclesia generaliter. In scđa ꝓ sūmis eccłie ca/
pitibꝫ spēalr ibi. (vna cum famu. t.) Tertio ꝓ oībꝫ recte credētibus
fraternaliter ibi. (⁊ omībꝫ orthodoxis). Quarto ꝓ quibusdā spēalr
ibi. Memento. Et qm̄ ordo est inter eos ꝓ quibꝫ petit. Sicut ⁊
charitas: que licet quantū ad bona spūalia oībꝫ cōicanda: equaliter
se ad omnes extendat. fm illđ. Diligas ꝓximū sicut teipm: nihilomi
nus ordinem quendā habet. fm illud Can. 2. Ordinauit in me cha
ritatē: quantū ad diligibilia ⁊ diligendi modū: atq̃ dilectōis effectū
vt tangit mgr distin. 29. lib. 3. Vn̄ offerendū est pus ꝓ eccłia tota. de
inde ꝓ psonis singularibꝫ: qm̄ bonū cōe: bono puato ⁊ singulari ppo
nēdū ē ꝫ phꝫ. j. eth. ⁊ ꝓ h psone publice in sublimitate ꝯstitute a qbꝫ
depēdet res publica psonis simplicibꝫ pferūt. Dic apls. j. Thim. 2.
Obsecro primū oīm fieri orones. ꝓ oībꝫ hōibꝫ ꝓ regibꝫ: ⁊ pro omībꝫ
q in sublimitate sunt ꝯstituti. Ecce primū fiende sunt orones ꝓ oībꝫ
hōibꝫ collectiue. i. ꝓ ecclesia. Accipit aūt eccłia multꝭ modis. vt in Ecclesia
lec. 22. Que acceptōes sic sūmari pnt. Ecclesia em̄ dr ꝯuocationem
rōnalis creature: ⁊ accipit qnq̃ in bono ꝓ ecclesia sctōꝝ: qnq̃ in ma
lo ꝓ ecclesia malignantiū. In bono vniuersalissime accipit ꝓ ꝯgre/
gatione oīm fideliū: hoc est verā dei ꝯgnitōem hntiū. siue pfectam
vt hnt angeli ⁊ bti in patria triūphātes: siue imperfectā vt homies
mortales adhuc in via militātes. Qnq̃ accipit tm̄ ꝓ eccłia triūphā
tiū in celo: qnq̃ tm̄ ꝓ eccłia militantiū in terra. Et sic accipit tripłr.
Primo ꝓ ꝯgregatōe oīm a pmo iusto abel vsq̃ ad vltimum in fine
mundi nasciturꝝ ⁊ ita ꝯphendit synagogā iudeoꝝ ⁊ eccłiam xpi fide/
liū. Scđo ꝓ sola ꝯgregatōe xpianoꝝ: tam preteritoꝝ q̃ pntiū q̃ fu/
turoꝝ. Tertio tm̄ ꝓ ꝯgregatōe oīm xpianoꝝ pntiū: siue nūc existen
tiū. Et quelibet haꝝ dr eccłia vłis vera. Ad differentiā eccłie repsen/
tatiue: q est ꝯciliū gnale legittime ꝯgregatū. Accipit aūt eccłia etiā
ꝓ ꝯgregatōe pticulari oīm in vna ꝓuintia. vna diocesi: aut in vna ci/ Catholica
uitate: vel vna domo existentiū tam clericoꝝ q̃ laicoꝝ: qnq̃ tm̄ cle
ricoꝝ: qnq̃ ꝓ vno hoīe. In ꝓposito accipit ecclesia ꝓ eccłia vłi mili/
tāte: nō triūphante: ꝓ triūphante em̄ orandū nō est: sed eiꝰ orones ꝓ
nobis sunt expetende: ⁊ ideo addit: catholica qđ est vłis. Et hec ec
clesia sancta dr: quāuis multos ꝯtineat pctōres: q2 diuino cultui de Sancta
dicata: quia vera fide formata: q2 sanctissimo capiti xpo concorpata
q2 mēbroꝝ sanctitate firmata. Siquidē nunq̃ desunt scti in eccłia
q2 veritatꝭ spū gubnata: q2 sanctissimis legibꝫ fulcita: q2 sacramētis
sanctificātibꝫ adornata. q2 pntia spōsi sui sustētata. Et q2 sola gratie

sanctificantis contentiua. Nam extra ecclesiã nec grã est neqȝ salus
Pro hac ecclesia primo oratur vt collecta ⁊ adunata ſm diuersos
gradus eius: vt in ea gerarchicus ordo superiorꝝ ad inferiores: ⁊ in
feriorꝝ ad superiores inconcusse seruetur. in precipiendo ⁊ obedien
do ex virtute charitatis. Deinde ꝓ rectoribus ecclesie generalibus ⁊
specialibꝫ: demũ ꝓ singulis fidelibus tamen in genere. Quorum la
tam prosecutionem: quere lec. 23. et. 24. Sequitur textus

approbando et bona ꝯferendo — pater — ꝓpter seruum

Lec. 25. **Memento domĩe famulo**

discretionem

Lec. 26. **rũ famularũqȝ tuarꝝ N. et N.**

quiete: nõ circũgirantium aut perturbantium

et omniũ circũstãtiũ. quo

quo ad intellectum

rũ tibi fides ꝯgnita est. et

quo ad effectum scȝ parti/cipationis desiderium

nota deuotio. pro quibus

ego scȝ ⁊ ecclesia cuius ꝑsonã gero — circũstantes scȝ q̃ ⁊ ipi offerunt nõ immediate ſȝ mediante sacer

tibi offerimus. vel qui tibi

dote — oblationẽ qua summe laudamus diuinam largitatem

offerũt. hoc sacrificiũ lau/

primo qꝛ charitas ordinata a se in/cipit — sibi cõmendatis mul/tiplici ratione.

dis. pro se suisqȝ omnibus

quantum ad peccati remissionem

pro redemptõe aĩarꝝ suarũ.

Quantū ad beatitudinis consecutionem | quantū ad bona corporis que sūt infima.

pro spe salutis et incolūitatis

patri | affectiones pias ⁊ opa meritoria: que

sua sunt ꝓpter coopatōem liberi arbitrij ⁊ reddunt ꝓpter gratiā quā accipiunt a te per quam sunt meritoria opera

sue . tibiq̄ȝ reddūt vota sua

pr̄i cui appropriatur eternitas | spūiscō. spūs est q̄ viuificat | filio. qui est veritas Joh. 14. Ego sum via veritas ⁊ vita. Ecce tria diuinarum personarum attributa: scȝ eternitas: veritas ⁊ vita

eterno deo . viuo et vero

☞ Postq̄ȝ orauit sacerdos ꝓ omnibus recte credentibus fraternaliter. In hac particula orat pro quibusdam spēalib⁹ singulariter: ⁊ hoc primo premittitur. Secundo quod a deo eis petitur subinfertur ibi: pro spe. Tertio vt oratio pro eis exaudiatur allegat̄: ibi. Tibiq̄ȝ. Circa primum orans sacerdos dn̄o dicit Memento. Non q̄ de⁹ q̄ eternaliter oīa presentia: p̄terita: futura. ⁊ possibilia: actualiter cognoscit aliquoꝝ obliuisci possit: vt opus sit aliqua sibi ad memoriā reuocare. Siquidē actus diuine cognitōnis vnus ⁊ simplex ac eternus: q̄ omnia intuetur: est sua diuina ⁊ infinita essentia: ⁊ ido sicut necessario essentia sua est immutabilis: ita necessario oīa cognoscit ⁊ nullius vnq̄ȝ obliuiscitur. Sed obliuisci nescire et noscere deo quandoq̄ȝ attribuitur per effectum. Ita scire dicitur quod approbat: vnde dicitur. Nouit dn̄s qui sunt eius. 2. Thi. 2. Et nescire vel obliuisci quos reprobat. Unde dn̄s dicturus est reprob Mat. 7. Nunq̄ȝ noui vos. Et iterum fatuis virginib⁹ frustra sibi aperiri petentibus. Amen amen dico vobis nescio vos Math. 25. Ita et conuersoꝝ malicias obliuiscit̄ ad penā: ⁊ a bono cadētiū merita nō recordatur ad premium. Ezech. 18. Orat igitur sacerdos vt de⁹ memor sit per gratie appositionem: ⁊ peccatorum remissionem: et ad ꝯferendū ea q̄ statim in hac orōne subiungūt̄. ☞ Sequitur. Famuloꝝ famularūq̄ȝ tuaꝝ. N. ⁊ N. Hoc est fideliū te colentiū ꝑ fidē orthodoxam: per quam profitentur te dominū celi ⁊ terre: scȝ subiectos tuos famulos. Et hic locus est: vt sacerdos pro quibusdam spēalr oret; vt sacrificij fructū spēalr eis appplicet. Ido dr̄ N. ⁊ N.

Quō de⁹ dr̄ alicui⁹ obliuisci seu aliqd scire vel nescire.

Officiũ sacerdot. ☞ Pro quo diligenter notandũ: q sacerdos ex officio nũcius est ecclesie ꝓ pplo ad deum: ⁊ ideo offerẽs sacrificiũ in ꝑsona eccl'ie: põt eius fructũ ⁊ virtutẽ alicui vel aliquibus spẽaliter applicare. Hanc eñ auctoritatẽ recepit in sua ordinatõe: cum in traditõe calicis ⁊ panis dictũ est ad eum: accipe ptãtem offerendi ꝓ viuis ⁊ mortuis ⁊c. Unde eius officij nõ solũ est pces ecclesie ⁊ sacrificiũ eius noie deo offerre: sed etiã vt tenens gradũ summũ in ecclesiastica policia rõne ordinis sacerdotalis: potest virtutẽ sacrificij ⁊ oblatõis determinare vt illis vel istis indigentibꝫ premiũ ꝑ hmõi ecclesie sacrificio ꝯferat. cuius latã declaratõem require Lec. 26. per totũ. Et si quer̃ vtꝝ sacerdos ꝓ libito suo possit dispẽsare bonũ ꝟtute sacrificij debitum cui voluerit. Ad hoc rñdetur sub hac distinctõe. Qñq3 hꝫ certa doctrina vel obligatio aut preceptũ de applicatõe ꝟtutis sacrificij certis certo mõ facienda: qñq3 talis nõ hꝫ. Si primum. debet sacerdos in applicando misse fructũ: illi doctrine: obligatõi seu precepto se cõformare. Qð si ꝯtrariũ faciat: applicãti sc3 sacerdoti nocet: q2 sic contra preceptũ: aut doctrinã applicãdo peccat. ⁊ forte nec ꝓficit ei cui sic inordinate applicat. vt dt Sco. Si scðm: stat in arbitrio sacerdotis cui voluerit applicare. ☞ Pro intellectu hoꝝ ꝯseqnter aduertendũ: q meritũ seu virtus misse põt intelligi valere alicui in triplici gradu: sc3 spẽalissime: generalissime: ⁊ mõ medio seu specialiter

Meritũ misse valet alicui tripl. 1 Primo mõ sc3 spẽalissime: tantũ valet celebranti: saltem digne: qm̃ illi valet tanq3 meritũ eterne vite ac premij essentialis: ꝓpter motũ eius charitatiuũ in deũ: q̃ vult celebrare charitati finaliter ꝓpt' deũ sup oĩa dilectũ. Hunc fructũ alij applicare nõ põt: qm̃ ⁊ si qs põt alteri mereri primã grãm aut gr̃e augmentũ. Null⁹ tñ põt alteri me-

Apocal. 14. 2. Cor. 5. reri premiũ essentiale: illud eñ correspõdet merito ꝑsonali cuiuslibet. ẜm illud. Opa illoꝝ sequũtur illos. Et illud: vt referat vnusquisq3 ꝓpria corpis ꝓut gessit siue bonũ siue malũ. Generalissime valet to-

2 ti ecclesie: ⁊ ab hoc valore sacerdos nullũ debet excludere: saltẽ qui ẽ mẽbrũ ecclesie; s3 intentione habituali oẽs includere ẜm institutionẽ ⁊ vsum eccl'ie: ẜm quẽ habet orare ꝓ oĩbꝫ orthodoxis catholice et aplice fidei cultoribꝫ. Tertio mõ valet illi cui p celebrantẽ spẽalr̃ ap-

3 plicat: ⁊ quantũ ad illũ valorẽ medio mõ ordinate sunt spẽales orones ⁊ collecte ꝓ diuersis ꝑsonis: ⁊ diuersis impetrandis: ac diuersa officia ꝓ viuis ⁊ defunctis ab ecclesia: q̃ hñs spm̃ sponsi sui nõ errat sic ordinãdo. Frustra aũt esset hec ordinatio si oĩbꝫ eq̃liter valeret.

Quantum itaq3 ad istũ valorẽ medio modo: quandoq3 determinata est applicatio ex ordinatiõe ecclesie: que in diuersis parrochijs instituit diuersos sacerdotes parrochiales: qui tenent' officiare ecclesias: ⁊ celebrare spẽalr̃ pro suis parrochianis viuis et defunctis:

Sic in diuersis collegijs z beneficijs z prebendis diuersi instituun tur: q̄ spēaliter celebrent ꝓfundatoribꝰ: z his ꝓ quibꝰ ex suis fundati onibꝰ obligant. Etiam ꝓ his. quibꝰ naturali iustitia z gratitudine astringunt, vt ꝓ parentibus: benefactoribꝰ: spūalia: z tp̄alia ꝯferen tibꝰ. Ubi vero nō ꝯcurrit talis obligatio est in arbitrio sacerdotis: quibꝰ hoc tertio mō velit applicare: z pōt nunc vni: nūc alteri appli care: siue vni soli siue pluribꝰ ex equo: siue pluribꝰ non ex equo: sꝫ ꝼm diuersos gradus. Uñ imaginat scotus diuersos valoris gradus in isto medio mō: priores z posteriores. Uñ pōt sacerdos applicare va lorem hunc tertij modi alicui in p̄ori gradu: quantū illi valere pōt in hoc gradu: z nihilominus sine eius preiudicio applicare: alij in posteriori gradu: gr̄a exempli: ordinauit deus quantū officiū misse valere debet (ceteris paribꝰ) parentibꝰ: quantū fundatoribꝰ: quan tum amicis: quantū his aut alijs z hoc tam ex ope opato: quā etiā ex ope opante. Sic ḡ pōt applicare sacerdos virtutē missefundatori in suo gradu vt sibi tm̄ valeat quantū ei valere pōt in isto ḡdu: z tm̄ simul applicare parenti in alio gradu: vt z illi valeat quantū potest in h̄ gradu z sic de alijs: z ita quotq̄t in posterioribꝰ gradibꝰ applica tur: nullū fit preiudiciū p̄oribꝰ quibꝰ portio sua debet: non minor q̄̄ si nullus posterior fuisset adiūctus. Quantū aūt debeat huic vel il li in h̄ vel alio gradu: ille solꝰ nouit: q̄ officiū h̄ instituit: z in eo p̄ri ꝓ oībꝰ offertur z scd̄m sacerdotis determinatōem fructū misse ptīt.

☞ Silr̄ satis dubiū quis cui sit ꝓponendus: vtrū fundator parē tibꝰ: vel ecōtrario: benefactor amicis aut ecōuerso. Ideo salubre cō silium est: vt celebrans in missa vel ante: generalē applicatōem faci at h̄ mō vel siīr. digneris dn̄e oblatōem illā acceptare ꝓ illis quibus nosti me obligari spēalr̄: z in eo gradu in q̄ me nosti obligatū. Nec tm̄ dꝫ omitti particularis determinatio: tū ꝓp̄ multiplicē sacerdotꝫ obligatōem: tum ꝓp̄ ingtitudinis vitatōem tum ꝓpter deuotionis actualis augmentū: qd̄ naturaliter parit b̄n̄ficioꝝ recordatio si gr̄a dei coniungat: tum ꝓpter certiorem debiti impletōem z ꝯscie serena tionem. Uñ debet sacerdos in hoc loco particularem memoriā b̄re eoꝝ viuoꝝ ꝓ q̄bꝰ specialiter celebrat: z pōt nōia eoꝝ si nouit vocalr̄ exp̄mere: aut solū cogitando mente recitare. Non em̄ de h̄ p̄ceptum eccl̄ie reperitur: z qd̄ dr̄ nōia nō intelligo nōia ꝓpria: sed qd̄cūqꝫ ducēs in noticiā rememoratiuā persone determinatā vel confusam.

☞ Et ne sacerdos nimis moret in memoria: vn̄ circūstantes te dio affligant: z sacerdos a distractione ꝓseruet: vtile est aū accessum se recolligere ꝓ quibꝰ velit spēalr̄ celebrare: z tūc sufficeret in h̄ loco habere memoriā vnius vel duoꝝ nōiatim: z ceteroꝝ p̄us memo ratoꝝ in genere: vt sic cogitando: illiꝰ z illiꝰ: z eoꝝ quoꝝ p̄riꝰ spēalē

habui memoriã. Debet etiã fieri memoria ꝑsonaꝝ in q̄to casu ꝓpter
contextũ sequentiũ in canone. scȝ Et oĩm circũstantiũ ⁊c̃. q̄ꝛ ꝯiũctio
ordo coꝝ qui in requirit siles casus. ☞ De ordine vero coꝝ in memoria habẽda
Memoria h̃ndi sũt ut sic iuuet memoria celebrantis nõ eundẽ modũ seruant oẽs: ſȝ inẽ
alios ille videtur magis ꝯgru⁹: ut ꝑmo loco sacerdos mẽoret illoꝝ
ꝓ quib⁹ pro illa vice celebrare spẽalit̃ disponit. Qui variari possunt
q̄ꝛ nũc pro illo nũc pro alio: maxime dũ nõ est obligat⁹ certis: q̄ꝛ cũ
ex obligatõe celebrat. tenet̃ eos quib⁹ se obligauit in ꝑmo gradu om
nib⁹ p̄ferre: ⁊ post alios in sequẽtib⁹ gradib⁹ subiũgere. Dũ vero non
ex obligatõe: siue fundatõis: siue cure imposite: siue spõte pro certis
assumpte celebrat: sed pro sua volũtate pro certis celebrare disponit
illoꝝ memoriã ut dictũ est in ꝑmo gradu statuat. suo tñ loco. i. viuo
rũ in prima memoria. defunctoꝝ in scd̃a. Deinde parentũ ⁊ cogna-
toꝝ: carnaliũ ⁊ spũaliũ. Tertio cure sue subiectoꝝ: tanq̄ȝ spũalium
filioꝝ. Quarto confratrũ suoꝝ mẽbroꝝ scȝ eiusdẽ corporis: sit ecclesia
religio ꝯfraternitas vel dom⁹ ꝑuata: ⁊ bñfactoꝝ t̃paliũ: sint funda-
tores vel alij fautores: t̃palia nob̃ obsequia impendẽtes: familiares
aut extranei. In q̄b⁹ q̄libet sibi ꝯstituat regulã: ⁊ ordinẽ sibi ꝯgruen
tẽ: q̄b⁹ ꝓmpti⁹ sine ꝯfusione sibi occurrãt: nec opus est aduersarioꝝ
aut inimicoꝝ in h̃ loco spẽalẽ memoriã h̃re: nisi quis ꝓ illis spẽalr̃
celebraret. sufficit eñ quantũ ad illos gñalissima applicatio. Si tñ
q̄s etiã spẽalẽ eoꝝ memoriã h̃re maluerit: ꝑfectõis est ⁊ non culpan
dũ. Nã in hac mẽoria: caritatis ordo legittim⁹ est seruand⁹. Vñ oẽs
tñ spẽalissime sui ipi⁹ mẽoria p̄ferẽda est: ut supra tactum est.
Lec. 27 ☞ De his oĩb⁹ lati⁹ Lec. 25. et. 26. Nec impedit in hm̃õi applica
tione sacerdotis malicia: excõicatio: aut suspẽsio. Hec eñ nõ tollũt
virtutẽ sacrificij: quã habet ex ope opato: q̄ꝛ quantũ ad hãc ṽtutem
nõ habet sacrificiũ illud efficatiã ex bonitate sacerdotis: sed ex insti-
tutione x̄pi ⁊ merito ecclesie cuius nuncius est sacerdos celebrans.
☞ Nec impedit suspẽsio aut excõicatio q̄ ligatur sacerdos q̄ꝛ non
ligat̃ ut nõ possit: sed ut non debeat qm̃ ptãs celebrãdi radicatur in
caractere sacerdotali q̄ est indelibilis. Sec⁹ q̄ ad virtutẽ sacrificij ex
merito ꝑsonali sacerdotis. vnde stat sacerdotẽ celebrãdo iuuare ali-
os: ⁊ damnare seipm̃: ⁊ de ista materia late Lec. 27. q̄ bñ est notãda.
Multa ⁊ alia de valore misse si minor sit dum celebrat̃ ꝓ multis
q̄m si pro paucis: ⁊ quõ sine vicio symonie possit missa celebrari re-
cepta pecunia ab his pro quibus celebratur: ac quõ assumẽda sint
anniuersaria perpetua in ecclesijs sine preiudicio prius institutoꝝ ⁊
plura alia. Vide lec. 27. et. 28.

participātes in obiecto. fi dei: spei z charitatis: z re h⁹ sacramenti cōgaudendo: imitando: implorando

ōmunicātes et memo/ principaliter Scđa pars pncipal' toti⁹ canonis.

riā venerātes In primis Lec. 30. Lec. 31. Lec. 32.

vtraqz gloria corporis z anime perpetue mente. corpore professione

gloriose semper virginis

singular' hui⁹ sacramēti ministre q̄ generatōe materiā ministrauit humanitati christi in hoc sacramento contente.

marie . genitricis dei. et do

rōne vtriusqz nature dn̄s nr̄ est. saluator z illuminator: sua vnctione docens omnia.

mini nostri iesu christi Sed

qui a christo sacerdotes ordinati: primi hoc sacrificio vsi sunt z nob eius ritum tradiderunt

et beatoꝝ aplōrum ac

q̄ p semel oblata hostia seipos obtulerunt z effusione sanguinis testimoniū reddiderunt. apostoloꝝ principis in tercium celum rapti

martirꝝ tuoꝝ Petri Pauli

p̄mo ad apostolatum vocati maior' fratris iohannis: ab herode decollati dilecti dn̄i cui dominus matrem virginem virgini cōmendauit

Andree Jacobi Johannis

q̄ vulnera resurgētis tetigit z a nob dubietatis vuln⁹ amputauit minoris. fratris dn̄i eiqz simili de inseparabilitate patris z filij specialiter instructi.

Thome Jacobi Philippi

Expositio

nobilis ac philosophi pro ex thelonario in apl'm
domino excoriati et euangelistam vocati

Bartholomei Matthei

fris iacobi minoris et iude q̄ et iudas iacobi; epl'am
qui et chananeus dict' est canonicam scripsit

Symonis et Taddei Lini

successoꝝ bti petri in pō pape et pape ⁊ mr'is suc
tificatu vniuersal' ecclesie martyris cessoris fabiani

Cleti Clemētis Sixti Corne/

carthaginenſ epi archidiaconi eccl'ie romāe martyrꝝ

li Cipriani Laurentii Criso/

q̄ frēs fuerūt a Juliano apostata interempti

goni Johannis et pauli Cos/

fratrū medicine artis peritoꝝ tam veteris q̄ꝫ noui te
factoꝝ a xp̄o medici animaꝝ stamenti

me et damiani et oim̄ sctōꝝ ū

in via pfectis in patria fusis

tuoꝝ Quoꝝ meritis precibus/

credendis intelligen
dis appetēdis ⁊ agēdꝫ

qꝫ concedas. vt in oībus pro/

defensiōis ⁊ ꝯtra oēs inimicoꝝ visibiliū
directiōis et inuisibilium insidias

tectionis tue muniamur auxi

tuū vnigenitū tibi coeter
num ⁊ consubstantialē

lio. Per eundem christū do

redemptorem nostrum. saluatorem nostrum.

minum nostrum Amen.

Hec est scda pars pncipalis sacri canonis. In qua post petiti/
onem bndictionis appositoꝝ muneꝝ: p tota ecclesia offerendorum
in pcedenti pte premissam. Sequit̃ sanctoꝝ inuocatio: quoꝝ pcib⁊
⁊ meritis eorundem donoꝝ nobis a deo facta est collatio. Et prio
ponit̃ sanctoꝝ inuocatio. deinde additur per coꝝ meritum preces ad
deum supplicatio. ibi. Quoꝝ meritis. Et circa primũ tangit̃ prio
cõis sanctoꝝ memoria venerabiliter. Scdo fit mẽoria gl'ose ṽgis
marie pmo ⁊ pncipaliter. Tertio exprimuntur quorundã apostolo
rum ⁊ martyꝝ noia speal'r. Quarto addit̃ oim memoria generalit̃
partes patebũt. Circa primũ cum dr Cõicantes: erigit̃ affectus
nr̃ ad sanctoꝝ inuocatoem. Nã fiducialiter eos inuocamus: vt sub
ueniant nobis in eo: in q̃ nobiscũ cõicant. i. qd nobiscũ cõe habent.
Cõicant aũt nobiscũ sancti generaliter in obiecto fidei spei. ⁊ cha
ritatis ⁊ in ipa charitate. Nã id qd credimus ipi clare vident qd spe
ramus scȝ beatitudinẽ: ipi ꝯprehendunt ⁊ securi tenent: deo quem
nos diligim⁹ ipi fruũtur: eadem charitate ꝯsummata q̃ licet impfe/
cta: ⁊ nos amamus: qm̃ fidei ⁊ spei q̃ nõ manent in patria: succedũt
visio ⁊ tentio secura. Charitati aũt vie q̃ nõ euacuat̃ sed manet non
succedit alia: sed eadem manens pficit̃ vt sit ꝯsummata. Cõicant
etiam nobiscũ speal'iter in h̃ sacrificio qm̃ per mediũ huius sacrificij
ꝯsecuti sunt salutem patrie. Ipm em̃ est viaticũ perducens ad patri
am: vnde dñs ait Joh. 6. Qui manducat meã carnẽ ⁊ bibit meum
sanguinẽ: habet vitã eternam ⁊ ego resuscitabo eum in nouissimo
die. Etiam in eo cõicant nobiscũ qꝛ qd ipi percipiunt rei veritate
nos frequentamus sacramentali specie. Cõio em̃ est pceptio vni⁹ et
eiusdẽ: in q̃ vniuntur qui cõicant q̃uis diuersi diuersimode id vnũ
pticipent. Propter hanc igit̃ cõionem sanctoꝝ nobiscũ: fiducialiter
ad eos recurrimus eoꝝ memoriã venerãtes: vt nos fragiles ⁊ mor
tales mereamur eorũ meritis ⁊ precib⁊ ad eoꝝ imortalitatis gl'iam
puenire: atqȝ eoꝝ suffragijs de fide perduci ad visionem: de spe ad
rem: de stadio ad brauiũ: de via ad patriã. Multa siqdẽ di
sposuit dñs dare viatorib⁊ in tpe ⁊ etnitate, ꝓpt̃ scõꝝ suoꝝ merita. vñ
⁊ azarias orãs dñz ait. Dañ. 3. Ne auferas a nob misc̃diam tuã dñe
de⁹ nr̃: ꝓpt̃ abraã dilectũ tuũ: et Jsaac seruũ tuũ. ⁊ Jacob sctm̃ tuũ.
Et dñs ad salomonẽ. 3. Reg. 11. Nõ scindã regnũ tuũ in dieb⁹ tuis
ꝓpter dauid patrẽ tuũ. Et iteꝝ. 4. Reg. 20. Saluabo hierusalẽ ꝓpt̃
me: ⁊ ꝓpter dauid seruum meũ. Non tñ inuocant̃ scti tanqȝ
datores bonoꝝ p quibus oramus: sed tanqȝ intercessores apd deũ
bonoꝝ oim largitorem. Q, aũt sancti p nobis orent (non obstante
misericordissima voluntate dei ad nos: ꝓpter quã ipi cura est de no
bis: vt Petrus ait. Neqȝ etiã ineffabili eius ꝓuidentia, qua ꝓuidit

multa nobis a se donanda: per merita z preces sctõꝝ: alias nõ donā dā) Et quõ sancti in patria nr̃as preces audiãt fusas a nobis in via. Quõ etiã coꝝ merita nobis ꝓficiant: cũ ꝓ eis receperint mẽsuram
Lec.32. premiȷ̃ bonã: ꝯfertam: coagitatã: z supefluentẽ: z pleraqꝫ alia. Vide lec.30. et.31. ☞ Et nota q neqꝫ sctõꝝ ve. te. Neqꝫ ꝯfessoꝝ memoria spẽalis z ex noĩe fit mentio in canone: qm̃ patres xp̃m precedentes: licet spũalr̃: non tñ hoc sacramentũ ꝑceperũt sacramẽtaliter. Sed z hec ps canonis ordinata credit̃ priusqꝫ ꝯfessoꝝ memoria ageret̃ in ecclesia. Etiã qr in sacramento passiõis xp̃i: hoꝝ tantũ debuit fieri memoria: q passi sunt ꝓ xp̃o. Omniũ tñ generalis habet̃ memoria: cũ dr̃. post nõia aplõꝝ z martyꝝ (Et oĩm sctõꝝ tuorum) Quõ aũt sctõs venerari debeamus: coꝝ beatitudini ꝯgaudendo fidẽ z doctrinã imitãdo: ac coꝝ suffragia implorando. In hꝫ diuinã potentiã: sapientiã z bonitatẽ laudantes. Queãdmodũ qꝫ ꝓ diuersis impetrandis: ad diuersos sctõs licite recurrere possum⁹: aliaqꝫ in sanctoꝝ cultu seruanda z fugienda require Lec.32.

Solet aũt sacerdos cũ dr̃ cõicãtes zc̃. ꝭm ritũ multoꝝ ecclesiarũ manus alti⁹ tendere versus celũ: vt gestus corpis sententie ꝯcordet sermonis z cõnexioni militãtis ecclesie cũ triũphãte: ꝑ hãc clausulã significate corrñdendo alti⁹ leuat man⁹: qͣsi volens se iungere celesti electoꝝ ciuitati. ☞ Sequit̃ nũc tertia ps ꝑncipalis sacri canonis zc̃. quã in cõione sanctoꝝ offerimus.

Lec.33.

Hanc igitur oblationem
latrie adoratõis, ĩmediate offeren / omnium fidelium adifi- / soli deo debite tiũ scꝫ sacerdotũ

seruitutis nostre sed et cũcte
ctorum. voto z ꝯsensu offerentium / pr̃ clementissime

familie tue quesumus domie
reconciliatus clero et populo

vt placatus accipias. diesqꝫ
vite presentis / omnia aduersa nos a te separare conantia repellendo: z tibi consentanea inspirando

nrõs in tua pace disponas.

que a te separat perpetuo: corpusq̃ ⁊ animã sine fine cruciat.

atq̃ ab eterna damnatione

p̄seruando ⁊ liberãdo vt non incidamus

q̄ p̄ grãm finalis electiõis a massa p̄ditõis sunt separati

nos eripi. et in electoꝝ tuoꝝ

fm p̄sentẽ iusticia: q̃ p̄destinatio eterna nõ mutat̃ vel illa media ꝯferẽdo q̄ ab eterno p̄destinatis sunt preuisa. quibꝫ effectũ predestinatõis ꝯsequuntur.

iubeas grege numerari. Per

Aliqui hoc non dicunt ꝓpter connexionem sequentis orõnis

christũ dominũ nostꝝ Amen

☞ Hec est pars tertia p̄ncipalis sacri canonis; in q̄ post sctõꝝ inuocatõem petit̃ acceptio oblatõis ⁊ sacrificij placida. Pr̄io generalr̄ Scd̃o quantũ ad cõmoda tp̄alia ⁊ eterna sp̄ealr̄. Et tertio quantum ad finẽ q̄ est transsubstãtiatio p̄ncipaliter: scd̃a ibi. (Diesq̃) tertia ibi (Quã oblatõem) Circa primũ petit sacerdos vt hec oblatio sua sed ⁊ cũcte familie xp̄i (oblatio inq̃ debite seruitutis. i. cultus latrie soli deo debite: q̄ in h̄ sacrificio p̄ncipaliter deo exhibetur intellectu ⁊ affectu. fide ⁊ charitate profitendo in hoc sacramento fore vere ⁊ realiter deũ primum ⁊ vniuersale omniũ principium et finem: ⁊ vt talem diligendo) placide accipiat̃: non quantum est ex p̄te sacrificij in se: quoniã illud deo displicere non potest: cum dilectissimus filius suus sibi offeratur: in quo sibi semper bene cõplacet: sed petit̃ acceptari quantũ est ex parte ministrorum ecclesie offerentiũ occasione quorum nonnunq̃ acceptum non est. Dum scꝫ indigne offerũt quibus per Hieremiam. x. ca. ait. Quid est q᷑ dilectus me⁹ in domo mea facit scelera multa. Nunq̃d carnes sancte auferunt a te malicias tuas in quibus gloriata es: quasi diceret Non.

☞ Petit secundo a deo patre vt fm vniuersale eius dominium quod habet in celo: terra: atq̃ inferno triplici scꝫ machina mũdi: triplicia bona conferat. In terra trãquillitatẽ qua dies nostros: in sua pace (non pace cum mundo qualis est pax p̄ctõꝝ) disponat. In inferno: vt nos ab eterna damnatione eripiat. In celo vt nos in grege electoꝝ connumerari iubeat (Per xp̄m dñm nr̃m) Qui traditus ẽ in man⁹ eoꝝ q̄ pacẽ oderũt: q̄ ad inferna descẽdit ⁊ p̄res inde liberauit: q̄ ascẽdẽs ad celos precessit nob̄ p̄are locũ vt veniẽs nos recipiat ad seipsum vt vbi ille est ⁊ nos sim⁹ vt ꝓmisit nob̄ Joh. 14.

panis et vini nostre seruitu
tis ꝛ cuncte familie tue
pater clemen-
tissime

Quā oblatõ ez. tu deus in

existẽs tuis creatur. vel in
oib; offerẽtib;: vel in oib;
hostijs: vel in oib; modis
nos benedictos
efficiendo

oibus quesumus bene ✠ di

nos celestibus ascribendo
firmam non mutandam

ctam ascrip ✠ tam. ra ✠ tam

nos a sensualitate ad recte
rõnis dicta miscdia eleuãdo
beneplacitam: ꝛ nos tibi
gratos reddendo.

rationabilẽ. acceptabilemqz

tua paterna pie
tate
ex ipsa oblatione
panis et vini

facere digneris. vt nobis

verum
verus
tua omnipo
tẽte virtute

corpus ✠ et san ✠ guis fiat.

Sũme ꝛ infinite dilecti q: tibi ꝯsubalis
et equalis: in omni rõne diligibilitatis.
in cui⁹ manu po
tenti nos ꝛ cũcta
sumus positi

dilectissimi filii tui domini

saluatoris ꝛ redemp
toris vnici

nostri iesu christi.

Hec est tercia parti
cula. ptis tercie prin
cipal sacri canonis
in q̃ petit ꝑfectio oblationis quantũ ad finẽ principalẽ. que est trãs-
substantiatio: vt scz ex esca ꝛ potu materialib;: fiat nob corpus verũ
xpi: ꝛ sanguis eius verus. Et p̃mo petit oblatõis grata acceptatio.
Scdo corpis xpi ꝛ sanguinis consecratio. ☞ Quo ad primũ pe
tit ꝙ oblatõem hanc faciat benedictã effectiue: vt scz per ipam bene
dicamur per multiplicatõez spũalium bonoꝝ. Ascriptã: vt per eam
angeloꝝ societati in celo ascribamur. Ratam. i. firmam. vt ipa vsqz

benedictã

Ascripta
Ratam

ad ꝯsūmatōem seculi ꝑfruamur. Rationabilē vt per eam spū vegetati a bestiali sensu exuamur ad ꝯgrue discernendū credenda ⁊ agenda. Acceptabilē; ꝑ quā tibi deo grāti ⁊ acceptabiles reddamur. Que ꝯditiones defuerunt sacrificijs veteris testamenti. Ipsa em̄ nō vere benedicta: q2 vacua tantū significabāt ⁊ ꝓmittebant: nō ꝯferebāt salutem. Neqꝫ firma q2 successione legis grē reuocata. Nec ascripta ad perpetuam memoriā q2 mutanda. Sed nec rōnabilia spm̄ vite ꝯferentia: sed magis lr̄alia sensibilia ⁊ carnalia. Nec tandē acceptabilia ⁊ ex se deo accepta: sicut dr̄ in psal. vtiqꝫ olocaustis nō delectaberis: sed magis ne ydolis exhiberent̄ permissa. Sequit̄ (vt nob corpus ⁊ sanguis fiat) ꝑ subalem ꝯuersionē panis ⁊ vini in ip̄z (Dilectissimi filij tui dn̄i nr̄i iesu xp̄i). Sacerdos cū hec p̄ofert post inclinatōem in p̄ori orōne factam corpe: ⁊ mente per cordis humilitatē: q̄ se recognoscit ad tanta misteria indignum: se erigit corpe: vt mentē ad celū eleuet: obsecraturus: q̄tinus manna celeste qd̄ super nos est: descendat in sacrificiū altaris: id patre clemētissimo efficiente: exemplo eius q̄ orando ait. Ad te leuaui oclo̅s meos q̄ habitas in celis. Eleuat etiā manus ad celū in alto ꝯplicans: ⁊ deponit: ad excitandū ꝯformiter ad verba affectū. Quasi dilectissimū pr̄is filiū. amorose affectōis brachijs ad se stringere desideret: atqꝫ deuotissime amplecti. ☞ Format etiā sacerdos qnqꝫ cruces: tres super oblatā ⁊ calicem coniūctim in his verbis (Benedictā. Ascriptam. Ratam) Quartā sup oblatā tm̄. in verbo (corpus) Quintā sup calicem tm̄ in verbo (⁊ sanguis). Cui⁹ rō ꝯformit̄ ad predicta hec est. Quia sicut per tres cruces in p̄ncipio canonis factas significat̄ christi traditio. Ita per has quinqꝫ cruces designatur christi venditio facta triplicibus personis: scilicet sacerdotib⁹. scrib ⁊ phariseis Uel precium venditōis scꝫ ter decem argentei. Et per quartam ⁊ quintā cruces significant̄ ꝑsone: venditi xp̄i: ⁊ vendentis iude: que qm̄ valde diuerse fuerunt in dignitate: sepatim fiunt: vna sup oblatam: alia super calicem. Alie rōnes ponunt̄ ab alijs: sed ille sufficiāt.

dilectissim⁹ fili⁹ tu⁹ scꝫ p̄ma die azioꝝ q̄ fuit. 14. luna p̄mi mēs

Qui pridie quā pateretur

materialē ꝯuertēdū in corp⁹ suum — sanctificantes

accepit panem in sanctas ac

veneratione latrie ꝓpter vnitam deitatem — quaꝝ contactu vim dedit vt esset materia idonea eucaristie

venerabiles manus suas.

Pars q̄rta p̄ncipalis sacri canonis Lec. 34.

ad designandum dignitatem ꝛ arduitatem institutionis huius sa/
cramenti: ꝛ q̄ potestatem conficiendi habet a patre ſm vtrāq; natu
ram. Et vt nos instrueret leuare oculos mentis ꝛ corporis in agen
dis (maxime in hoc sacramento ↄficiendo) in celum

et eleuatis oculis in celum.

a q̄ om̄e datū optimū ꝛ om̄e donū p/
fectum desursum est descendens

nā mīor oīpotēte ñ suffic̄
ad tm̄ opus cōuersionis

ad te deū patrē suū oīpoten/

ꝓ nobis
non pro se

ꝓ tāto dono ad no
strā salutē ordinato

ↄsecrando

tē. tibi grās agens bene ✠ di/

p⁹ ↄsecratōem nō pa
nem sꝫ panis spēm

suis ma
nibus

singulariter
singulis

xit. fregit. dedit discipulis

non alienis sed sibi fi/
de ꝛ charitate adhe
rentibus

cum grārum actiōe et beniuolen
tia. Non rapite violenter quod
faciunt accedentes indigne

suis dicens. Accipite et man/

spūaliter. acceptū
sacramentaliter

pane in corpus
conuerso

in cena presentes inter q̄s
et iudas traditor fuit.

ducate ex hoc omnes

b Ec est pars principalis quarta canonis. In qua p̄missis
primo orōnib⁹ ad patrē clementissimū ꝓ appositoꝝ mu/
neꝝ benedictōe. Et scd̄o sanctoꝝ cōmemoratōe ꝓ benedi
ctionis impetratione. Addita tertio deprecatōe ꝓ oblatōis accepta/
tione: proceditur nunc in ista parte quarta ad sacrificij perfectōem.
scꝫ materie idonee ꝛ sanctificate ↄsecratōem q̄ panis vini q; substan/
tia in veꝝ corpus xp̄i ꝛ sanguinē ↄuertunt̄. Et subdiuidit̄ pars il/
la in duas p̄tes. In p̄ma fit ↄsecratio panis: in scd̄a vini. ibi. Simili
mō postq̄ cenatū est. In p̄ma p̄te p̄mittit̄ modus institutōnis hui⁹
sacr̄i a xp̄o. Scd̄o ponit̄ vboꝝ forma q̄ pficit̄ ip̄a ↄsecratio ibi. Hoc
est em̄. ☞ Circa primū tāgit̄ huius institutōis tp̄s ꝛ hora. cum
dr̄. Qui pridie quā pateret̄. i. 14. luna p̄mi mēs̄. Nā die. 15. passus ē.
et. 14. q̄ erat p̄ma azimoꝝ pascha comedit cum discipulis suis ad ve
speꝝ post cui⁹ esum dn̄s sacr̄m instituit. In ip̄a nocte ↄp̄hēsus: ma/

ne pasceue pasche crucifix⁹ est: vt manifeste pz ex decursu euāgelioꝝ Math. Mar. et Luce. Licet greci errauerūt. dicētes ꝙ xp̄s cenam vna die preuenerit. Quoꝝ rōnes ꝛ erroris eoꝝ reprobatōnes: vide lec. 34. late. Seqtur (accepit panē in sctās ac venerabiles man⁹ suas) Hoc ꝯtactu. panē deputauit in materiā hui⁹ sacrificij. Nā sic fm Bedā. xp̄s tactu sue mūdissime carnis dedit vim regeneratiuā aq̄s: deputādo aquā vt esset materia sacramenti baptismi. Ita ꝛ acceptione panis in sctās ꝛ venerabiles man⁹ suas. vim pani tribuit: vt ex eo tanq̄ꝫ ex ꝯgrua materia corp⁹ suū ꝯfici posset. Hec autē vis aque pani aut vino data: non est aliq̄ qualitas aut entitas positiua aque pani vel vino impressa. Sed est deputatio hoꝝ a deo vt essent materia ꝯgrua sacramentoꝝ baptismi ꝛ eucaristie. Est aūt concors omniū catholicoꝝ doctorum sentētia: ꝙ materia necessaria ad confectionem eucaristie est panis ꝛ vinum de vuis vitium expressum. ☞ Sed vtrum omnis panis ꝛ vinum sit apta materia eucaristie: sunt opiniones doctorum. Sunt qui dicunt ꝙ solus panis triticeus est materia apta eucaristie sub speciebus panis consecrande. Ita ꝙ si cōsecratio in pane spelticeo: ordeaceo. vel siligineo attemptaretur nihil fieret. Cuius precipuā causam dicunt esse diuinam institutōem: quā ex eo colligunt: qꝛ christus se granofrumēti comparauit Johan. 12. Nisi granum frumenti ꝛc. Frumentum aūt vt dicunt triticum significat. ☞ Alij tenent oppositum dicentes omnē panem vsualem: siue de tritico: siue de spelta seu alio grano: vnde vsualiter panis ꝯficit̄ esse materiā aptā: ita vt in illis fieri potest ꝯsecratio. dum tamen sit coctus de grano ariste. quoniā coctus de fabis: lentibus: aut pisis nō est materia apta. De harum opinionum motiuis late habes Lec. 35. Cautius itaqꝫ est ꝯsultius vti pane triticeo in cōsecratione eucaristie: quia ibi nulla est opinio ꝯtraria: licet opinio prima tenens ꝙ in solo pane triticeo fiat consecratio: non sit sufficienter fundata: immo forte nec probabilis: vt patet loco allegato. Utrum etiam omnis panis triticeus sit conueniens materia: questio esse posset. Ad quod breuiter dicitur: ꝙ sic. siue sit azimus siue fermentatus: dūmodo tamen coctus est. Quia pasta non est apta materia ꝯsecrationis: quoniam pasta non est panis nec aptum hominis nutrimentū. Q. aūt vterqꝫ panis tam azimus q̄ꝫ fermentatus sit apta materia ꝯsecrationis eucaristie patet. qm̄ non differūt fm speciem sed solo accidente. Et sic indifferenter ex vino albo ꝛ rubeo ꝯficit̄ (licet xp̄s in altero tātū ꝯfecerit) ita nō tm̄ in azimo in quo xp̄s confecit: sed etiā in fermentato cōfici potest: nā ꝛ greci vere ꝯficiūt ceteris paribꝫ: q̄ in fermētato celebrāt. et romana eccl'ia a pncipio in azimo ad xp̄i imitatōez ꝯfecit. Orta aūt heresi

Ebionitarum q̄ ꝯpellebant xp̄ianos per legaliū obseruatōem iudaisa
re: ⁊ ꝑ hoc asserebant non nisi in azimo fieri ꝯsecratōem: Ad huiꝰ he
resis ꝯfutatōem ecclesia romana in fermentato consecrauit. Heresi
aūt hac extincta: ad priorē ritum rediit celebrandi in azymo: quem
⁊ nunc tenet: cui ⁊ q̄libet latinus se ꝯformare tenetur de necessitate.
nō sacramenti: sed ꝯsecrantis: ita ꝙ si sacerdos nunc in fermētato ce
Lec.35 lebraret: vere quidē ꝯficeret: sed sic ꝯficiendo peccaret. De h̄ lec.34.
☞ Sed adhuc dubiū est: quanti panes ⁊ q̄t: vna ꝯsecratōe ꝯsecra
ri possent: sic de vino. Ad qđ dicendū: ꝙ tot ⁊ tāti: q̄t ⁊ q̄nti p̄nt esse
in prospectu celebrantis. Nō pōt aūt sacerdos panē absentē ꝯsecra
re: puta celebrans in ecclesia: nō pōt ꝯsecrare oēm panē existētem in
foro: neq̧ vinū in celario. Tum q2 in forma ꝯsecratōis ponitur pro
nomen demonstratiuū (hoc) qđ non demonstrat nisi contentū sub
spēbꝫ presentibꝫ oculis. Tum q2 ad ꝯsecrandū requirit̄ intētio sacer
dotis q̄ feratur sup̱ certā materiā quā intēdit ꝯsecrare. Hoc aūt fie
ri nō pōt absente materia. Vn̄ stans in foro; oēs panes ibi existētes
in suo ꝓspectu ad q̄s dirigeret suā intentionē ꝯsecrare posset. Dum
eñ sacerdos materiā habet p̄ntem ad quā determinate dirigit intē
tionē ꝯsecrandi oīa assunt subalia q̄ ad ꝯficienda eucaristiā req̄runt̄
Lec.36. Ideo fit ꝯsecratio. De h̄ lec.37 ☞ Sꝫ circa hec ṽba (Bn̄dixit fre
git. dedit ⁊c̄. Dubiū: quē ordinē xp̄s obseruauit: ⁊ q̄bꝫ verbis ꝯsecra
uit: ⁊ sunt diuerse o. doctorum. Nā potuit xp̄s tanq̄ȝ deus ꝯsecrare: ⁊
panē in corpus suū ꝯuertere: ac vinū in sanguinem ꝓpria ṽtute diui
na sine ꝓlatione quorūcūq̧ verborum: sicut sola volūtate celū ⁊ terrā
a p̄ncipio creauit. Potuit etiā ꝓferre quedā ṽba secreta ⁊ sic benedi
cendo ꝯsecrare. Potuit ⁊ hiis verbis (hoc est corpus meū) q̄bꝫ et
nos ꝯsecramus ex sua institutōe: ⁊ ipse conficere. Potuit deniq̧ pri
us ꝯficere: ⁊ postea diuidere ac dicere (Accipite ⁊c̄.) aut prius diui
dere ⁊ post tradendo ⁊ dicendo; hoc est corpus meū ꝯsecrare. Quod
horum aūt fecerit nō est certū ex sc̄ptura. Est tn̄ cōior. op. ꝙ xp̄s accipi
endo panē in manu bn̄dixit ꝯsecrando hiis verbis: hoc est corpꝰ me
um: ac deinde fregit ac dedit discipulis dicens (Accipite ⁊ māduca
te ex h̄ oēs) ⁊ s̄m hoc eisdem verbis ꝯsecrauit: quibꝫ et nos. de quo
Lec.36. ☞ Et nota ꝙ inter discipulos xp̄i fuit ⁊ iudas: cui etiā
Lec.37. dn̄s tradidit sacra misteria: licet eum nouerat indignū: quoniā ꝓp̄
occulta peccata: subtrahenda non est eucaristia: dum per hoc seque
retur manifestatio occulti peccatoris. Non aūt dando Jude panē
intinctum: dedit ei corpus suum: sed prius cum aliis dederat ⁊ Ju
de ⁊ post cōmunionem dedit panem intinctum: vt dicit Magister
distin. 11. lib. 4. vide de hoc Lectione. 37.
☞ Sciendum etiam ꝙ xp̄s dedit discipulis suis in cena corpus

suum tale quale tunc habuit: id est mortale. Nos sumimus quale nunc habet: idest gloriosum et immortale. Et licet corpus xpi sumptū a discipulis fuerit mortale. Non tamen propter hoc fuerat a discipulis manducātibus discerptū: vulneratū aut lesum: aut in pecias cōminutum: quia vt in sacramento non est attingibile ab agente materiali. agente per contactum: quia non est ibi quantitatiue qui modus existendi requirit in passo vt suscipe possit actionem cause materialis. De hoc lec. 37. ☞ Est etiā cōis doctorum sententia quod xps primo participauit de hoc sacramento sumendo sub specie panis corpus suum et bibendo sub specie vini sanguinē proprium. Sicut et circūcisionem accepit et baptismū; non necessitate purgatōis: sed vt institutor noue legis et sacrorum: por legem qua nō ligabatur fuaret: in exēplū eorum quibus legem dedit: vt essent ad obseruandū eam promptiores et ptēnentes essent inexcusabiles: sicque super prius faceret. et deinde doceret iuxta lucam in actibus. de quo lec. 38.

☞ Circa gestus in platione huius clausule fuandos nota quod mos et rubrica Romani ordinarij habet: quod sacerdos dicens hec verba (Qui pridie) pollices et indices vtriusque manus ducat sup pallam altaris tergens eos; licet eosdem ante canonis inceptōnem lauerit: Ad designandū quod sacrificium nō nisi mundis manibus nullo pollutum vitio: debet venerabiliter ac cū summa reuerentia ptrectari. Eapropter et eps ordinans. manus sacerdotum chrismate vngit et sanctificat vt digne sacratis manibus tractent hostiam salutarē. Non autē hoc fit: ne corpus xpi sub spēbus sacramentalibus tangendū corpali imūdicia manuū polluatur: quoniam nō ipm corpus sed spēs panis digitis contingunt: cum vt supra dictū est: corpus nō est sub spēbus eo modo scilicet quātitatiuo quo tangi pōt: sed fit ad excitatōem reuerētie spūalis: quā corpalis mundicia prefigurat. ☞ Tersis aūt digitis: hostiā de palla sumit in manus exemplo xpi qui panem accepit in manus suas ipm pseccraturus: dās sacerdotibus exemplum similiter faciendi.

Caueat tamen sacerdos ne hostiā multū eleuet ante pseccratōem ne circūstans a latere populus. hostiam nondum pseccratā: vt vulgo dicitur adoret. Unde culpandus est mos ille sacerdotum; qui dum panem de altari in manus accipere volunt prius coram pane genu flectunt aut inclinant: cum tamen ibi: nondum sit adorandum corpus christi propter vnitam deitatem: sed tm̄ panis per sequentia verba in corpus christi conuertendus. ☞ Deinde facit duas cruces sepatim vnam super panem in verbo corpus: aliam super calicem in verbo sanguis. Tum vt materia panis et vini sanctificetur. Nam cruce xpi omnia sanctificantur. Tum ad representandum institutionē huius sacramenti in materia panis et vini: qua presigna/

batur passio xpi. Vel ad significandum. q xps passus est in corpore simul z in anima. ideo vna crux signatur super panem in co.pus xpi zuertendu. Alia super vinu in xpi sanguinem transmutandum. In sanguine aut sedes est anime sicut scriptum est: aia carnis in sanguine est. Leuit. 17.

qd sub istis specibus in sine platois hoz verboz continetur. verum z naturale ex virgine genitum zc.

Hoc est enim corpus meum.

Premissa sacramenti institutoe quantum ad tempus. z materiam modum. finem. et rationem motiua. facta a xpo: subditur verborum forma: quibus perficitur ipsa consecratio. Ubi primo aduertendum q multum refert loqui de forma consecrationis eucaristie: z de forma sacramenti eucaristie. Na nulla verba sunt forma sacramenti eucaristie. Forma eni sacrameti est pars sacramenti: nulla aut verba sunt partes sacramenti eucaristie. Nam eucaristia siue sacramentum eucaristie quod idem est: est species panis z vini: sub quibus continentur corpus z sanguis christi Species aut ille sunt res permanentes: verba vero sunt res successiue: quorum esse consistit in quodam fluxu z fieri: que non possunt esse partes rei permanentis. Verba aut dicuntur forma cosecrationis scdm constructoem intransitiuam. id est forma que est cosecratio. Cum enim in sacramentis ponimus materiam z formam: no accipiuntur materia z forma pro partibus compositi substantialis: neq pro subiecto z aliquo sibi inherente siue substantia siue accidente Sed quia in sacramentis alijs ab eucaristia: concurrunt alique res materiales sensibiles: vt aqua in baptismate: oleum in vnctioe. Et etiam quedam verba in aministratione sacramenti proferenda. Res materiales dicuntur materia: z verba dicuntur forma vt in baptismate aqua dicitur materia: z hec verba. Ego te baptiso zc. forma. licet aqua non sit subiectu hoz verboz sed aer fractus in ore. Nec ex aqua z verbis zstituit aliquod vnu cuius sint ptes essentiales coponentes. Et sic in zsecratoe eucaristie requirit panis z vinu consecrandi z verba quibus fit zsecratio. Et sic panis z vinu dicunt materia cosecratiois: vba vo forma: q tn verba realiter sunt ipsa cosecratio. qm cosecratio nihil aliud est nisi platio verboz siue verba plata qbus fit couersio panis in corpus z vini in sanguine xpi. Item qn incipit esse eucaristia iam verba sunt finita: vt patebit z ita tunc non sunt. Qd vero non est: non est pars existentis. Unde manifestu est q vba non sunt forma neq partes eucaristie. Si queris. que ergo est forma

Lec. 5.

vn consecrationis dicuntur forma q est cosecratio

quod est cosecratio

eucaristie. Dicendum ꝙ eucaristia est quedam forme scꝫ species si/
ue accidentia panis ⁊ vini: que per se stant ⁊ in nullo subiecto recipi
untur: ideo non est ibi assignare formā preter species: nec ibi est ali/
qua materia. Nam sole iste species constituunt sacramentū eucari/
stie. Quia tñ species ille sunt sacramentum, ideo sunt signa rei con
tente: ꝓpter quod non nulli dicunt ꝙ ip̄a significatio specieꝝ sit for/
ma eucaristie: ⁊ sp̄es ip̄e velut materia. Ueꝝ qꝛ significatio non di/
stinguitur a signo significante: ſm ꝓbabilem opinionē. Ideo ſm eā
non erit distinctio inter formam ⁊ materiam eucaristie: eo ꝙ sole
species sunt eucaristia. ☞ Consequēter ergo loquendo de for/
ma consecrationis. Est hec catholica veritas: ꝙ hec quattuor dicti/
ones. Hoc est corpus meum: sunt forma consecrationis. Hijs eñ
verbis conficitur eucaristia: hoc est: ad prolationem horum verboꝝ
substantia panis conuertitur in verum corpus christi. Ita ꝙ in pri/
mo instanti non esse verborum: quando iam perfecte finita sunt: de
sinit esse substantia panis: ⁊ incipit esse corpus christi: sub eisdem ac
cidentibus seu speciebus: sub quibus fuit substantia panis. Et hoc
verum: si verba proferuntur a sacerdote intentione consecrandi su/
per debitam materiā: Qꝫ autem additur (enim) ex institutione ec
clesie factum est: ꝓpter connexionem forme ad precedentia: que con/
iunctio eñ non est de necessitate consecrationis: quia ea dimissa ni/
hilominus fieret consecratio. licet sacerdos ex proposito omittens:
peccaret mortalit̄. Tenetur eñ se conformare ordinationi ecclesie
Quecūqꝫ aūt dictio ex his quattuor. Hoc. est: corpus: meum: siue
ex ꝓposito: siue inaduertenter obmitteretur non fieret consecratio.
Et de h̄ late Lec. 38 ☞ Sꝫ qd̄ si cetera v̄ba p̄cedentia omitterē
tur. R̄ndet̄ lꝫ h̄ Scot⁹ sit alteri⁹ opiniōis: tñ h̄ cōiter tenēt doct̄. ꝙ
hec q̄ttuor sola sufficiūt ad effectū consecratōis. Uñ si sacerdos intē
tione cōsecrādi hec sola q̄tuor v̄ba sup̱ debitā materiā ꝓferret: oīb⁹
p̄cedētib⁹ ⁊ seq̄ntib⁹ omissis: vere cōsecraret: licet sic cōsecrādo g̃uit̄
peccaret. de q̄ in dicta Lec. 38. ☞ Si q̄rit̄: qd̄ si his v̄bis alia ver
ba addant̄: aut mutent̄ p̱ trāspositōeꝫ: aut alioꝝ equiualentiū positio
nē: R̄ndet̄ breuit̄ ꝙ dupl̄r pōt fieri mutatio v̄boꝝ: aut sic. ꝙ nō ob/
stāte illa mutatōe manet oīno idē sensus v̄boꝝ in aīo audiēt̄: ⁊ ver
boꝝ significatio in aīo intelligēt̄ ſm vsus accomodatōeꝫ: vt loquit̄
Alexand̄ de ales: vt si loco illoꝝ ponerent̄ alia eis sinonima: Puta
loco latinoꝝ. greca. habraica. aut vulgaria eis corr̄ndentia. Sic nō
impediret̄ ꝯsecratio: ptꝫ qꝛ greci suis v̄bis cōsecrāt ⁊ xp̄s ⁊ apl̄i ver/
bis hebraic̄ ꝯsecrarūt. Silr̄ si p̱ additōeꝫ alicui⁹ v̄bi in p̄ncipio. me
dio: aut fine: vel trāspositōem: nō mutat̄ sensus: nō ipedit̄ ꝯsecratio
Si vero p̱ mutatōnem mutat̄ sensus orationis non fit consecratio

forma ꝯsecrationis
quod additur enim
Mutatio verborum dupliciter fit

Et dr̄ notanter si loco illoꝝ ponantur verba sinonoma: qm̄ si po/
nerent̄ alia ꝯuertibilia: generaliora vel specialiora: supiora vel infe/
riora: aut disparata non fieret ꝯsecratio. Ut si dicerem h̄ est caro mea
vel hoc est substantia mea: siue hoc est septūpedale meū: aut hoc est
corpus xp̄i: ⁊ sic de aliis multis. Dicit̄ etiam ſm vsus accomoda/
tionem: qm̄ si quis ex ignorātia: aut lingue lapsu diceret: hoc est cor
pus meus: vel hoc est corpum meum: licet verba hec ſm institutio
nem nō habent eundem sensum: eo ꝙ corpum nihil significet: tamē
accōmodato vsu loquendi: audiens idem ꝯcipet ꝑ illas: hoc est cor/
pus meum: ⁊ hoc est corpus meus. Et qđ dictum est: veritatem
habet dūmodo hm̄oi variatio nō fit causa introducēde heresis aut
erroris. qm̄ quecūqȝ variatio fieret etiā per terminos synonomos
hac de causa: non fieret ꝯsecratio: q̄r sic sp̄ variatur debita ꝯsecrātis
Lec.39. intentio. Et de hoc latius Lec.38. ꝓpe finem. ☞ Solet etiā h
queri de efficatia forme: hoc est: qđ fiat per prolatōem siue ꝯsecratio
nem huius forme rite prolate. Ad hoc breuiter respondetur: ꝙ his
verbis rite prolatis. i. a ministro idoneo. debita intentione: ⁊ super
ꝯueniente materia transsubstantiatur panis sūba. siue ꝯuertitur in
verum corpus xp̄i: sumptum de virgine/ tale quale est in sua natura
li ꝯsistentia. Hec responsio est articulus fidei. a xp̄o reuelat⁹: ab euā
gelistis descriptus: ab apl'is creditus: a paulo predicat⁹: ab vniuer/
sali ecclesia approbat⁹. Dicit̄ rite. q̄r si deficeret aliqđ alioꝝ de ne
cessitate ad ꝯsecratōem requisitoꝝ tunc nihil fieret. ☞ Dr̄ trans/
substantiat̄ vel ꝯuertit̄: q̄r his ꝟbis ꝓlatis in p̄mo nō esse ꝟboꝝ: de/
Lec.40 sinit eē panis ſm se: ⁊ totū sui. i. ſm materiā ⁊ formam: manētib⁹ tn̄
accidētib⁹: colore sapore: ⁊ q̄litatib⁹ p̄mis: ⁊ sub eisdē accidētib⁹ inci/
Transubstantiatio pit esse veꝝ corp⁹ xp̄i. Et q̄r mutatio illa est sūbalis: q̄r sūbaꝝ quaꝝ
vna desinit simplr̄: puta pāis. Alia scȝ corp⁹ xp̄i nō incipit eē simplr̄.
q̄r prius fuit: licet incipet esse de nouo si prius nō fuisset: sed incipit
esse ibi. vbi prius non fuit: scȝ sub accidentibus sub q̄bus fuit panis
Et sic est ibi transitus substantiaꝝ: ideo dr̄ transsubstantiatio: qua/
si vni⁹ sūbe in aliā versio que versio nihil aliud dicit nisi: vnius desi
tionē scȝ panis: ⁊ alterius inceptōem quantū ad esse in loco siue sub
speciebus: in q̄ ⁊ sub quib⁹ fuit substantia panis. Non ergo in hac
conuersione substantia panis fit corpus xp̄i: nihil em̄ nouum addit̄
corpi xp̄i: nec corpus xp̄i substātialiter mutatur: licet substantialiter
succedat: ⁊ per hoc: vnū ꝯuerti in aliud nō est vnū fieri aliud sed (vt
dictum est) est vnum succedere alteri ad intellectū premissum. De
hoc latius Lec.40. Dicit̄ in veꝝ corp⁹ xp̄i: q̄r nō in aniam nec in
sanguinem: neqȝ in deitatē: q̄uis ibi vere sit deitas sanguis ⁊ ania.
Illa em̄ sūt ibi nō ꝑ ꝯuersiōez: sed ꝑ modū ꝯcomitātie vt stati dicet̄.

Dicit quale est in sua ꝯsistentia naturali. Nam ꝑ istam cõuersionē ibi est corpus xp̄i eo modo quo est extra sacramentū: quantū ad sibi inherentia. Un̄ si extra non esset viuum: sic in triduo mortis: etiam sub hostia nō esset viuū: sic si extra esset a sanguine aut a deitate separatum: solū corpus esset sub hostia sine anima sanguine ⁊ deitate Unde illud dr̄ esse ibi ex vi cõuersionis qđ esset ibi facta ꝯuersione siue ꝯsecratōe: q̄litercūq₃ se h̄ret in subsistentia naturali. Un̄ patet ꝙ corpus in qđ ꝯuertit̄ panis substantia: nihil aliud est q̄m illud qđ ꝑ animam xp̄i viuificatur: qđ idem fuit numero in xp̄o viuente ⁊ mortuo: in sepulcro: in cruce: ⁊ in celo: siue sit materia p̄ma siue materia formata aliq̄ forma preuia forme vitali: f̄m aliquoꝝ quā t̄n nō credo veram. ☞ Et q: nunc de facto corpus xp̄i in sua naturali ꝯsistentia puta in celo est viuū: imortale: gloriosum: habens animā ⁊ sanguinē: ideo corpus xp̄i est in sacro vi ꝯuersiōis. Predicta vero ꝯcomitanter: ⁊ est ibi viuū: imortale gloriosum: habens animam ⁊ sanguinē/ ⁊ ita dr̄ ibi esse an̄ia. nō ex ꝯuersiōe: sed ex ꝯcomitātia. Lec. 41. Lec. 42.

☞ Fit aūt hec ꝯuersio nō v̄tute aliq̄ creata: sed v̄tute increata diuina: assistente suo signo sc₃ v̄bis ꝯsecratōis rite ꝓlatis: ex pactōe diuina. Pactū em̄ fecit xp̄s cū eccl̄ia per discip̄los representata: ꝙ ad ꝓlatōem hoꝝ verboꝝ ip̄e vult assistere ⁊ panē in corpus suū ꝯuertere. ☞ Est ergo in sacramento eukaristie xp̄s tot⁹. i. f̄m humanam naturā ⁊ diuinā ⁊ f̄m oēs p̄tes hūane nature essentiales: integrales ⁊ organicas: cū singulaꝝ ꝓprietatib₉ ⁊ qualitatib₉ tā sp̄ualib₉ virtutib₉ ⁊ grā: q̄₃ corꝑalib₉ quib₉ nunc ꝑficit̄ in celo. Non tamen est ibi circūscp̄tiue seu localiter: vtputa ꝑs in parte: ⁊ totum in toto sed diffinitiue quō aīa esse dr̄ in corꝑe: q: totus in toto: ⁊ tot⁹ sub q̄libet parte hostie: sine t̄n partiū ꝯfusione: sed manente ꝑfecta earum distinctōe: nō quidē locali: q: oēs partes simul sunt respectu cuiuscūq₃ partis hostie: ⁊ locis circūstantis: sed reali: per quā vna non est alia. De quo Lec. 43. ☞ Et sicut est totus xp̄s sub q̄libet particula hostie. Ita est totus sub diuersis hostijs cōsecratis: sine locali motu de vna ad aliam: per aerem mediū. sicut nec mouet̄ de celo ꝑ aerem ⁊ elementa media descendendo ad hostiā t̄pe ꝯsecratōis: sed manens in celo de nouo incipit esse sub hostia: nō per motū localē: sed per conuersionē panis in ip̄m virtute diuina: ad ꝓlatōem legittimam verboꝝ ꝯsecrationis. Sic manens in vna hostia ꝯsecrata: incipit esse in alia: sine locali motione qua relinquat priorem: licet de nouo incipiat habere locum posteriorem. De quo Lec. 45. Lec. 43. Lec. 44

Accidentia aūt panis virtute diuina ꝯseruant̄ eadē numero sine subiecto. Que etiam agunt ⁊ patiuntur corrūpunt̄ ⁊ generant̄ teste experientia per oīa: ac si essent in subiecto. Lec. 45.

Corpus in qđ s̄ba panis ꝯuertitur

Nā hostia infrigidatur:calescit. humectatur.exiccatur.color mutatur &c. post cōuersionē desinente pane sicut ante. dum subsistebant: in pane Agente hoc diuina virtute ne experientia sumatur de presentia corporis christi:per quam euacuaretur meritum fidei.

G Utrum aūt ille mutationes fiant virtute naturali est problema neutrū pro vtraqz parte probabile. Unde potest dici q sola virtute diuina omnia illa fiant extra subiectū que fierent naturali virtute.si adhuc ibi esset subiectum:quia agens naturale presupponit in sua actione subiectum;potest etiam dici q ille actiones & passiones circa species sacramentales apparentes fiunt a causis naturalibus:& licet ille non agant nisi in subiecto presupposito:nullo cōcurrente miraculo. Secus tamen si precedit vel concomitatur miraculum:sicut in proposito:quia precedit miraculum:quo accidentia sunt sine subiecto:& comitatur quo ad accidentia de nouo generata:ideo potest agens naturale producere effectus suos: licet non sit subiectum recipiens. Et licet maneant accidentia panis:non tamē afficiunt corpus christi sub eis existens:quia ei non inherent nec ipm denominant. Non enim corpus christi est album albedine apparēte:aut calidum aut frigidum &c. Sed qualificatur suis accidētibus quibus qualificatur in naturali consistentia in celo: licet illa a suis actionibus & passionibus suspendantur:aut virtute corporis glorificati:aut virtute diuina:eadem ratione qua supra:ne experiētia sumatur de presentia corporis christi. Aut suspenduntur a suis actionibus propter modum existendi sub sacramento. Existunt enī ibi non quantitatiue. Ad actionem vero & passionem materialem requiritur q tam agentia q̄ȝ patientia corporalia:sint in subiectis suis & locis quantitatiue & descriptiue fm opinionem multorum Et de hoc late. Lectione.45.

Lec.48. h His itaqz premissis redeamus ad formā cōsecrationis inquirendo quid significent termini eius:& an vera sit vel falsa. Ubi videtur sentire dominus Innocentius in libro de officio misse: parte.3.c.6.et.9.q verba illa. Hoc est corp⁹ meū:nō proferūtur a sacerdote significatiue sȝ recitatiue:vt a christo dicta:quod est dicere.q illa oratio. Hoc est corpus meum: accipitur materialiter :ad quam suppositionem materialem restringuntur per participium (dicens) Sicut cum dico:christus loquebatur ad petrum dicēs. Tu es petrus &c. vbi hec oratio:tu es petr⁹: accipitur materialiter Non enī hoc dicens aliud intendo dicere:nisi q christus dixit hanc orationem. tu es petrus. Sic sacerdos in hoc loco canonis refert facta & verba christi: & ideo dicendo. Hoc est corpus meum: nihil aliud vult dicere,nisi q christus accipiens panem in suas manus

strit hanc orationem: Hoc est corpus meum. Et sm hoc nihil de-
monstratur per (hoc) et (meum) et nihil significatur per (est) ꝛ
(corpus) Et ex consequenti (hoc est corpus meum) nō est oratio
nec propositio: nec vera nec falsa: sed simplex terminus materialiter
tentus: licet vsu loquendi dicatur oratio. Et nihilominus est conse-
cratiua: id est ad talem prolationem fit consecratio ꝛ conuersio pa-
nis in corpus christi. Nec est consecratiua vt vera vel falsa: sed vt in-
stituta a christo vt sit forma consecrationis. Potest enim christus
virtute diuina quodcunqȝ signum instituere: ꝛ se determinare ꝙ ad
exhibitionem huius signi velit conuertere panem in suum corpus
ꝛ vinum in sanguinem. Nam hoc ipsum facere posset nullo sig-
no ad hoc imposito. Et hic modus faciliter euadit omnes difficul-
tates que moueri solent de veritate huius orationis: et de eo quid
demonstret (hoc) Et quod tempus importet (est)

☞ Quod etiam difficilius est saluare in forma sanguinis: vbi po-
nitur verbum presentis temporis (est) et futuri temporis (effun-
detur). Quod si importat sm suam significationem tempus fu-
turum est manifeste falsa: cum sanguis non effundetur sed effusus
est. Illam opinionem etiam tenet Glosa in capitulo. qui scelerate.
de consecra. distin. 2. Et videtur multum probabilis: ꝛ vt dictū est
facilis. licet Alexand de ales: ꝛ b. Tho. ꝛ alij cōiter eā nō sequant.

☞ Est ergo alia opinio: ꝙ oratio de qua sermo. accipitur signifi-
catiue: ꝛ tunc difficultas est: quid demōstret (hoc) Et qđ tempus
importet (est) De alijs duobꝫ terminis scȝ corpus meum. dubiū
non est: quin importent corpus christi. De primo dicendū est. ꝙ (h̄)
demonstrat illud quod per idem pronomen demōstrauit christus
in cena vltima ꝓferēs hanc oꝛōem Accipite ꝛ māducate: Hoc ē cor-
pus meū. Vñ sine ambiguitate dicendū ꝙ (h̄) demōstrat nō panē
nec spēs eius sed verū corp⁹ xp̄i qđ est sub spēbꝫ in fine oꝛōis: qꝛ cum
hec oꝛō: hoc est corp⁹ meū. sit ꝓpositio affirmatiua: necesse est ꝙ ex-
trema supponāt ꝓ eodē vt sit vera. Predicatum aūt suppōit ꝓ vero
corpe xp̄i: scȝ corp⁹ meū. Loquit̄ enī sacerdos hāc oꝛōem nō in ꝑso-
na sua sed in ꝑsona xp̄i Ergo ꝛ subiectū scȝ h̄. suppōit ꝓ eodē demō-
strat ergo corp⁹ xp̄i. Et si dic̄ corp⁹ xp̄i nondū est ibi qn̄ ꝓfert̄ (h̄) et
ꝑseq̄ns nō demōstrat̄ ꝑ (h̄) qꝛ (h̄) demōstrat illud qđ ibi est tpe sue
ꝓlatōis: ꝛ tūc adhuc est ibi panis qm̄ durāte oꝛōe illa: nō est ibi cor-
pus xp̄i sed tantū in p̄mo instāti nō esse oꝛōis scȝ ꝯpleta vltia sillaba
oꝛōis: est ibi corp⁹ xp̄i. Nā primū nō esse vboꝝ est primū eē corpis
xp̄i sub illis spēbꝫ. Ad qđ dicendū ꝙ (h̄) demōstrat corpus xp̄i in or-
dine ad copulam (est) ꝛ ergo sufficit ꝙ corpus christi est ibi pro ali-
qua parte temporis importati per (est)

Expositio

Restat ergo difficultas qd tempus importat (est) Ad qd breuiter dicendu. q (est) no importat tantu tps coexistens sue pronunciatioi sed maius tps. Nam (est) importat tps presens: et omne tps includens presens nunc: dr pns: sicut pns hora: pns dies: presens annus Unde (est) in hac orone: importat totu tps prolationis pfecte oronis huius. Hoc est corpus meu. qd includit primu instans no esse oronis: qr ante hoc instans no est perfecta oronis platio: et pro illo instanti est ibi corpus xpi. Unde est sensus. Hoc qd est sub speciebus panis post copleta platoez huius oronis: est corpus xpi. Et sic oratio est vera: qm illud qd ibi est in pmo no esse verbor: no solu tunc in illo instanti: sed etia nunc in instanti platois verbi (est) vel pnois (h) immo ante platoem: est corpus xpi. Et hec sufficiat p intellectu horum verbor. de quo latius Lec. 48. Et si dicis vtiqz sacerdos ab illa parte. Qui pridie. loquit in psona sua: recitans facta xpi vsqz (dicens) et ibi recitat verba xpi: exprimit em xpm dixisse: quero qd et id qd respondebis eu dixisse: recitat vt verbum xpi et per ㄋsequens stabit materialiter. Solutio fm hanc opinione. Sacerdos in persona sua recitat facta xpi: cum dt. Qui pdie qz pateret: ideo loquit de xpo in tertia persona. Silr cum subdit. dicens. recitat verba xpi. illa scz Accipite et maducate ex h oes. Et tunc quantu ad sequetia vba induit psona xpi taqz eius pcurator et vicarius ad h officiu p eu institut⁹: et hec seqntia verba tanqz ex psona xpi significatiue pfert: ea significatione q xps ea in cena ptulit? Jdeo post illa verba Accipite et manducate ex hoc oes. q sacerdos ptulit recitatiue in psona sua: punctum faciat siue pausam: et mutans psonam sua assumat psona xpi in q dicat Hoc est cor. me. et tunc fcatiue loqtur: ita vt h et meu demonstrent corpus eius in cui⁹ psona loqtur scz xpi. Et postqz copleuit oroem illa: hoc est corpus meu: iter mutat persona. Et in sua psona recitat factu xpi. cum dt. Silr mo postqz cenatu est et vba cetera psequit vsqz: dedit discipulis suis dicens: Accipite et bibite ex eo oes. Et tunc iter mutat persona sua: assumens persona xpi in his verbis. Hic est em calix sanguinis mei etc. vsqz ad (Un et memores dne: et tuc reassumit persona sua et ecclesie vt infra dicet: et tantu de illo. ☞ Sed nunc pauca subiungant de coueniēti expressioe huius ㄋuersiois. de q lati⁹ tractat Lec. 49. Ubi breuiter repetendu q ㄋsecratoe rite facta: in pmo instanti no esse verbor ㄋsecratois desinit esse panis f m se et quodlibet sui: ita q nihil quod est de substātia panis manet: nec materia nec forma: nec partes integrales: sz totum desinit esse: solis accidentibus panis manentibus: et succedit corp⁹ christi sub eisdem accidentibus: id est ibi incipit esse ver corp⁹ christi vbi prius fuit substātia panis. Sic de vino respectu sanguis christi

Unde qualitercūq3 formentur ꝓpōnes in hac materia ad significan-
dum hanc conuersionem: nisi predictus intellectus accipiatur: false
sunt de rigore verboꝝ: ꝛ vt saluenꝫ in veritate ad hunc q̄ dictus est
intellectum sunt reducende. Unde patet ꝑmo ꝙ oīs ꝓpositio in
qua panis aut vinū ꝛ corp⁹ aut sanguis exprimunꝫ in recto: est sim-
pliciter falsa. Nam oīs talis significat panē aut vinū aliqñ eē fuisse
aut futuꝝ esse vel posse esse corpus aut sanguinē xp̄i: qđ simplr fal-
sum est: q2 in illa conuersione nihil panis aut vini additur aut itrat
corp⁹ xp̄i nec corp⁹ xp̄i de nouo gñaꝫ aut subalr mutaꝫ. dūtaxat ip3
corpus pre existens incipit ibi esse de nouo vbi pri⁹ fuit panis. Suo
mō de sanguine; vñ patet ꝙ oēs ille false sunt: Panis est corpus xp̄i
panis fuit. erit, vel pōt esse corpus xp̄i: panis fit corpus xp̄i; sic de vi-
no ꝛ sanguine. Et sancti tales aliqñ ꝯcedentes; ꝯcedunt eas non
fm sermonis ꝓprietatem: sed ad sensum priorem. Scđo dr. Si
in ꝓpōne exꝑmente hmōi ꝯuersionē: panis ꝛ vinū exprimunꝫ in ob-
liquo cū prepōne ex vel de: ꝛ corp⁹ xp̄i in recto: oīo est vera si ex vel
de importat ordinē: nō aūt si importat circūstātiā cause materialis
vñ ille concedende sunt; ex pane fit corpus xp̄i: de pane fit corp⁹ xp̄i.
ꝓut tm̄ valent. i. post desitōnem panis incipit esse corpus xp̄i. Non
aūt vera est: si denotaꝫ hic cōis materia. i. ꝙ in materia panis inci-
pit esse forma corpis xp̄i: quo mō illa ꝯcediꝫ: ex auro fit ciphus. h est
in materiā auri introduciꝫ forma ciphi. Tertio dr ꝙ vera ꝛ ꝓpria
est ꝓpositio: in q̄ corpus xp̄i exprimiꝫ in accusatiuo cum prepositione
in: ꝛ panis aut vinū in noīatiuo. vt cum dr: panis ꝯuertitur: transit
aut transsubstantiaꝫ in corpus xp̄i; q2 ꝑ hanc expressius importatur
veritas cōuersionis supra expressa. sc3 ꝙ panis desinit esse et sub ei⁹
spēbus incipit esse corpus xp̄i. Quarto dr ꝙ idem dicendū est de
ꝓpositionib3 in qb3 tam panis q̄3 corpus xp̄i exꝑmunꝫ in accusatiuo
sine prepositione: qđ dictum est; dum exꝑmunꝫ in ntō: vñ idem va-
let: panē possibile est esse corpus xp̄i: ꝛ panis pōt esse corpus xp̄i: pa-
nem eē corpus xp̄i est possibile aut veꝝ: ꝛ tm̄ de illo. Et quoniam
sub spēb3 panis ꝛ vini est veꝝ corpus xp̄i. anima ꝛ deitas nō sepata
sed coniuncta ꝛ vnita. i. totus xp̄s verus deus ꝛ hō: ideo adorādus
est in sacramento tot⁹ xp̄s adoratōe latria: q̄ soli deo debeꝫ. Nō aūt
humanitas vt sepata: q2 hūanitas nō est deus sed creatura. Est aūt
adoratio latria: ꝯuersio animi ad id qđ adoraꝫ tanq̄3 ad summum ꝛ
vniuersale ꝑncipium omniū productiuū ꝛ gubernatiuum: in quem
vt in finem vltimum ꝛ simplr optimū oīa sunt referenda. Hec autē
ꝯuersio mentis ad xp̄m in sacramento contentū fit per actus fidei.
spei. ꝛ charitatis. qua id quod in sacramento contineꝫ crediꝫ deside-
ratur ꝛ diligiꝫ vt summū bonū: A quo: per quem: ꝛ in quo sunt oīa

creata: gubernata: ꝛ in finem relata. Nam ad hᷓ statim facta con
secratione: ondit̃ sacramentū pplo: tam panis: q̄z vini in calice: vt sic
ab oībꝫ circūstantibꝫ adoret̃. Et q̄ꝫuis in actibꝫ intellectus ꝛ volūta
tis predictis pncipaliter consistat adoratio. Hec tamen per signa ex
teriora designantur. vt inclinatōe: ꝓstratione: capitis nudatōne: ma
nuum eleuatōe: ꝛ cōplicatōe: ꝛ hmōi. quibꝫ reuerētia exhibet̃ adorā
do. Et q̄ꝫuis hec exteriora signa eque exhibeant̃ creatori ꝛ creatu
re. Nā flectimus genua deo: flectimus etiā creature vt pape: princi
pi: epo. Non tn̄ p hec exteriora ꝓstamur eandē adoratōis interi
oris reuerentiā: nec idē mente intendimus: nō em̄ genuflectimꝰ co
ram papa tanq̄ꝫ corā summo bono: ꝛ vlī pncipio celi ꝛ terre ꝛ oīm
in his degentiū: sed tanq̄ꝫ eius vicario supremū locū inter rectores
hoīm a deo ꝯstitutos obtinente: ꝛ suo mō de alijs. Et ideo vbi fieri
pōt: dignū est seruare distinctōem aliq̄ꝫ in signis exterioribꝫ verbis
ꝛ gestis. Et qm̄ sacerdos pplm circūstantē gradu excedit ꝛ officio
dignū est vt ipe prior adoret. Unde celebrans ꝓlatis verbis ꝯsecrati
onis: hūilit̃ se incliner: ac pn̄tem in sacramēto xp̄m deuotissime ado
ret: nō vocali sono: sed corde sursum acto: hec vel similia meditando
Adoro te preciosum redemptōis nr̄e preciū: hostia pacifica que sola
odoris tui suauitate inestimabili: prēm celestē q in altis habitat: ad
respiciendū humilia inclinasti: ac filijs ire placabilem reddidisti.
Eleuādo xo: hec cogitare poterit. Respice dn̄e sancte pr̄ de san
ctuario tuo ꝛ de excelso celoꝝ habitaculo: ꝛ intuere hāc sacrosctām
hostiam: quam tibi offert magnus pontifex noster: sanctus puer tu
us dn̄s Jesus ꝓ peccatis frm̄ suoꝝ: ꝛ esto placabilis sup multitudi
ne malicie nostre. Et sic humiliter ꝛ deuote deponat oblatā: ponēs
in loco suo palle mundissime corpalis. ☞ Uerum qꝛ non pōt
esse euidens certitudo: neq̄ꝫ celebranti neq̄ꝫ pplo circūstanti de con
uersione panis in corpus xp̄i. ꝓpter defectū aliquem impedientem ꝛ
contingere potentē: vt quia forte celebrans nō est sacerdos: siquidē
nullus celebrans potest euidenter scire se esse sacerdotem. qꝛ nō pōt
euidenter scire se fore baptizatum aut legittime ordinatū: silr. ꝓpter
defectum alicuius necessario requisiti ad ꝯsecrandū: vtputa debite
intentionis aut errorē cōmissum in forma vel materia: ꝛ multo mi
nus circūstātes scire possunt infallibiliter sub hostia fore xp̄m. Jdo
adoratio fieri debet sub ꝯditōe habituali tacita vel actuali expressa
tali scꝫ Si seruata sint oīa ad ꝯsecratōem necessaria. Et sufficit con
ditio habitualis: ita q̄ si nosset cōmissum errorem nollet adorare.
Tali em̄ mētꝭ preparatiōe stante si q̄s simpliciter adoret et hoc actu
nō cogitet. idolatriā nō cōmittit: etiā si ꝯsecratio facta nō esset: ꝓpter
errorem aliquem cōmissum. Sacerdos vero grauissime peccaret

sī hostiam nō consecratam populo adorandam: ostenderet ad cōem intellectum: quia quantum in eo est occasionē prestat ydolatrie offerendo populo purā creaturā: tanq̄ deū adorandā. Seq̄t̄ tertius sicut in ꝯsecratione panis quantū ad cām virtutē ⁊ gest⁹ ꝯformitatē. scʒ luna.14. vtī.

Simili modo postquā ce eundem nomine (nō nūerali idēptitate.

natum est. Accipiens et hunc nō figuralē sʒ veri sacrificij contentiū ideo figuralib⁹ sacrificijs clariorem q: diuinas omnia sanctificantes

preclarū calicem. in sanctas sūma veneratōe colēdas ꝓpter vnionem ypostaticam nature diuine

ac venerabiles manus suas. pr̄i oīpotenti a q̄ habet oīa: naturā. potentiā. auctoritatem ⁊c̄ consecrando ⁊ conuertendo in sanguinem

Itē tibi grās agēs bene ✠ dix porrerit iam in sacerdotes ordinatis vt supra.

it dedit discipulis suis dicens in officiū ꝯsecrādi et dispensandi ad incorꝑatōem mihi ⁊ augmentum celestis desiderij calice sine ꝑsonaꝝ acceptōe sed nō sine meritoꝝ discretione

Accipite et bibite ex eo oēs

Determinata consecratōis forma qua panis in corpus xp̄i cōuertit̄. Sequit̄ altera ps eiusdem forme qua vinū in sanguinē eiusdem xp̄i transsubstantiat̄. Et primo tangit̄ modus institutōis hui⁹ sacrosancte ꝯuersiōis. Scdo subdit̄ forma ꝯsecratōis ibi. Hic ē eīn calix. Tertio addit̄ cōmissio freq̄ntande hui⁹ sacramētalis oblatōis cū dr̄ (Hec q̄tienscūq̄) In pma pte primo describitur institutōis tp̄s ⁊ hora. Deinde hui⁹ ꝯuersiōis debita materia cū addit̄ (accipiens ⁊ hūc preclaꝝ calicē) Tertio ponit̄ ꝯuersiōis mod⁹ ⁊ circūstantia cū infert. Itē tibi grās agēs. Circa pmū dr̄: sili mō q̄ntū ad cām ꝟtutē ⁊ opatōis ꝯformitatē: nā eadē caritate potētia: ⁊ gestoꝝ silitudine: q̄ panē ꝯsecrauit ꝯsecrauit ⁊ vinū: illum ꝯuertēdo in corp⁹ suū

Hic in sanguinē: postq̄ꝫ cenatū est a xp̄o et discipulis vtraq̄ꝫ cena:
agni scꝫ pascalis figuralis ⁊ tipici: atqꝫ participatōne agni veri prefi
gurati corpis xp̄i in quo notatur hora q̄ d ñs sanguinem suū ꝯsecra-
uit (Accipiens hunc preclaꝝ calicē) preclaꝝ. i. pre alijs clarum nō
modo figuralem ⁊ nubilum vel signū tm̄: sed veritatē offerendi san-
guinis continentē Calicem. i. vasculū vinū ꝯtinens. Accipiꝰ aūt ca
lix tripl'r. Uno mō ꝓ vasculo potum ꝯtinente. Scd̄o ꝓ passiōis ama
ritudine: q2 olim damnandis vltimo supplicio dabatur potꝰ in cali
ce: h̄ mō dixit dñs filijs zebedei. Potestis bibere calicē quē ego bi-
biturꝰ sum. i. sustinere mortem quā ego passurus sum. Tertio mō
accipiꝰ ꝓ potu in vase seu calice ꝯtento: sic accipitur statim infra cū
dñs dicit Hic est calix ⁊c̄ Primo ꝓ vasculo hic accipiꝰ: ⁊ pronomen
(hunc) accipitur ſm demonstratōem impersonalē. Non em̄ demō
strat calicem quē sacerdos in manu accipit. Illum em̄ eundem non
accepit xp̄s in manus suas tp̄e cene: sed demonstrat eum quem xp̄s
accepit silēm huic atqꝫ eundem: nōis appellatōe: ⁊ liquoris eiusdem
spēi aut nōis ꝯtinentia. Sicut in simili in benedictōe aque sacerdos
dicit de sale qd̄ benedicit: q̄ te per helizeū in aquā mitti iussit. Et in
bn̄dictōe fontis ꝓnomen (te) accipiꝰ ſm demonstratōem ipsonalē
☞ Et per h̄ innuiꝰ materia ꝯsecratōis sanguinis: qm̄ calicem va-
cuū non accepit sed vino infusum. Qd̄ manifeste patet ex eo qd̄ sub
didit ſm Math. Dico aūt vobis: non bibam amplius de hoc geni
mine vitis ⁊c̄. quo apte significaꝰ q̄ in calice fuit genimen vitis qd̄
est vinum. Materia ergo ꝯsecratōis sanguis est vinū de vua vi-
tis expressum. Diciꝰ vinum ꝓpter agrestam ⁊ acetū: quoꝝ neutrum
est vinum. Agresta em̄ nondū habet vini spēm sed est in via ad vini
generatōem. Digestum em̄ ⁊ indigestū variant spēm. Ideo sicut ex
pasta non ꝯficitur corpus: ita nec ex agresta sanguis xp̄i. Similiter
acetū non est eiusdē spēi cum vino: habet em̄ ꝓprietates ꝯtrarias vi
no. Et hoc est verum de aceto genito ex vino totaliter corrupto: de
quo non fit reditus in vinum. Secus de vino acido quod est in via
ad corruptōem: nondum totaliter corruptum: de illo em̄ potest fieri
ꝯsecratio, licet fieri non debeat extra necessitatis casum: qm̄ vt dicit
Innocentius. Diligenti studio vinum optimū inquirendū est vt fi-
at sacrificium: ⁊ ſm hoc quidam dixerunt q̄ in aceto possit fieri con
secratio extendentes nomen aceti ad vinū acidum: nō plene corrup-
tum. vt recitat Alexander de ales. In musto aūt q2 vere vinum est.
potest fieri ꝯsecratio: licet cauendum sit: donec defecetur: qm̄ feces
cōmixte substantie vini in sanguinem nō conuertunꝰ: vnde ad reue
rentiā sacramenti pertinet accipere vinum puꝝ ⁊ defecatum.
Diciꝰ etiā de vua vitis expressum: vbi duo notantur, Primum

ꝙ vinum in vua ꝯsistens nō expressum ꝯsecrari non potest. Magis em̄ habet rōem ꝯmestibilis q̄ȝ potabilis manens in vua. Scōm ꝙ vinū pomoꝝ: vel artificiale nō est apta materia: qꝛ non est vinū nisi equoce. Ex quibꝫ manifestum est ꝙ nec in ceruisia nec in medone nec in lacte: aut quocūq̄ȝ alio liquore preter q̄ȝ in vino fieri pōt consecratio. In vino aūt ꝯfecto vel clarecto. saluiato ⁊c. dūmodo nō mutatur spēs vini fieri pōt ꝯsecratio: tamen nō debet ꝓpter periculum: qꝛ satis dubium est: qn̄ mutat̄ spēs in hmōi ꝯfectiōibꝫ: ⁊ qꝛ in sacramento puritatis purus panis ⁊ vinum puꝝ assumi debent. De omībꝫ aūt vini generibꝫ fieri potest ꝯsecratio: siue vinū sit albū siue rubeū: siue malmasia: siue rinolium: siue vinum cōmune: dūmō sit de vuis vitiū expressum Et licet solū vinum sit materia sufficiēs ꝯsecratōis sanguinis christi: nō tn̄ offerri debet sine admixtiōe aque tum qꝛ christus credit̄ calicē vini aqua mixtū discipulis tradidisse: tū qꝛ sic expressius significatur passio christi: de cuiꝰ latere exiuit sanguis ⁊ aqua: tum qꝛ sic ꝑfectiꝰ significatur vnio christi ⁊ ecclesie: in qua sunt clerici ⁊ populi. Populꝰ vero ꝑ aquā significatur: ſm illud Aque multe: ppl'i multi. Debet aūt aqua modica admisceri: ⁊ satis tempestiue: vt ante ꝯsecratōem conuertat̄ in vinum: ⁊ ita vinum facta ꝯuertat̄ in sanguinē: qm̄ si aqua mixta vino māeret in sua specie nō ꝯuerteret̄ in sanguinē xp̄i. Unde si aqua vino admixta nō cōuerteret̄ in vinum per naturalē actōem vini ante ꝯsecratōnem: sed post ꝯsecratōem sub spēbꝫ vini de nouo in materia aque genitis: non est sanguis xp̄i. Nam sanguis xp̄i sub nullis spēbꝫ incipit esse: nec māet nisi illius vini super quod ꝓlata est forma ꝯsecratōis: vnde ⁊ si post consecrationem vinum purum admisceretur spēbus vini in calice non transit vinum illud de nouo adddditum in sanguinem christi.

Nihil em̄ potest conuerti in sanguinē nisi virtute diuina: q̄ opat̄ ꝑ verba ꝯsecrationis tanq̄ȝ per instrumentum non necessarium sed voluntarium: sed verbis nō fit cōuersio nisi illius qđ est tempore ꝓlationis coꝝ: quare nihil post verboꝝ prolationem admixtum conuertitur in sanguinem. Conuersio em̄ est instantanea que fit tota simul: in primo non esse verboꝝ ꝯsecrationis. ⁊ post illud nulla fit cōuersio. Non ergo simile est hic ⁊ de aqua bn̄dicta: cui cū admiscetur aqua nō benedicta totum censetur benedictū. Sub illis em̄ accidentibꝫ tm̄ manet corpus xp̄i. ⁊ sanguis quoꝝ subiectū (in quo fuerūt. vel essent si conuersio facta nō fuisset) ꝯuersum est in corpꝰ vel sanguinem xp̄i. Un̄ sub spēbꝫ de nouo ꝓductis per actōeȝ spēꝝ vini vel aeris circūstātis vel virtutē diuinā supplentē actōnem vini cōuersi vel alterius cause naturalis in eadem materia si nō fuisset conuersio manet corpus xp̄i. Non aūt sub aliis speciebus de nouo in materia

non conuersa ꝓductis. Et ideo si frigiditas vini ꝯuersi corrūpetur
ꝛ generaret caliditas per se stans: sub illa caliditate manet sanguis
xpi: nō aūt sub illa que generat in materia admixta. Et de hoc ꝛ om
nib⁊ predictis de materia ꝯsecratōis sanguinis. vide lati⁹ in Lectiōe
3 5. Ubi inuenies causas institutōis eucaristie: sub his spēb⁊ panis
ꝛ vini: que breuitatis gratia rescinduntur: ꝛ Lec. 52. Seqt in textu
In sanctas ꝛ venerabiles manus suas ꝛc. que exponant vt supra.

id est ille liquor existēs sub
spēb⁊ vini. prolatis perfe/ potus veri ꝛ natural
b ete verbis consecrationis

Lect. 52. **Hic est enim calix sanguinis**

scꝫ ꝯfirmatiu⁹ p⁹ vet⁹ in finem duraturi ordinatōis
per ipm terminatum sine alteri⁹ successiōe

mei. noui et eterni testamen/

secretum sanguis disci/

ti. misteriū fidei. qui pro vo/

pulis in fide formata permanentibus efficaciter

bis et pro multis effundetur.

in satisfactionem:

in remissionem peccatorum.

☞ Post modū institutōis sacrameti sanguinis xpi. sequitur for/
ma ꝯsecratōis: que pmo ponit: scdo notat effect⁹ q ꝯsecratōem ꝯseq
tur. Forma indubitata hec est. Hic est calix sanguinis mei. Effe/
ctus notantur tres. Primus qꝛ testatur nobis hereditatē. Secun/
dus qꝛ declarat in misterio fidem. Tertius qꝛ prestat pctōꝝ remissi
onem. Primū tangit ibi. noui ꝛ eterni testamenti: qꝛ ritu ꝛ effectu
nouum est. Eterni: qꝛ nō recipit alterius testamēti succedētis su
per ordinatōem. Non enī ſm ritum ve. te. in olocaustis thaurorum
arietū ꝛ agnoꝝ pinguiū: sed ſm ordinē melchisedech q panē ꝛ vinū
obtulit institutū est. Nouo tn̄ effectu veri sacrificij: per sacrificia illa
pora significati: ꝛ oīa illa vetera euacuantis: eisqꝫ finē imponentis:
ꝛ donec seculū finiet pmanētis. Vn̄ aposto. Hebre. x. Una oblati/
one ꝯsūmauit in eternū sanctificatos. Testamenti: qꝛ morte xpi
ꝯfirmati. Misteriū fidei qꝛ secretū fuit qualiter morte vitā eternā:
ꝛ effusiōe sanguis pficeret sctitatē. Qui ꝓ vob: discipulis meis: epis
ꝛ sacerdotib⁊ q ꝛ ipi indigent tanqꝫ circūdati infirmitate: ꝛ ꝓ multis

sed predestinatis efficacit̃ pro omnibus autem sufficienter (effundetur) in remissiões peccatorum: tanquam nostre redemptiõis preciũ. Dilexit enim nos et lavit a peccatis nostris in sanguine suo. Apoca. i. et ad Heb. v. Omnis pontifex ex hominibus assumptus: pro hominibus constituitur in his que sunt ad deum vt offerat dona et sacrificia pro peccatis qui condolere possit his qui ignorant et errant: quoniam et ipse circũdatus est infirmitate: et sequitur ad propositum: Propterea debet quemadmodũ pro populo ita et pro se ipso offerre pro peccatis. ☞ Redeũdo ad expositionem verborum dicendum quod pronomen (hic) demonstrat sanguinem christi: in quem convertendum est vinum: qui in fine verborum sub speciebus vini manet. vnde (hic) valet tantum. i. id quod manet sub speciebus vini facta consecratione (est calix. &c.) vnde (hic) demonstrat simul ad intellectũ et sensum non idem: sed diversa. Ad intellectũ sanguinem christi. ad sensum species vini (Est) quod sequitur: importat tempus presens coexistens prolationi verborum perfecte: includens ipsam prolationem. Non autem est perfecta nisi in primo instanti non esse verborum et in eodem ibi est sanguis christi. ☞ Calix hic capitur transsumptive: continens pro contento. i. pro potu in calice contento: Unde valet tantum. Hic est calix. i. potus in calice. Et per hoc quod sequitur: sanguis mei specificatur potus: vt stet pro potu non quolibet: sed illo qui est sanguis christi naturalis et verus. Unde illa constructio: calix sanguinis mei: accipienda est intransitive: vt sit sensus: hic est calix. i. potus qui est sanguis meus: sicut in simili dicitur creatura salis id est creatura que est sal. ☞ Sed quid si sacerdos illa verba proferret in propria significatione ex ignorantia. Utrum tunc consecraret: et videtur quod non quia deficit debita intentio: que semper conformis esse debet sensui verborum: secundum quem instituta sunt: vt sunt signa efficacia sacramentalis effectus. Respondetur quod sacerdos non intelligens verum verborum sensum: et proferens in sensu proprio non metaphorico: non tamen per hoc inducere volens heresim: sed ex ignorantia vel debite intentionis negligentia: vere consecrat: licet a peccato minime excusetur. Quippe minister qui intendit consecrare debet diligentius quam potest se recolligere: et ad se redire: ac cum magna attentione verba substantialia tanti sacramenti proferre. Etiam debet intelligere que necessaria sunt vt officium rite et digne perficiat. Tamen si verba non intelligit: aut sensum in quo sunt consecrativa non attendit sed in sensu proprio profert. Dum tamen verba integra profert intentione consecrandi. vere consecrat: etiam si verba penitus non intelligeret. Nec intentio necessaria ad consecrandũ est intentio conformis sensui verborum: sed est intentio qua intendit per hec verba cõsecrare: et hoc potest intendere licet verba non intelligat: vel actu ad eorum sensum ex distractione non attendat. Nam secundum multos verba illa accipiuntur materialiter vt dictum est: et tunc vt sic non haberent aliquem sensum: verum vel falsum: sed tantum seipsa verba representarent. ☞ Sequitur (novi et eterni testamenti: quia mors christi que in hoc sacrificio renovatur: et per sanguinem calicis aptissime fiat: fuit confirmatio legis christi Lec. 53.

ac grē. per quā nobis noua ꝓmissa eternoꝝ bonoꝝ xp̄s dedit; ⁊ per qua legē moysi tpalia ꝓmittentē terminauit: eamqꝫ vltimā ⁊ in fine duraturā ↄstituit. Misterium fidei; qꝛ mortis xp̄i in sanguinis ef/ fusiōe cōsumate rep̄sentatiu⁹: q̄ mors fuit sacratissimū secretū sub fi guris ve. te. latens precognitū a patrib⁹. tanqꝫ misterium generalis redemptionis totius humani generis ☙ Qui ꝓ vob ⁊ mult⁹ ⁊c. exponaꝛ vt supra. Sed hic dubitaꝛ quō hec oīo prolata; est vera

Lec. 53. non ꝓpter pronomen hic ⁊ verbū est. De his em̄ dr̄ sicut supra in cō/ secratione panis: sed ꝓpter verbū (effundeꝛ) quod est futuri tp̄is. ⁊ certum est q̄ in futuro nō effundeꝛ: qꝛ mors vltra xp̄o nō dn̄abitur. Ad qd̄ dicendū q̄ si verba accipiuntur materialiter: dubiū non ha/

Roma. 6. bet locum: cum vt sic nec vera sunt nec falsa: cum se ip̄a tm̄ verba sig nificent. Si vero significatiue accipiuntur. Dicendū q̄ verbū effū/ detur; referendū est ad tp̄s qd̄ in hora institutōis fuit futuꝝ: ⁊ non ad illud qd̄ nunc post horam ↄsecratōnis est futuꝝ: ita q̄ tm̄ valeat (effundeꝛ). i. effundendū erat: nunc aūt effusum est: ⁊ sic est oīo ve/ ra. Et ille sensus satis colligitur ex circūstantib⁹ constructibilibus. quib⁹ satis significabaꝛ q̄ verba hec ꝓferuntur a sacerdote: tanqꝫ ꝓ/ lata a xp̄o. ⁊ ideo ad idem tempus referenda sunt ad que christus ꝓ/ ferens retulit. Secus tamen de verbo (est) illud importat tēpus includens tempus ꝓlatōis: qꝛ non ꝓfertur solū vt a christo ꝓlatum sed ꝓfertur in persona christi: vt ab ipso institutum: tanqꝫ pertinens ad formā ↄsecrationis ⁊ ideo importat tempus ↄsecratōis. Qd̄ ve/ ro sequitur qui effundetur ⁊c. solum ꝓferuntur vt dicta a christo: ⁊ ideo effundeꝛ importat tempus qd̄ tunc erat futuꝝ. Sed queri/ pōt que verba precise integrant formā consecratōis sanguinis: in q̄/ bus precise consistit forma. Respondeꝛ q̄ verba precedentia (Hic est calix) silr̄ ⁊ sequentia (peccatoꝝ) nō sunt de essentia forme. Nā precedentia pertinent ad vsum sacramenti eucaristie: ⁊ sequentia ad collatōem potestatis ↄsecrandi. Silr̄ ⁊ illa verba: qui effundetur ꝓ vobis ⁊c. non sunt de substantia consecratōis: qꝛ ↄstituunt aliā ca tegoricā ꝓpositōez. Nā (q̄) ibi nō teneꝛ restrictiue sꝫ relatiē: alioqn oratio esset falsa. Quia tunc effunderetur. importaret futuꝝ tēpus re spectu tp̄is importati per copulā principalē: scꝫ est: sicut cū dico Jo hannes est venturus: venturus īportat tempus futuꝝ respectu tē/ poris importati per copulā (est) ⁊ ita effundetur nō erit ps oīonis q̄ significaꝛ p̄sentia sanguīs xp̄i. Itē vt dictū est ista ꝓferunꝛ vt pro/ lata a christo. Priora ꝟo in persona christi: ⁊ sic non pertinent ad cō secrationem: qꝛ fm Ambro. in verbis christi id est prolatis in perso/ na christi fit consecratio. Sed de illis verbis: noui ⁊ eterni testa/ menti: an hec sint de essentia forme: satis dubiū est. Nā sctūs Tho.

dicit: q sic: p eo q sunt partes illius orõnis (Hic est calix sanguĩs mei.) Nam sunt determinatões huius qd dr: sanguinis mei: Alexander. Albertus. sctũs Bonauentura dicunt: q nõ sunt de essentia ɔsecratõis: qr solũ illa verba qbꝫ fit transsubstãtiatio: sunt de forma. Hec aũt sunt q presto fcant sanguinẽ xpi non esse ex cõuersione vini in ipm. Hoc aũt fcatur p hec qn qz verba. hic est calix sanguis mei. Unde illa qnqz sunt tota perfecta: z sufficiens forma. Que autem sequũtur sunt declaratiua quarundã ɔditionũ quibꝫ excellentia hui⁹ sacramenti manifestat: z effectus sanguinis in hoc sacramento contenti: z in cruce effusi. z nihil fcant ad transsubstantiatõem pertinẽs Sola ergo predicta verba perficiunt formã ɔsecratõis vini. Sicut sola hec quattuor: hoc est corpus meum: perficiunt formã ɔsecrationis panis. Scotus vertit in dubiũ: an sint de integritate vel non. Et ideo periculosum foret ea dimittere. Tñ scda opinio videt pbabilior: nec pbat intentũ pma opinio: p hoc q illa vba noui z etni zc. pertinent ad illã orõem: hic est calix zc. tanqz partes eius: qr illo nõ obstante illa qnqz verba: hic est calix sanguis mei: sunt sine illis pfecta orõ: sufficienter z plene fcantia ɔuersionẽ vini in sanguinẽ xpi.

☞ Sed querit. Utrũ ille due forme cõsecratiõis panis z vini se expectent quantũ ad eoꝝ effectum. Uel vtꝝ qlibet sine alia effectũ pprium sortiat: ita q statim platis verbis ɔsecratõis panis: fiat conuersio eius in corpus xpi: priusqz pferantur verba ɔsecratõis calicis Fuerunt hic quidã antiq doctores tenẽtes q simul fit ɔuersio panis in corpus z vini in sanguinẽ: z vna non sine alia: z hec fit platis verbis ɔsecratõis calicis. Et hoc dixerunt ne cogerent dicere q ibi esset corpus sine sanguine: si ad platõnem pme forme fieret ɔuersio panis in corpus: nondũ vino in sanguinẽ ɔuerso Item ad saluandũ vnitatẽ sacramenti eucaristie: nõ em̃ videbant quõ esset vnũ sacramẽtum: si fieret bina ɔuersio. ☞ Sed respondendũ est sine dubitatione: q hee due forme mutuo se nõ expectant: sed qlibet plata rite. statim in pmo instanti non esse platõis: habet effectũ suum: ita q in primo nõ esse verboꝝ: hoc est corp⁹ meũ. fit ibi ɔuersio panis in corpus xpi: nõ expectata alia forma ɔsecratõis sanguĩs: etiã si nulla verba sequerentur: vtputa si sacerdos deficeret anteqz verba ɔsecrationis calicis pferret. Alioquin xps dicens apostolis: Accipite z mãducate zc. hoc est corpus meum. falsum dixisset: cum nondum fuisset ibi corpus suũ. Similiter patet hoc ex ritu ecclesie: que statim post primam formã: ostendit sacramentũ populo adorandum: in quo si sub illis speciebꝫ non esset xpũs: faceret pplm idolatrare. Similiter si omissa ɔsecratione panis: scda forma super calicẽ pferret a sacerdote intentione ɔsecrandi: fieret ɔuersio vini in sanguinẽ: eadem rõne.

qua prius per solam primã formã panis conuersus est in corp⁹ xp̃i.
Nam in qualibet ꝓlatõe facta a sacerdote sup̱ debita materia inten/
tione ꝯsecrãdi: sunt oĩa que requirunt̃ ad veritatẽ sacramẽti. Nibil
enĩ aliud requirit̃ nisi minister ydoneus q̃ est sacerdos: materia de/
bita ꝛ forma: ac intentio ꝯsecrãdi: ergo q̃cũqꝫ duaꝝ formaꝝ prolata
sup̱ sua materia est vere sacramentũ. Nec sequit̃ qð illi inferunt scꝫ
ꝙ ibi esset corpus sine sanguine: aut sanguis sep̱atus a corp̱e: qm̃ vt
dictũ est idem precise est sub vtrisqꝫ speciebus: licet nõ omnino eodẽ
modo ꝛ ordine; qm̃ ad ꝓlatõem prime forme super panẽ est ibi solũ
corpus xp̃i ex vi conuersionis: ꝛ quia corpus est tale quale est extra
sacramentum in naturali sua ꝯsistentia in qua habet sanguinẽ ani/
mam deitatẽ vnitã: ideo ꝛ corpus in sacramento ꝯcomitat̃: sanguis
anima: deitas: vt ipostatice vnita. Sic ꝓlata secunda forma sup̱ cali/
cem: ibi vinum ꝯuertit̃ in sanguinẽ non quidẽ sep̱atum: sꝫ talẽ qua/
lis est extra sacramentũ. Hoc est in sanguinẽ in venis corp̱is xp̃i in/
clusum: ꝛ per ꝯsequens sunt ibi vene corp̱is nõ mortui sed viui. Ui/
uit aũt per animam: ꝛ ita comitatur ꝛ anima. Hec aũt anima ꝛ cor/
pus non sunt sep̱ata a deitate. est ergo ibi deitas non tantũ generali
modo quõ est vbiqꝫ: sed modo spẽali vt personaliter corp̱i et anime
vnita. Et hoc lati⁹ ꝓsequitur Lec. 53. ☞ Ex illo patet ꝙ si ali/
quid de corpore xp̃i aut sanguine relictum fuisset in terra: nec totũ
reassumptum in resurrectione: sicut quidam opinãtur de preputio
ꝛ de guttulis sanguinis quibus tincta erat colũna: in illud qð nunc
est extra corpus xp̃i in celo non ꝯuerteret̃ neqꝫ panis: neqꝫ vinum:
nec etiam ibi esset per ꝯcomitantiam: quia per ꝯcomitantiã nõ sunt
ibi nisi ea que sunt in corp̱e xp̃i in celo. Sed adhuc d. quõ est ibi
deitas vt ipostatice vnita ad ꝯsecrationem calicis: cum tamen dei/
tas nunq̃ꝫ fuerit sic vnita sanguini: eo ꝙ sanguis non viuit: nec est
pars corporis: neqꝫ anima inheret sanguini: licet sanguis requirat̃
tanq̃ꝫ quedam dispositio necessaria ac p̄uia: vt anima inhereat cor/
pori: sicut et aliȷ̃ humores: puta colera. flegma. melancolia.
☞ Dicitur breuiter ꝙ siue sanguis sit animatus siue non: deitas
est ibi per ꝯcomitantiam non vt vnita sanguini: sed vt vnita corpo/
ri ꝛ anime que sunt ibi per ꝯcomitantiam ꝓpinquam: deitas vero p̱
concomitantiam remotam: quia mediante corpore ꝛ anima quib⁹
vnitur: que ibi sunt non per conuersionem: sed per concomitantiam
vt dictum est. Sed de secundo motiuo scꝫ quomodo saluet̃ vni/
tas sacramenti: si ibi est bina consecratio. Respondetur ꝙ sacramẽ/
tum corporis et sanguinis non sunt q̃d vnum simpliciter: neqꝫ vni/
tate indiuisibilitatis: quia sunt a se inuicem separabilia: vt manife/
stum est. etiam non sunt aliquid vnũ numero; quia sunt multa acci/

dentia siue species: quarum alique inheserunt pani ⁊ alie vino: que inter se ⁊ abinuicem distinguuntur numero: immo quedam specie. Nec sunt vnum compositione: quia nihil vnū ex illis speciebus cō/ponitur. Necꝫ loco: quia non sunt simul sed sepata. Sunt etiam di/uersa signa: ⁊ diuersa per se ⁊ primo signata ⁊ contenta. Unde glo/sa in c. Comperim⁹: de ꝯsecra. distin. 2. dicit. Reuera em̄ ibi sunt plu/ra sacramenta. Nam accidentia panis sunt tm̄ sacramentum cor/poris xp̄i: ⁊ accidentia vini sunt tm̄ sacramentum sanguinis. Dicun/tur tamen vnum sacramentum vnitate integritatis: ⁊ ordinis. In/tegritatis quia integratur ex pluribus speciebus idem continētib⁹ quia sub vtrisqꝫ speciebus panis ⁊ vini ꝯtinetur totus xp̄s: nō qui/dem per se ⁊ primo: siue ex vi ꝯuersionis: sed partim ex vi ꝯuersiōis ⁊ partim ex ꝯcomitantia reali: vt supra declaratum est. Ordinis ad finem: quia ordinantur ad eundem finem spūalem significandū et efficiendum: scȝ perfectam refectionem anime: eiusqꝫ incorpatōnem corpori xp̄i mistico. Perfecta em̄ refectio anime significat per perfe/ctam refectionem corporalem: que non tantū cibo nec tantum potu sed ex vtrisqꝫ coniunctis perficitur. Et fm̄ hoc dicit Glosa allegata. Siue quis species panis siue vini sumat: vtrūqꝫ sumit: corpus scȝ ⁊ sanguinem. Et dicuntur hec duo sacramenta: et vnū: vnū ꝓpter vnum contentum. Et dicuntur diuersa propter diuersa accidentia ⁊ diuersa primo significata. Et propter hoc etiā sacerdos celebrās vnum sine alio conficere non debet. si graue sacrilegium vitare ma/luerit vt dicitur in eodem capitulo. Comperimus.

que feci con/secrando. pa/nem ⁊ vinū in corpus et sanguinē meum

Hec quotienscunqꝫ feceri

vos mei di/scipuli: ⁊ ve/stri in offi/cio legitti/mi succes/sores pre/spyteri.

sacrificij in cruce offerendi

represen/tationem

consecran/do et su/mendo.

tis. in mei memoriā facietis

Expositio

Radita forma ꝯsecrationis: additur efficacia significatõis
t ꝯsecrati sanguinis. Et hec clausula respicit vtrãq ꝯsecrati
onem tam panis q̃ calicis: vt sit sensus (quotienscũq hec)
que feci. i. ꝯsecratõem panis ⁊ calicis feceritis: facite in memoriam
meam. i. mei sacrificij quod facturus sum in cruce: in qua mortem
suscipiam in corpore: ⁊ sanguinem fundam in precium redemptõis
humane. Hec em̃ vna causa est institutõis huius sacramenti: vt in
ecclesia militãte esset perpetuũ memoriale passionis dñice Vñ vnũ
sacrificiũ est qd offerim⁹ nos: ⁊ qd obtulit xp̃s: ipe scz xp̃s vtrobiq.
q̃uis non eodem mõ oblatus. Obtulit em̃ seip̃m in mortem ⁊c.
Offertur idem xp̃s a nobis non in mortem: sed in mortis memo
riam. Unde nostra oblatio non est reiteratio sue oblatõis in penam
sed representatio ad ꝓuocandũ dei misc̃diam. Et ideo ad distinctam
dñice passionis representatõem: in qua sanguis a corpe fuerat sepa-
tus: ꝯsecrat̃ sanguis sepatim in calice: ⁊ corpus in panis specie. Si-
militer ⁊ in sumendo: passionis memoriã agimus: ꝭm illud aposto
li. Quotienscũq em̃ manducabitis panẽ hunc ⁊ calicẽ bibetis: mor
tem dñi annũciabitis donec veniat. Hec aũt ṽba ꝓlata sunt a xp̃o
dumtaxat ad apostolos: ⁊ in ip̃is ad eorum legitimos successores:
⁊ hec dicens (facite) id est conficite: eos in sacerdotes ordinasse cre
ditur: eisq potestatem ꝯsecrandi contulisse. vt dicit Hieronimus
de illustribus viris.

Sequitur textus.

v qr precepisti nobis hoc facere in tui mẽoriã | intellectu fide ⁊ caritat⁹ deside rio ⁊ feruore | sancte et clemen tissime pr̃

Unde et memores domi-

Lec. 45 sacerdotes qui ad hoc ordis nostri ministerium accepimus. | tota cõmunitas christiana fide et sacramentis purificata et sanctis legibus imbuta.

ne nos serui tui sed et plebs

cuius corpus ⁊ sanguinem confecim⁹. Aliqui libri romani nõ habent eiusdem

tua sancta eiusdem christi

naturalis et ꝯsubstãtialis | vl̃is oĩm p creatione ⁊ gubernatõem | specialiter per redẽptionem.

filii tui domini dei nostri

excellenter beatificantis tanq̃ causa meritoria nostre felicitat⁹ et salutis — etiam

tam beate passionis. necnon

ad quos descendit in triduo mortis: educens patres: in tene/bris ⁊ vmbra mortis sedentes ⁊ in nobis spem resurrectiõis confirmans.

et ab inferis resurrectionis

virtute ꝓpria. tã diuina q̃ hũana — Anima ⁊ corpore gloriosa

sed et in celos gloriose ascen/

tibi pr̄i cui soli debetur sacrificium — om̄ipotentie tue pre alijs clare

sionis offerimus preclare

stabili et eterne — spiritualibus ⁊ tempalibus no/

maiestati tue. de tuis donis

bis a te collatis — sc3 eucaristiam — q̃ntũ ad deitatẽ: que est lux purissima et inaccessibil⁹ nos illuminans

ac datis Hostiam pu✠ram

eucaristia — q̃ntũ ad aĩam oĩ grãx plenitudine refertã: nos sanctificantẽ: q2 de plenitudine eius oẽs accepim⁹ grãm ꝓ grã — eucaristiam

Hostiam san✠ctam Hostiã

q̃ntũ ad corp⁹ sine macula originalis peti ꝯceptũ: ꝓ nr̄a purgatõe ꝑcussũ vulneratũ in cruce tensum ⁊ liuidũ — verum de celo descendentẽ vitam eternã sumentibus; tribuẽtem

✠ imaculatã Panẽ sanctum

felicitatis — in quo est sanguis xp̄i inebrians sobria iocunditate ⁊ leticia sempiterna

✠ vite eterne. et calicem ✠

Expositio

semper mansure.

salutis perpetue.

Lec. 54. Et est quinta ps pncipalis canonis. In q̄ post ꝯsecratōem
b panis ꝛ vini: ꝛ coꝝ ꝯuersionē in subam corpis xpi ꝛ sangui/
nis eius factā p verba formalia ꝛ subalia. fit oblatio ac salu
tis petitio veri sacrificij in crucis ara pfecti rememoratiua. Et di/
uiditur in tres ptes. In prima fit oblatio rememoratiua ꝯsecratoꝝ
In scda petit acceptatio oblatoꝝ ibi. (Supra que ꝓpitio) In ter/
tia postulat diuine grē ꝛ bn̄dictōis largitio cordib9 participantium
pplˀoꝝ ibi (Supplices te rogamus) ☞ Circa primū dt (vn̄
ꝛ memores ꝛc̄.) ꝛ qꝛ text9 satis clarus est: sufficiat expositio ꝛ Glo/
sa interliniaris additis paucis: rōnes gestuū declarantib9. Unde sa/
cerdos hec dicens: extendit manus suas ꝛ brachia p modū crucis:
vt sic xpi passionē quā verbis rememorat: etiā corpis gestu signifi/
cet: vt sic circūstans ppls q̄ verba sacerdotis vel nō audit vel non in/
telligit: ad dn̄ice passiōis memoriā figura sui corpis excitet. Ad qḋ
etiā seruiūt cruces qn̄qꝫ q̄s facit sup spēs sacr̄i: tres ꝯiunctim super
vtrasqꝫ calicis ꝛ panis: ꝛ duas distincte super panis spēs ꝛ calic9 ꝓp
corrn̄dentiā ad verba: quoꝝ quedā spēalr panis sacr̄m: quedā calicꝫ
representant: quedā ꝯiunctim seu eque vtrūqꝫ. vt satis ptꝫ verba ad
uertenti. Et sicut supra dictū est q cruces an̄ ꝯsecratōem facte signi
ficāt ea q̄ precesserūt crucifixionē xpi. Ille vero q̄ sequūtur ꝯsecratio
nem: significant ea q̄ xps in cruce ꝛ post crucē passus est ꝛ egit. Un̄
his qn̄qꝫ crucib9 significant qn̄qꝫ vulnera: manuū: pedum. ꝛ lateris
in cruce acceptoꝝ: q̄ sunt foramia petre viuent9: in qb9 residet īmacu
Lāticoꝝ. 2. lata colūba: sctā eccl̄ia xpi spōsa: in eis nidificās fructuose. Sed ꝛ q̄/
libet deuota aīa in hoꝝ meditatōe vsata: tute ī eis reqescit: accēdit
illustrat. de q̄ Augu. in manuali. c. 22. Tuta ꝛ firma requies est in/
firmis ꝛ pctōrib9 in vulnerib9 saluatoris. Nā vulnera iesu xpi plena
sunt misc̄dia: plena pietate: plena dulcedine ꝛ caritate. Per forami/
na corpis: patēt mihi archana cordis: p magnū pietat9 sacr̄m: patent
mihi viscera misc̄die dei nr̄i in qb9 visitauit nos oriēs exalto: ꝛ seqt
ca. 23. In oīb9 aduersitatib9 nō inueni tā efficax remediū q̄ꝫ vulnera
xpi: In illis dormio secur9: reqesco intrepid9 xps mortu9 est ꝓ nob
nihil tā ad mortē qḋ morte xpi nō sanet. Hec Aug. Sicut aūt sacer
dos manuū extēsiōe passionē xpi crucifixi figurabat in vbo btē pas/
sionis: ita man9 ad se reducēs paꝝ erigit in vbis: sed ꝛ ab inferis re/
surrectōis: q̄ fcat q xps leo inuict9 ab infer9 resurrexit. Deinde di/
cens: ꝛ in celos gloriose ascensiōis: man9 alti9 erigit vsqꝫ ad hume/
ros. In signū q xps eleuatis manib9 ferebat in celū. His verb et

gestis offert sacerdos deo patri: hostiã purã: sanctã: imaculatã: in se
formaliter: scz eucaristiã: q̃ est xp̄s dñs nr̃: s̄m vtrãq3 naturã puríssi
mus: sanctissim⁹: ꝛ imaculat⁹: s̄m diuinã per ꝓpriã essentiã: s̄m hu-
manã p̄ grẽ plenitudinẽ aie concreatã: ꝛ corpis mundiciã a purissi-
ma virgine ꝯceptã. Etiã q̃ ad nos effectiue: q2 nos purificat: sanctifi-
cat: ꝛ ab omi macula mundat. Et q2 in sequenti noiat᷑ panis ꝛ calix:
s̄m istã metaphorã d̄r: q̃ res mutata pristinũ in nomen seruat. Sicᷓ
symon leprosus nominat᷑: etiã postq̃ fuerat mundatus a dño. Etiã
q̃ res s̄m exteriorẽ apparentiã nomẽ sortit᷑: sic corpus xp̄i sub specie
panis: panis noiat᷑: ꝛ sanguis sub specie vini latens: vinũ d̄r. Hinc
tñ ꝑpendant fideles sacerdotes: cũ quanta puritate ꝯscie: ac mentis Lec. 48
p̄pat͞oe: cordisq3 deuot͞oe: accedere debent hanc hostiã puram: san-
ctam. imaculatã: panem vite: ꝛ calicẽ salutis perpetue oblaturi: ne si
pct̄o obnoxij offerant: sit eoꝝ oblatio quasi eius qui victimat filium
in conspectu patris: ne si accedant seipsos non probantes. magis fi-
lium dei rursum crucifigant: q̃3 ipsum offerant in sacrificium bene-
placens deo patri: in reconciliationem peccatorum.

dona ꝛ data tibi oblata corp⁹ scilicet et sanguinem christi filij tui. placabili ad remissionẽ peccatorum facili

S Upra que propitio ac

benigno et hilari — facie id est cognitione oblationem nostram approbante — attendere approbando ꝛ acceptando — tu pater clementissime

sereno vultu respicere dig

grata acceptare ex parte nostrum offerentium.

neris et accepta habere si-

ex deuotione et fide offerentium.

cuti accepta habere dignatus

Expositio

mūdi et puri a mali/cia | qui recte obtulit ⁊ recte diuisit. nō se sibi fuando: sed se primum: ⁊ deinde munera sua deo offerē/do: quod cayn non fecit: ⁊ ideo a dño respectus non fuit

tu pr̄ clemē/tissime | de pmogenitis ⁊ adipibus gre/gis

es munera pueri tui iusti a/

quo vnigenitum suum offerre paratus fuit ysaac scꝫ | patris patrum

bel et sacrificium patriarche

qui filij eius sumus nō lr̄a ⁊ carne sed spiritu et imitatione fidei | sacrificium scꝫ panis et vini

nostri abrahe. et quod tibi

ꝓpter victoriam abrahe concessam: redeunti de cede quattuor regū zodomitas inuadentium: ⁊ cum eis Loth fratris sui filiū capientiū

obtulit sūmus sacerdos tuus

quantū ad gratie ⁊ ꝟtutē plenitudinē

melchisedech. sanctum sacri/

q̄ꝫtū ad oīs pctī originalis ⁊ actualis immunitatē.

ficium īmaculatam hostiam

Hec est scđa pticula q̄nte ptis pncipalis sacri canonis: in q̄ pᵒ oblatōem passiōis xpī rememoratiuā: petit̄ acceptatio oblatoꝝ: ⁊ hoc pmo in genere: scđo modus acceptatōis petit̄ in specie: ibi sicuti accepta hr̄e dignatus: ⁊ satis ptꝫ sensus lr̄e ex glosa interliniali. Petit̄ em̄ vt hec sacrosancta oblatio sit accepta deo: eā q̄ꝫ respiciat noticia approbatōis: tā q̄ꝫ placamē tum nr̄e deuiationis. Accepta nō rōne oblationis in se: q̄ cum sit patris vnigenitus: non pōt non esse accepta: vt supra dictum est: sed ex parte offerentiū: et quoꝝ sorde pōt refutari quantum ad vim reconciliatiuam offerentiū ꝓpter indignitatem eoꝝ. Tunc cum addit̄ (sicuti acceptare ⁊c̄) addit̄ specificatio nostre oblationis p oblationes patrum eā figurantiū. Adducuntur aūt tres figure: quaꝝ semp vna plus manifestat de veritate nostri sacrificij q̄ꝫ alia Nam prima manifestat oblati passionem: nam abel ꝑ sacrificio suo mortē ptulit Secunda oblati dignitatē. Nam abraam vnigenitum suū offerre

paratus erat: significans in nostra oblatione patri celesti vnigenitū suum offerri: nihil aūt vnigenito dignius. Tertia sacrificij nr̄i ritū ꝛ veritatem: Quia melchisedech qui sacerdos fuit altissimi: offerēs panem ꝛ vinū nr̄i sacrificij ritum figurabat: ꝛ sua ꝑsona personā xp̄i qui est sacerdos ꝛ sacrificiū representabat. Unde Aposto. ad Heb. 7 Christus ihs ſm ordinē melchisedech pontifex factus ineternum. Hic em̄ melchisedech rex salem sacerdos dei summi. Primū quidem qui interpretatur rex iusticie. Deinde aūt ꝛ rex salem id est rex pacis: sine patre: sine matre: sine genealogia: neq̧ initium dierum: neq̧ finem vite habens: assimilatus aūt filio dei manet sacerdos in eternum: ꝛ cetera que ibi sequuntur.

☞ Aduerbiū aūt similitudinis (sicuti) non notat equalitatem ſm gradum similitudinis: quantum ad ipsa sacrificia: multo quippe acceptius est hoc nostrum sacrificium q̄m quod obtulit Abel: Abraam: aut Melchisedech. Nulla em̄ oblatio hac potior est: sed hec oēs precellit: Unde Hugo lib. 2. de sacra. parte. 8. c. 1. Sacramētum corpis ꝛ sanguinis xp̄i: vnum est ex his in quibus ꝑncipaliter salus consistit: ꝛ inter omnia singulare: q2 ex ipso omnis sanctificatio est. Hec em̄ hostia semel pro salute mundi oblata: omībus precedentib9 ꝛ sequentib9 sacramentis virtutem dedit: vt ex illa sanctificaret oēs per illam liberandos. Hec ergo hostia excedit hostias patrum: sicut res vmbram: ꝛ veritas figuram. Istud etiā nostrum sacrificium acceptum est ex se ꝛ ꝓpter se ex ope operato. Illa aūt tātum ex fide ꝛ deuotione patrum: vnde ꝛ hic petit᷑ vt sacrificiū ſm se semper placitum: etiā acceptabile fiat ex fide offerentiū: sic̄ illa placuerunt ex fide patrum. ☞ Sunt aūt multe figure huius vnici sacrificij: omnes sc3 oblationes ꝛ sacrificia legis nature ꝛ mosaice dn̄o oblate: in animalibus. frugibus. ꝛ liquidis libaminibus. De quibus latius tractatur Lectione. 55. Eliguntur autem horum patrum sacrificia: qui ꝛ ipsi fuerunt figure christi. Abel propter martyrium. Abraam propter perfectam obedientiā. Melchisedech ꝓp᷑ pacis principatum. Nam christus sanguinis sui effusione fact9 est martyrum corona: speculum obedientie: princeps pacis: ꝛ pater futuri seculi. Etiā q2 illa sacrificia processerunt ex pura ꝛ integra fide ꝛ deuotione ad deum: non ex timore sicut alia legalia sacrificia: que ꝑcepta fuerūt israelitis: ꝛ magis tolerata q̄3 accepta: ne populus ad ydolatriam pronus: ydolis talia immolarent. Unde causam assignans dominus cur sibi illa preceperit offerri: ait Leui. 17. Nequaq̄3 immolabunt vltra hostias suas demonibus cum quibus fornicati sunt.

Sequitur textus.

Expositio

humiles q̄si sub. id est deorsum plicati, hoc est recuruati. — deum patrem

Supplices te rogamus

in cuius ditione cuncta sunt posita ⁊ non est qui tue possit resistere voluntati — quia sine tua cooperatione nihil potest creatura.

omnipotens deus iube hec

vota fidelium vel corp⁹ ⁊ sanguinē vel ecclesiā militantem — inter te ⁊ nos discurrētis: non ex tua indigentia qui omnia solus potes: ⁊ vbiq; es: sed ex ordine tue sapientie qua infima per media reducis ad suprema

perferri per manus sancti

angelorum tuoꝝ — in celum patris ↄspectum: vel ecclesiam triumphantem: vbi sine intermissione sacrificatur sacrificium laudis.

angeli tui in sublīe altare tuū

p̄sentis: acceptā te nō refutante: seu in ↄspectu gratioso. — altissime ⁊ eterne diuinitatis.

in ↄspectu diuine maiestatis

ex clero et populo.

tue. vt quotquot ex hac

sacrificij altaris tibi dedicati communione. — sup sctm̄ ⁊ purum ħ est eminēt̄ sctm̄

altaris participatione. sacro

tibi ↄsubalis ex te geniti eternalr̄ — de virgine sumptū in cruce rigidissime tensum

sanctum filii tui cor ✠ pus et

ꝓ nostra salute fusum — sacramentaliter ⁊ spiritualiter aut spiritualiter tantum.

san ✠ guinem sumpserimus

canonis misse

id est spiritualium ac celestium carismatum plenitudine

oi bene ✠ dictione celesti. et

mente et corpore intellectu ⁊ voluntate.

grā repleamur. Per eundem

fiat.

christū dominū nostꝝ. Amē.

Articula tercia partis quinte principalis canonis. In qua
p' post petitam oblatorum acceptōem: petit sacerdos diuine
gratie ⁊ benedictionis participatōem. Et satis patet senten
tia. Sacerdos aūt hanc orōem dicens: humiliter se inclinat: oscu
latur altare. fm Alexandrum manus cancellat ante pectus aut su
per altare: ⁊ tres cruces format. Humiliter se inclinat: vt per signū
sensibile foris exhibitum: significet interiorem humilitatē: qua sup
plicans debet animo vestiri: vt sua oratio exaudiatur ab eo: qui hu
milium non spernit affectum. Manus cancellat per modum cru
cis. ad designandum ꝙ nō in merito suo: sed xpi in cruce nobis oīa
bona promerentis: exaudiri petit. Osculatur altare in verbo parti
cipatione: vt se fieri participem ostendat altaris sacrificio: cum om
nibus alijs: vel vt significet reconciliatōem humani generis cū deo
patre in altari crucis factam per filij mortem. Deinde facit sacer
dos quintam signatōnem: faciendo tres cruces. Primam in verbo
(corpus) super species panis. Scdam in verbo (⁊ sanguinē) sup
species vini in calice. Terciam in verbo (omni benedictione) ante
faciem suā. Per primam cōmemoratur rigidissima tenerrimi cor
poris tensio in cruce: vsqꝫ ad omniū neruoꝝ ⁊ ossium dinumeratio
nem. De qua tensione ecclesia quasi compacientis affectu crucē al
loquens velut rem cognoscentem canit. Flecte ramos arbor alta: tē
sa laxa viscera: ⁊ rigor lentescat ille quem dedit natiuitas: vt super
ni membra regis miti tendas stipite. Et ppheta. Foderunt manus
meas ⁊ pedes meos: dinumerauerūt oīa ossa mea. Per scdam cru
cē effusio largissima sanguis figurat᷑: q̄ omi defluxo hūore: corp⁹ sal
uatoris sacratissimū torruit: sicut cremiū in frixatorio: ⁊ aruit tā q̄ꝫ
testa ꝟtus eius. De q̄ effusiōe in preallegato himno canitur: Clauis
mite corpus pforat᷑: sanguis vnda pfluit: terra pōtus: astra mūdus
q̄ lauant᷑ flumine. De q̄ nō tacuit idem ppha cū inq̄t. Sicut aq̄ effu
sus sum ⁊ dispersa sunt oīa ossa mea. Factū est cor meū tanq̄ꝫ cera li
quescēs in medio vētris mei. Aruit tanqꝫ testa virtus mea ⁊ lingua
mea adhesit faucib⁹ meis ⁊c. Per tertiā innuit᷑ passiōis fruct⁹ q̄ ē oīs

benedictionis ꝛ gratie deriuatio a xp̄o in redemptos per ip̄m. Nā de plenitudine eius oēs accepimus. Ideo fit hec signatio ante faciē sacerdotis: vt significet hic fructus ꝛ benedictio in sacerdote et in his pro quib; offert ꝑmanere. Alie varie expositōes ponūt a docto/ribus: sed ista plana est ꝛ concordat predictis. Etiam circa hoc ꝙ petitur vt vota per angelum perferantur ꝛc̄. Nota ꝙ vt tangitur supra in glo. licet vbiq; sit deus: neq; alicui⁹ egeat auxilio aut coopa/tione: Quippe ƨm aplm. Omnia opatur in omnib;: posset q; omnia solus opari sine cōcursu creature. Ex sua tn̄ bonitate ꝛ sapia: hono/rans creaturam suam: coassumit eam ordinate in suis operibus: et vt ait Dyonisius inferiora reducit ad superiora per media: qđ etiam in actibus angeloꝝ gerarchicis: coꝝ sc; illuminatione: purgatione: ꝛ perfectione obseruat: vt idem Dyonisius ostendit in de angelica gerarchia. Hinc scp̄tura testat: ꝙ angeli nr̄as oꝛones ꝛ vota suscipi unt: vt hꝫ in Thobia. et in Apocal. ꝛ alibi. Hinc ƨm Paulū omnes sunt administratorij spus ꝛc̄. Quaꝑpter dubiū non est huic officio ob reuerentiā regis sui angeloꝝ multitudinē cum tremore assistere Propter quod in prefatione dicit per quem maiestatē tuā laudant angeli ꝛc̄. tremunt potestates: quod maxime fit in hoc sacratissimo misterio. vn̄ Grego. lib. 4. dyalo. c. 50. Quis inquit fideliū: dubium habere possit: in ip̄a imolatōis hora ad sacerdotis vocē celos apiri. In illo xp̄i misterio angelorum choros adesse: summis ima sociari: terrena celestib⁹ ꝯiungi: vnū q; ex visibilib⁹ ꝛ inuisibilib; fieri Ex q̄ consideret sacerdos quanto timore ꝛ tremore: q̄nta cōscientie puri/tate ip̄e assistere debeat: vbi assunt purissimi spirit⁹ summa cum re/uerentia et tremore Sequitur textus.

in bono ad liberationem qui nunquā obliuisceris — m — pater clementissime

Lec. 56

Memento etiam domine

fidelium qui in obedie͂tia mandatorum tuoꝝ tibi famulati sunt. — ꝑpter seruum discretionem

famuloꝝ famularūq; tuarū

h̄ habeat memoria specialis defunctoꝝ vt̄s hita est viuoꝝ — defuncti — viuentes — Memoria mortuorum

N. et. N. qui nos pre/

moriendo caractere baptismali et operibus bonis fidem protestantibus et significantibus

cesserunt cum signo fidei. et

per mortem tpa/lem que est mors prima — quia resuscitandi — amicicie cum deo per gratiam in q decesserunt — specialiter cõmemoratis.

dormiũt in somno pacis. Ip

in fide formata defunctis

sis domie et oibus in christo

in spe prime resurrectionis — a penis purgatorijs

quiescẽtibus. locũ refrigerii

beatifice visiõis q est lux maxima — in quo nulla est penalis afflictio — ꝯcedas

lucis et pacis vt indulgeas de

oẽs q h sacrificiũ offerim' Ministerio. vt sacerdos celebrãs voto vt ppl's circũstans — ꝓ salute oim se offerentem et pro liberãdis animab' patrum ad inferna descendentem.

precamur. per eundẽ christũ

fiat

dominum nostrum. Amẽ

HEc est pars sexta principalis canonis. In qua post ꝯsecratorum rememoratõem: et salutis petitõem hijs qui hoc sacrificio ꝑfruũtur: sub infert refrigerij et suffragij postulatio: et iterata sanctoꝝ inuocatio quatinus petita ꝯcedant. Et subdiuiditur in ptes duas. In prima petit refrigeriũ ꝓ defunctis. In scda implorat suffragiũ ꝓ viuis ibi (Nob qz) In pma pte orat ꝓ defunctis pmo ꝓ qbusdã spealr: deinde ꝓ oib fidelib gñalr: ptes patebũt. ☞ Circa primũ pia mr ecclia certissime credẽs q sanguis dñi q ꝓ multis effusus est in remissiõez pctoꝝ: nõ solum ad viuentiũ sed etiã ad mortuoꝝ in xpo qescẽtiũ salutẽ ꝓficiat: atqz ad absolutõem penaꝝ ꝓ pctis debitaꝝ: statuit: vt in qlibet misse officio suo loco defunctoꝝ mẽoria habeat: ac ꝓ decedẽtib in gra in locis purgatorijs detẽtis: pces offerant: eisqz fruct' hui' sacrificij ap/

plicentur: vñ ait sacerdos. Memento dñe rc. ☞ Circa hanc
materiã valent ea que dicta sunt supra circa memoriã viuorum: q2 si-
milia hic intelligenda sunt de mortuis: q̃ ibi dicta sunt de viuis: et
quo ad fructus misse applicatõem: r q̃ad memorandorum modũ r or-
dinem. Sed h plura spēalr tractari solent: scz quibꝫ defunctis suf-
fragia ꝓsint. Que suffragia ad q̃d. Quorum. An indulgentie ꝓsint. Et
an suffragia ꝓ defunctis facta etiã facientibꝫ sint vtilia Supponitur
em̃ ex ritu generali ecclesie: scriptura r dogmatibꝫ sanctorum. ꝙ suffra-
gia viuorum defunctis ꝓsint. De quibꝫ omībꝫ late tractat. Lec. 56. vs-
qꝫ ad. 59. Sed ne oīno pretermisisse videamur: ꝯclusiue semotis ꝓba-
tionibꝫ que in allegatis lectionibꝫ requirant: aliquid breuiter dicat.
Primo ad id: quibꝫ defunctis ꝓsint suffragia dī breuiter ꝙ suffra-
gia: auxilia: indigentibꝫ cõferentia: nõ ꝓsunt beatis neqꝫ damnatis
ad salutẽ: sed animabꝫ in gr̃a decedentibꝫ: r in penis purgatoriis de-
tentis. Nam p̃mi auxilio nõ indigent. Sc̃di liberari nõ valẽt. Ter-
tii in via sunt ad beatitudinẽ possidendã: sed nondũ ꝯpleta satisfacti-
one retardati: ꝓ quibꝫ potest per alios in toto vel in parte satisfieri.
☞ De sc̃do dī: Omnia opa bona per charitatẽ vel intentõnis di-
Lec. 57. rectõem defunctis capacibus cõicata: ꝓficiunt. Siue sint sacrificiũ:
siue elemosyna: siue oratio: siue ieiunium. Inter hec vero precipuũ
est eucaristie sacrificium: r ea que effectum habent ex ope operato
preferunt illis que tantũ ꝓficiunt ex deuotione operantis ceteris pa-
ribꝫ. Alioqn habent se vt excedentia r excessa Quo ad tertiũ: Ad
quid valeant suffragia defunctis est hec ꝓpositio. Suffragia viuorum
nõ valent defunctis ad status mutatõem: neqꝫ ad nouorum meritorũ
Lec. 58. adquisitõem. Valent aũt ad pene remissionẽ: ad beatitudinis accele-
ratõem: r ad accidentalis premii cumulatõem. De quarto quorũ
suffragia ꝓficiunt: ꝓ q̃ sit hec ꝓpositio. Suffragia habentia valorem
ex ope opato valent a quocũqꝫ fiant. Valentia tm̃ ex ope operante.
Si ꝓcedunt ab existenti in gr̃a vt a ꝓncipali mouente vel agẽte: va-
lent defunctis: etiã si executio fiat ab existenti extra gr̃am. Si vero
Lec. 57 ab existente ĩ mortali: dubiũ est an remittant penã tp̃alẽ. De quin-
to vtrũ indulgentie ꝓsint defunctis: determinatum est per papam
Sixtũ ꝙ valent defunctꝭ ꝑ modũ suffragii: ita ꝙ si opus piũ ꝓ quo
dant indulgentie fit intentione adquirendi remissionem defunctis:
ꝓdest eis: presertim si h in ꝯcessiõe indulgentiarum spēalr r determina-
te exꝓmat. De sexto. vtrum suffragiũ defuncto impẽsum valeat im-
pendenti viuo est hec ꝓpositio. Suffragiũ ꝓ defuncto fctm̃: nõ minꝰ
valet faciẽti q̃ntũ ad meritũ beatitudinis: q̃ꝫ si ꝓ se ip̃o tantũ faceret.
secꝰ q̃ntũ ad ꝯditõem satisfactõis. Nã opus satisfactoriũ nõ minus
est meritũ premii essentialis: q̃ꝫ si nõ eẽt satisfactoriũ: siue fiat ꝓ se siue

ne aliis paucis vel multis. Sed quantū ad satis factōem ⁊ pene redemptōem: minuitur si multis applicatur: ⁊ penitus tollitur si totus valor satis factorius alteri applicatur.

viuentibus nemo sine pctō Nec infans vnius diei. Lec. 59

n Nobis quoque pctōribus

per subiectionem humilem ⁊ obedientiam

pluraliter dicitur propt̄ multitudinē effectu

famulis tuis. de multitudi-

um misericordie dei: cum tamen in deo sit tantum vna misericordia simplicissima: scz eius essentia.

ne miserationum tuarum

non in virtute nec in operibus nostris

eterne beatitudinis q̄ ineq̄liter possidetur ideo pars petitur: in domo etenim patris mansiones multe sunt

sperantibus partem aliquā

vt de mutua felicitate iocūdemur per vnionē perfecte charitatis

tua gratia ⁊ benignitate ineffabili.

et societatē donare digneris

quos credimus beatifica visione iam perfrui: ⁊ iocundissima societate sibi ineffabiliter ꝯgaudere

cum tuis sanctis apostolis

vel baptista vel euāgelista: p̄ri⁹ ꝯmēorato

et martyribus. Cum Jo-

ꝓpt̄ apl̄atū: ħ ꝓpt̄ ꝟgitatē de q̄ a xpo ꝯmēdat̄ iungit̄ stephano qui ⁊ ipse fuit virgo.

sorte in apl̄m electo

hanne Stephano Mathia

cū paulo in op⁹ euangelii segregato

iohis euangeliste discipulo

papa sexto a beato petro apostolo

Barnaba Ignacio Alexan-

Presbytero exorcista matre

dró Marcellino Petro/ Fe

septē filio⁊ martyr⁊ matre insigni virgine ⁊ matre ꝯstantissima

licitate Perpetua Agatha

syracusana corpe iuuencula sed mente cana vt ait Amb. nobilissima romana. carceris angustia et ig

Lucia Agnete Cecilia Ana

ne cōsūmata. iam in beatissimis sedibus collocatis tua visione ⁊ fruitione beatis.

stasia. et oibus sanctis tuis

per beatitudinis participationem.

Intra quo⁊ nos ꝯsortium

Lec. 54. q2 vltra ꝯdignū premias qntū ad suū naturalē valorē qui nulli⁹ momē ti est respectu eterno⁊. in peccato⁊ remissione gratiosa.

non estiator meriti. sed venie

liberalissimus

quesumus largitor admitte.

qui nobis beatitudinem meruit ⁊ claue crucis sue meritum regni patefecit efficaciter.

per christū dominū nostrum

☞ Post petitū refrigeriū defunctis: petit suffragium pro viuis Et consortiū cū sanctis triumphantis ecclesie mēbris. Reducūtur q3 in hoc sacrificio acta in personam patris: oia hec per filiū operantis: ⁊ fm hoc: pars illa subpartiri potest in tres particulas: secunda ibi (Cum sanctis apostolis) tn̄ pars prima currit cū scd'a: tercia ibi (per quem hec oia) Et patet snia textus ex glo. interli. Sed circa hoc qd' dr (non estimator meriti) posset dubitari quō hoc verū sit: cum vbiq3 scriptura clamet: deum fore iustū iudicē: ⁊ retributorem vniuscuiusq3 fm opera sua. Sed dicendum q deus nō est estimator merito⁊ fm valorem quem habent precise ex natura actus fm se et suum naturalem valorem: q2 si sic nō premiaret actus nostros tpales premio eterno. Siquidē improportionabiliter excedit

premium eternũ valorẽ actus tpalis. Est tñ iustus retributor meritoꝝ ſm suã acceptatõem ad premiũ liberaliter ꝓ tali actu ꝓmissum. Et per hoc etiã soluit͛ illa ꝯrietas: qua aliqñ dr: ꝙ nullũ meritum nostrum est condignũ vite eterne. ſm illud xpi. Cum feceritis oĩa q̃ precepta sunt: dicite: ſui inutiles sumus Lu. 17. Qñqꝫ dicit͛ oppositũ vt est illud Apo. 3. Ambulabũt mecum in albis qm̃ digni sunt: ⁊ illud Colosseñ. 1. Grãs agentes deo ⁊ prĩ: q̃ dignos vos fecit in partẽ sortis sctõꝝ in lumine. et. 2. ad Thessa. 1. vt digni habeamini in regno dei: ꝓ q̃ ⁊ patimini ⁊c. multa similia habent͛ in scptura. Opa em̃ nr̃a ſm naturalẽ aut moralem bonitatẽ suam: nõ sunt digna eterna vita. Sed inqñtum ꝓcedunt a gr̃a et vt relata ad diuinam ꝓmissionẽ: q̃ bene opantibꝫ ꝓmisit vitam eternã: ⁊ se eis sua volũtate libera debitorem ꝯstituit et͛ni premij: sic sunt merita ꝯdigna premij eter͛ni: ⁊ de hoc late: ac de ꝯditione ac distinctiõe meritoꝝ nr̃oꝝ tractat͛. Lec. 59. Etiã in fine huius clausule ſm ordinẽ romanũ nõ dr̃ amen. Uel ꝓpter ꝯnexionẽ seqñtis clausule. (Per quẽ hec oĩa) in cuius ꝑncipio ponit͛ relatiuum (quẽ) referens xp̃m dñm nostrũ in fine precedentis clausule: vel alias causas parum ꝯcludentes.

xp̃m filiũ tuũ naturalem | contenta | pater clementissime | ſm nature conditionẽ

Per quẽ hec oĩa domie sem/ Lec. 60

in esse naturali ꝯstituendo | ad cultum diuine maiestatis deputando.

per bona creas Sãcti ✠ ficas

increate vite vniendo | spiritualibus: gratia ⁊ donis perficiendo.

viuifi ✠ cas Benedi ✠ cis

in nostram salutem ordinando.

et prestas nobis.

☞ Tercia ꝑticula in q̃ acta in h̃ mysterio reducunt͛ in patrẽ ꝑ operantem filiũ: ⁊ scdo ꝯcludẽdo canonẽ: honorẽ ⁊ gloriã trinitatis reducit in xp̃m. ibi (ꝑ ip̃m). Circa primũ aduertendum ꝙ (hec) põt demõstrare vel panẽ. vinũ. et aquã. q̃ ibi fuerũt demonstratione impsonali: ⁊ nũc nõ sunt: sed spẽs eiꝰ manet: q̃ sunt sacr̃m ⁊ non res sacri. Uel põt demõstrare rem sacri ⁊ sacr̃m: puta corpꝰ et sanguinẽ xp̃i ꝑn̄tes: q̃ sunt res ⁊ sacr̃m: qꝛ alteriꝰ rei signũ. Uel põt demõstra/

re rem tm̄ ibi significatā ⁊ non contentam: scȝ mēbra corpis xp̄i my/
stici: q̄ etiā mistice offerunt in hoc sacro: ⁊ fm̄ hoc pōt hec clausula
triplr̄ exponi. Primo mō (ꝑ quē xp̄m oīa. i. panis vini ⁊ aque con
secratōis materiā valde ⁊ sp bonam creas ꝑ nature constitutionem
(sanctificas) per verbū ⁊ orōem (viuificas) ꝑ vitalem ꝯuersionē:
bn̄dicis ꝑ gr̄e exuberatōem: ⁊ prestas nobis ꝑ liberalissimam largi/
tionem. Scd̄o modo sic (ꝑ quem) xp̄m (hec om̄ia) corpus et
sanguinē (semper bona) q̄ntum ad oēm spēm boni. Sunt quippe
bona vtilia: ad reformatōem vite labentis spūalis: honesta ad reme
morandū opa salutis: delectabilia ad ꝓmouendū effectū intime de
uotionis. Hec inq̄ȝ creas: ip̄a in sacrm̄ adducendo (Sanctificas)
sacris velaminib⁹ obtegendo (viuificas) increate vite vniēdo (be.
nedicis) spūalibus donis ⁊ beneficijs implendo (⁊ prestas nobis)
misericorditer largiendo. Tercio mō sic. (ꝑ quem xp̄m) tu pater
cuius est auctoritas maiestatis oīa sp bona. i. oēs fideles in h̄ sacro
ꝯfratos: creas in natura bona ꝯstituendo: sanctificas a pctō purgādo
viuificas gr̄a ⁊ virtutib⁹ ad vitā prepando: bn̄dicis viuificatos glīa
coronando. Et prestas nobis: bona gr̄e ⁊ glorie: sine quibus nemo
attingit ꝯsortiū btōꝝ. Si queris cum pr̄ nihil habet a filio: sȝ fili/
us oīa a pr̄e: pr̄ aūt a seip̄o: cur dr̄ creare. sanctificare. viuificare. be/
nedicere per filiū: sicut alibi dr̄ de filio: oīa per ip̄m facta sūt. Respō
det breuiter: pr̄ rōnabiliter opatur per cognitōeȝ opatoꝝ ⁊ opatōis.
⁊ ita per sapīam ⁊ artē: ⁊ q̄r fili⁹ est ars ⁊ sapīa genita pr̄is: nō q̄ pat
ꝯnoscat aut sapiat formalr̄ sapīa genita q̄ est fili⁹. sed q̄r in filio ge/
nito a pr̄e per modū intellect⁹: ⁊ vt verbū pr̄is tanq̄ȝ in v̄bo genito
relucent velut in speculo limpidissimo oīa a pr̄e ꝯgnita: ⁊ ꝑ ꝯsequēs
oīa opabilia. Jō dr̄ creare ⁊c̄. ꝑ filiū: in q̄ relucēt ydee ⁊ rōnes oim̄ q̄
creant. Et q̄r pr̄ nedū scienter sed ⁊ volūtarie oīa extra se producit
vere dici pōt oīa ꝓducere per spm̄sctm̄: q̄ a pr̄e ꝓcedit ꝑ modum vo/
luntatis: q̄r per modū amoris. ☞ In illis tm̄ locutōib⁹ (per) nō
dicit circūstātiā cause instr̄alis. sed idēptitatē pn̄cipij ꝯsubalis: vn̄ cū
dr̄: pr̄ agere per filiū vel spm̄sctm̄: tantū valet: ac si diceret: pr̄ agit
per filiū: ⁊ spm̄sctm̄. tanq̄ȝ per vnū sibi ꝯsubale pn̄cipiū. Nā pat agit
formalr̄ sua eēntia: q̄ vna ⁊ eadē est in trib⁹: ergo oēs tres agūt vno
pn̄cipio: ⁊ sunt vnū pn̄cipiū: vnū agens: vnus creator: vn⁹ scīficator
vn⁹ btificator. Ex alia tm̄ causa etiā dr̄ opari nr̄e salut⁹ opa per fili/
um: vtputa glorificare: sanctificare: gratificare: bn̄dicere ⁊c̄. Quia fi
li⁹ q̄ sol⁹ est incarnat⁹: meruit nob̄ salutē ⁊ ideo qn̄ (per) dr̄ circūstā
tiā cause meritorie: tūc pr̄ opat opera nr̄e salut⁹ tantū per filiū: non
per se ip̄m: nec per spm̄sctm̄: qm̄ pater nō meruit: nec spūsctūs sȝ so/
lus filius. ☞ De ritu fuato in premissis q̄ntum ad tunsionem

pectoris: exaltationem voc' z: signationē crucis: dicetur post expositionem sequentis particule.

per quem omnia creas z nobis innotescis

per quem creata gubernas z ei substantiā et omnia tua cōicas natiuitate eterna.

PEr ip ✠ sum. et cū ip ✠ so

in quo omnia consūmas z velut in imagine et speculo videris z coruscas.

vero

et in ip ✠ so est tibi deo ✠

p naturā a q̄ oīs patnitas in celo z i terra noīatur

qz vigoris infiniti cui cū voluerit subest posse

in cōmunione essentiali.

patri omnipotenti. in vnitate

qui amor est z nexus amborum patris et filij

cuiuslibet virtutis: ex te tanq̄z originali fonte profluentis

spūs ✠ scti. omnis honor et

clara cū laude noticia

tempora

gloria. Per omnia secula se-

temporꝫ qđ est eternaliter sine fine.

rñdet ppl's ꝯsentiendo. i. certe z vere aduerbialiter.

☞ Ultima canonis particula. In qua honorem patris per filiū reducit ad filiū tanq̄z cōmunē

culorum. Amen.

gloriam pr̄i z filio z spūiscto debitā: vñ ꝯcludit q̄ oīs honor diuine virtutis: z gloria laudis: est pr̄i per filiū eum clarificantē: z mundo vbis opere z miraculis suaqz passione. resurrectōe z ascensione manifestantem: Unde ait: Pater manifestaui nomen tuum hoīb; quos dedisti mihi. Et iterum. Pater clarifica filium tuū: vt filius tuus clarificet te. Joh. 17. (Et cum ipso) tanq̄z tibi consubstantiali z coeterno: cui⁹ sunt tua oīa: vt sup̄ scz essentia: bonitas: sapīa: virt⁹ z potētia: z per ꝯñs honor: reuerētia: laus z glia (Et in ip̄o) in q̄ tāq̄z in

ymagine relucet omnis paterna ꝑfectio. Ipe em̄ est splendor pater/
ne glo.ie: ⁊ figura substantie eius. ad Heb. j. Candor lucis eterne ⁊
speculū sine macula dei maiestatis ⁊ imago bonitatis illius. Sap.
7. In ipso deniq̄ ꝯstant oīa. Colosseñ. j. Et in ipō ꝯplacuit oēm ple/
nitudinē inhabitare ibidē. Igit̄ in ipso est tibi pr̄: honor ⁊ glīa: tāq̄
in eo in q̄ ꝯsubaliter existis. Tu in ipō: ⁊ ipse in te: tam singulari q̄
incōprehensibili inexistentie modo ☞ Nūc exponēda sunt mi
steria ritus ⁊ gestus circa predicta. Cū sacerdos post defunctoꝝ me
moriā ad viuos redit dicens: (Nobis aūt pctōrib⁹) pectus tundit
q̄si signo visibili se ꝑfitens peccatorē: fcans simul in pectore inexistē
tem ꝯtritōem: ⁊ q̄ tunsio est quedā afflictio: per eam designat satis
factōem. Fit aūt hec tunsio trib⁹ vltimis digitis. q̄m pollex ⁊ index
quib⁹ sacr̄m tractauit non debent separi: donec post sumptōem ab/
luti fuerint: ne forte si aliquid sacr̄i digitis illis adhereat: ꝑ ꝯtactum
alterius rei decideret: aut irreuerentia sacr̄o exhiberet̄. Fit igit̄ trib⁹
aliȷ̄s digitis ad denotandū se tripl'r peccasse: corde. ore. ⁊ ope. Ex/
altat etiā vocē ad significandū vocē latronis: aut cēturionis. dn̄m
in morte ꝑfitentis. Uel exaltat vocē: dans signū pplo vt ⁊ ipe ppl's
ꝯfiteat̄ se pctōrem ⁊ ꝯtritū: pectora sua ad sacerdotis exemplū simil'r
tundendo. Deinde sacerdos in verbis (sanctificas. viuificas. bene/
dicis) facit tres cruces: ⁊ est sexta signatio: q̄ fit sup̱ vtrūq̄: oblatam
scȝ ⁊ calicē ꝯiunctim: significans triplicē orōem quā dn̄s in cruce fe
cit. Primā ꝓ suis crucifixorib⁹ dicens: Pr̄ ignosce illis q̄ nesciunt
q̄d faciūt. Scdām ꝓ sua liberatōe a morte: cū clamans voce magna
ait: Heli heli ⁊c. Tertiā ꝓ adeptōe glorie di. Pr̄ in manus tuas cō
mendo spm̄ meū. Septima signatio fit cū sacr̄o ducto sup̱ calicē
faciendo tres cruces in verbis (ꝑ ipȝ ⁊ cū ipō ⁊ in ipō) quib⁹ repre/
sentant̄ tres hore crucipendētie xpi in cruce. Siquidē sexta hora af/
fixus est cruci: ⁊ hora nona exclamās tradidit spm̄. Uel vt aliȷ̄ di/
cunt. tres ille cruces fcant: q̄ xp̄s sustinuit. passionē. ꝯpassionē. com
passionē. passionē in dolore corp̱is. ꝯpassionē in tristicia mētis: com
passionē in ꝯtritione cordis ꝓ crucifixoꝝ ⁊ totius generis humani
pctīs. Uel vt terciȷ̄ dicunt: ꝑ tres cruces fcant̄ tres passiōis cōdi/
tiones: scȝ eius diuturnitas: q̄ durauit a p̄ncipio incarnationis vsq̄
ad horā expiratōis. Per scdām designat̄ eius integritas: siue gene/
ralitas: q̄ repleuit carnē ⁊ mentem: singula mēbra corp̱is: ⁊ omnes
portōes aīe ⁊ rōnis. Siquidē fm portōem inferiorē tristat⁹ est de le
sione ꝓpriȷ̄ corp̱is: fm superiorē: de offensiōe dei patris. Uñ clamat
p̱ ꝓpham. Repleta est malis aīa mea. Per terciā crucē representat̄
passiōis acerbitas: q̄ p̱tingebat vsq̄ ad interiora anie ⁊ spūs: Hinc
ps. Intrauerūt aque vsq̄ ad aīam meā. Aque inundatōes sunt pe/

narum. Siquidem commensuratur acerbitas magnitudini amoris. tam patris quam humani generis. hinc Hieremias in Trenis. O vos omnes qui transitis per viam attendite: et videte si est dolor similis sicut dolor meus.

Fit autem hec signatio cum sacro corpis super calicem qui passionem significat: quia christus ipse non coactus sed volens cum desiderio se passioni obtulit ex obedientia patris: et amore nostre redemptionis. Hinc Isa. Oblatus est quia voluit. Dum autem hee cruces signantur super calicem: calix detegitur: quia in christi passione velum templi scissum est: et reuelata sunt sancta sanctorum. i. omnia misteria legalium sacrificiorum veritate figuris succedente. ☞ Septimam signationem statim sequitur octaua: dum in sequentibus verbis due cruces fiunt extra calicem cum eodem corpis christi sacro: vna in verbis (est tibi deo patri omnipotenti) Alia in verbis (In vnitate spiritussancti) Quibus notatur separatio anime a corpore per mortem saluatoris christi: que facta est spontanea eius voluntate: secundum illud Joh. x. Nemo tollit animam meam a me: sed ego pono eam a meipso. Et licet in christo tres sint substantie scilicet diuinitatis anime et corpis. Tamen solum due fuerunt ab inuicem in morte separate: scilicet anima a corpore. Diuinitas enim a neutra: nec a corpore nec ab anima fuit in morte separata. Ipsa enim deitas cum carne mortua: fuit in sepulcro: ipsa cum anima descendente fuit in inferno. Fit autem hec signatio extra calicem: quia vt dictum est hec separatio facta non est violentia passionis: sed potestate proprie voluntatis. ☞ Porro sacerdos reducens corpus domini super calicem ipsum parum eleuando cum calice: silentium interrumpit dicens: voce exaltata. Per omnia secula seculorum: vt circumstantes respondeant amen quod per misterium figuratur: quod christus maior fuit et fortior seu vigorosior passione per calicem figurata. et quod nequaquam deiectus fuit in passione: sed vsque in finem constans: ita vt ad vocem tentantium iudeorum nequaquam de cruce descenderit. Exaltatio vocis clamor magnus est expirationis. Siquidem clamans voce magna. In manus tuas pater commendo spiritum meum: expirauit. Quod chorus respondet (amen) lamentationem significat sequentium mulierum. Depositio hostie super pallam altaris: signum est inuolutionis corpis domini de cruce depositi in sindone munda: a Nicodemo et Joseph ab aramathia in sepulchro nouo: in quo nondum quisquam positus fuerat. Et tantum de his mysterijs et abbreuiatura expositionis sacri canonis.

Sequitur pars altera de huius sacrificij communione.

O nos fragiles et nobis ipsis insufficientes patrem a quo omne bonum. ad salutem veram nos inducentibus

Oremus preceptis salutari

vtriusq; testamenti scripturis. summi scz mgri: qui nec fallere nouit nec falli

bus moniti. et diuiña ĩstitutio/

instructi: qd a quo et quõ oremus. Non temeraria presumptione sed humili subiectione: spe tamen certissima et diuina promissione firmati.

ne formati audemus dicere.

P Ost canonẽ sequit᷑ Cõmunio tercia ps misse pncipalis in qua postq̃ in pma toti⁹ misse pte: premissa est preparatio populi ꝛ offerendoꝝ: q̃ dr missa catecuminoꝝ. Et in scda parte q̃ canon dr subiuncta est ꝯsecratio oblatoꝝ. In hac tertia pte que recte cõio noiat᷑: pcedit᷑ ad pticipatõem ꝯsecratoꝝ. In pma pte pp̃ls illuminat᷑ ꝛ materia idonea altari ꝯsecranda psentat᷑. In scda forma tradit᷑ q̃ eucaristia ꝯficit᷑: ꝛ summo pri sacrificat᷑. In tertia ꝛ finali: ipm sacrificiũ cũ benedictõis plenitudine manducat᷑. Diuidit᷑ autẽ hec pars in tres. In prima ad sacrã eucaristie sumptõnem preparatio cũ exhortatõe pmittit᷑. In scda cõio eucaristie sumptõe ꝑficit᷑. In tercia cũ grarũ actõe misterijs finis imponit᷑: scda ibi. Per eundẽ d. n. Tercia in antiphona post q̃ cõionis fm officioꝝ diuersitatẽ variat᷑.

☞ Circa primũ: q2 hmõi preparatio per orõem a deo petit᷑ qm̃ ad eam ex nobis insufficientes sumus: premittit᷑ ad orãdũ misericordẽ ꝛ clementissimũ patrẽ exhortatio. Scdo ponit᷑ ipa oro ibi. pater nr̃.

Circa primũ sacerdos exaltata voce oẽs pmonet petere: exhortãdo dicẽs: Orem⁹. Et ad excusatõez temeritatꝭ ꝛ psumptõis allegat pcepta diuia: mõita: ꝛ iformãtis nos instituta: ꝛ pz text⁹. Coniũgit᷑ aũt h pcepto monitio: q2 his cui⁹ doctria in orãdo instruimur dñs est ꝛ mgr. Dñi aũt est pcipe mgri instruere ꝛ monere: ido hec tria sit copulant᷑: precepta. monita. ꝛ doctrina instituta. Quia aũt ad orandũ h admonemur: aliq̃ gñalia de orõe lati⁹ in lec. 61. 62. et 63. digesta sũmarie recitem⁹. Prio igit᷑ ꝯsiderãdũ q ad orõem duo requirunt᷑: scz desideriũ asseq̃ndi bonũ vel remouẽdi malũ ab aliq̃ ꝯcedere potenti. Scdo expressio hui⁹ desiderij ei a q̃ obtineri desiderat᷑. Nã solũ desideriũ nõ est oro: qppe multi desiderãt aliq̃ sibi dari: q̃ tñ non petũt: sed cũ silẽtio expectãt ꝛ illi nõ orãt. Cũ oro sit petitio quedem. Silr multi q̃ desiderãt suo ingenio ꝛ labore adqrunt: ꝛ nec illi desiderãdo orãt. Reqrit᷑ g expressio aut insinuatio desiderij ei a q̃ speratur obtineri. Nec sola expressio sufficit: qm̃ si exprimeret᷑ desideriũ qd nõ inesset: iã falsa esset expressio: atq3 ficta: ꝛ ita nõ meret᷑ dici oratio. Act⁹ desiderij ad voluntatẽ pertinet: act⁹ exprimendi ad intellectũ: et pot indifferenter accipi oro vt supponat pactu voluntatis: ꝯnotãdo

actū intellect⁹: vel ecōuerso: ꝛ fm̄ h̄ sic vel sic diffiniri. Quia tn̄ peti-
tio est gen⁹ orōnis q̄ dr̄ expressionē desiderij. Videt̄ ꝙ orō mag̃ ꝓpe
dicat in substrato actū intellect⁹: scȝ expressionē: ꝛ in ꝯnotato desyde-
riū volūtatis. Neutrū tn̄ sine alio est orō. Ex q̄ ptȝ ꝙ ꝓferre vba si-
ne intellectu: aut cū intellectu ꝛ apprehēsiōe eoꝝ: sed sine desiderio
nō est orare: sed inutilit̄ ꝛ frustra verbositare. Et licet petitio fieri so-
leat tā ad deū q̄ȝ ad hoīeȝ: tn̄ fm̄ vsum sctōꝝ illa solū q̄ fit ad deum
tanq̄ȝ ad ṗncipalē ꝛ per se sufficientē prestare petita ꝓprie dr̄ orō. vn̄
pōt sic describi. Orō est petitio q̄ ad deū dirigit̄ mediate vel imedi-
ate. Petitio ponit̄ ꝓ gn̄e: ꝛ est locutio inclinatiuā alteri⁹ ad prestan-
dū bonū desideratū: vel remouēdū malū nolitū. Et sic petitio inclu-
dit tria scȝ locutōem siue expressionē desiderij alicui⁹ alteri vt prestet
ꝛ decedētiā ei⁹ qđ desiderat̄: ꝛ ipm desideriū. Et accipit̄ hic locutio
siue expressio gn̄alr̄: vt extēdat se ad locutōem mentalē: vocalē: ꝛ eā
q̄ fit ꝑ signa exťiora. Est aūt locutio mētalis cogitatio alicui⁹ vl̄ ali-
quoꝝ: vt ea alteri innotescāt h̄ mō dū cogitam⁹/ vt deus cogitatio-
nes nr̄as videat: loq̄mur deo ꝛ angel⁹ alij cogitās vt ali⁹ angel⁹ vi-
deat: loquitur angelo cui vult innotescere suā cogitatōem: ꝛ ꝑ conse-
quens desideriū aut rem cogitatā. Et ꝑ h̄ etiā ptȝ ꝙ q̄ petit illicita
a deo nō orat: sȝ blasphemat. Et ideo alij expressi⁹ diffiniūt orōem
Est petitio decētium a deo mediate vel immediate. Dicitur a deo
quia petitio facta ad alium non est ꝓprie oratio. Dicitur mediate vel
immediate: quia petitio que fit ad sanctos tanq̄ȝ ad intercessores im-
mediate: fit etiam ad deū mediate dum quod petitur non a sanctis
tanq̄ȝ ab auctoribus ṗncipalibus: sed a deo obtineri per sanctos de-
sideratur: ꝛ per hoc oratio dici meretur. Ex illo patet ad quem fieri
possit oratio: quia ad solū deum tanq̄ȝ ad principalem: ꝛ potestatem
concedendi petita habentē. Ad sanctos aūt tanq̄ȝ ad mediatores.

☞ Secundo sequitur ꝙ oratio est actus rōnis siue intellectus:
quia est locutio quedā que ad intellectū pertinet: nō tamē sine actu
voluntatis qui est desideriū. Tercio sequitur ꝙ oratio pertinet
ad virtutē latrie. Nam orans ꝓtestatur orando deū esse summum
omniū principiū in sua potestate plena habentē omnia que petit: et
per hoc deū adorat: ꝛ ipm tanq̄ȝ deū colit quod est latrie adorare.

Hui⁹ tot sunt spēs quot animi affect⁹ ac indulgētie humane in ad-
quirēdis bonis ꝛ malis remouēdis. Patet etiā q̄ peti p̄nt: q: oīa
que licite desiderant̄. Quoꝝ aliq̄ sunt simplr̄ bona: quib⁹ scȝ nemo
mali vti pōt: formalr̄ saltē: vt sunt gloria ṽtutes: gr̄a: pctōꝝ remis-
sio ꝛc̄. ꝛ hec simplr̄ peti p̄nt. Aliq̄ sunt q̄b⁹ ꝛ bn̄ ꝛ male vti possumus
sunt bona naturalia aīe ꝛ corpis: atq̄ȝ exťiora: ꝛ hec non licet petere
simplr̄ ꝛ absolute. sed sub ꝯditiōe saltē implicita: in ꝯtrū ꝓsunt ad sa-

lutem: ꝛ ꝯformia sunt diuine volūtati. Quibꝫ vero bn̄ vti nō possi-
mus vt q̄ sine pctō haberi nō pn̄t: oīno petere nō licet. Cōuenit aūt
orare om̄i rōnali creature: hōibꝫ scꝫ ꝛ angelis: nō dānatis. Non deo
qꝛ superiorē nō habet. Nō brutis qꝛ rōne carent ꝛ intellectu. Chri-
sto aūt ꝛ si creatura nō est: habet tn̄ creaturam scꝫ humanitatem sibi
vnitā rōne cuius sibi ꝯuenit orare maxime ꝓ nob. hic Joh. Aduoca-
tum habem⁹ ih̄m xp̄m ꝛ ip̄e interpellat ꝓ nobis. j. Joh. 2. Damna-
ti vero qꝛ obstinati decentia appetere nō pn̄t: ideo nō eis ꝯuenit ora-
re: licet possint petere ꝛ postulare. ☞ Pōt aūt oꝛ̄o fieri indiffe-
rent̄ mentalr̄ tm̄: aut sil' mentalr̄ ꝛ vocalr̄. Sed nō vocalr̄ tm̄: qꝛ ver-
Lec,52. ba q̄ vocalr̄ tantū ꝓferunt̄: sine desiderio ꝛ apprehēsiōe coꝝ q̄ petun-
tur: nō merent̄ dici oꝛ̄o: vt dictū est. Oꝛ̄ones aūt publicas ꝛ ad q̄s
aliq̄s ex officio tenet̄ vocalit̄ fieri oportet: nō tm̄ mentaliter: quia ille
pplo ꝓ q̄ fiunt innotescere debent: vt ꝛ ip̄e mīstris ecclie se ꝯformet.
Priuate xo ꝛ singulares oꝛ̄ones: vtroqꝫ mō fieri pn̄t scꝫ corde tm̄:
vel sil' corde ꝛ ore. Nā ꝓpt̄ eū q̄ orat̄: deū scꝫ: sufficit oꝛ̄o iterior: q̄m
ip̄e intuet̄ cor. Sed vocal' expressio coꝝ q̄ corde desiderāt̄ vtilis est
ꝓpter orantem: vt anim⁹ eius verbis vocalibꝫ in deū excitet̄: mens
ꝑ xboꝝ ꝯtextū ad petēda instruat̄: mēoria iuuet̄: euagatio tollat̄ de-
bitū reddat̄: dū scꝫ aliq̄s ad vocalr̄ orandū ex voto aut iniūcta peni-
tentia officio vel alias obligat̄: vt redūdātia mentis in corp⁹ nō ꝓhi-
beat̄. iuxta illō. Cor meū ꝛ caro mea exultauerūt in te deo meo. Ut
ꝓximus instruat̄: ꝛ ad orandū ꝓuocet̄: vnde cum oꝛ̄o vocalis ordine-
tur in mentalē: sic moderari debet: quēadmodū plus deseruit deuo-
tioni excitande ꝛ ꝯseruande: vnde si illam ꝓmouet assumenda est: si
impedit relinquenda. Qō veꝝ est: nisi quis ad vocaliter orandū vel
exprimendū obligaret̄: tunc em̄ mētaliter tm̄ orādo nō satisfaceret.
☞ De loco oꝛ̄onis ꝛ tp̄e dꝛ q̄ licet in om̄i loco ꝛ tp̄e ꝯgruat orare
fm̄ illud Ps̄. Jn omni loco dn̄atōis eius benedic aīa mea domino
ꝛ illud saluator'. Oportet sp̄ orare ꝛ nō deficere. Multū tn̄ ꝯgruit
in ecclesijs ꝛ locis ꝯsecratis orare: ꝛ est qn̄qꝫ debitū: vt ministris ad
hoc ab ecclesia institutis: ꝛ dum ppl's tenet̄ ad diuina in eclesia con-
secrata audienda. Est aūt vtile ꝓpter loci sanctitatē: ꝓpter ecclie oꝛ̄o-
nes in ei⁹ ꝯsecratōe ꝓ orantibꝫ in eis factas ꝓpter pn̄tiā eucaristie et
sanctoꝝ angeloꝝ ac reliquiaꝝ sanctoꝝ: ꝓpter concurrentiū pplorum
se mutuo in oꝛ̄onibꝫ iuuantiū: ac suis exemplis ad deuotōem ꝓuo-
cantium. Quāuis nō nunq̄ȝ frequentia ppl'i sit impedimentū deuo-
tioni: ꝛ tunc satius est orare in cubiculo clauso sup̄ se ostio patrē in
abscondito: Quāuis hoc etiā fieri possit in ppl'i frequētia: vt q̄s oret
in cubiculo sui cordis clauso hostio euagantiū sensuum exteriorum
Sic omni tp̄e licitum est orare: immo ab oꝛ̄ōne nunq̄ȝ cessandum.

per diuersionē ad ꝯtrariū orōnis: qd̄ fit per pctm̄ mortale. sed semꝑ debet in nobis esse desideriū charitatꝰ: ad minus sm̄ habitum: quo inexistente sꝑ oramus. Sʒ quantū ad actū orandi: vbi eccl'ia tempꝰa non distinguit vsu vel precepto: arbitrio cōmittit vniuscuiusqꝫ qn̄ oret: sicut de loco. Licet tpꝰa celebrate digestiōis videant esse magis apta. Ubi vero ecclesia tpꝰs determinat: ꝯformandū se est vsui eccl'ie ☞ De gestibꝰ vo corpis vbi ecclesia quantū ad orōnes publicas nihil determinat: relinquit quilibet suo sensui: vt ita corpis compositionem teneat: ꝓut deuotioni: reuerētie: ꝛ hūilitati magis fuire experit. Ut tn̄ sꝑ vitet scandalū: pharisaica ypochrisis: ꝛ supstitio detestanda: vbi vo ecclesia aut generalis ꝯsuetudo loci aliq̄d determiat huic debet se q̄libet quantū poterit ꝯformare: siue in inclinatōibus genuflexionibꝰ: manuū ad celū eleuationibꝰ. ꝓstrationibꝰ. capitis nudationibꝰ ꝛ similibꝰ. ☞ De attentione in orōnibꝰ hn̄da: siue ad verba: siue ad verboꝝ sc̄ata: siue ad cām seu finem orandi. scʒ ad consecutōem petitoꝝ: certū est ꝙ orare sine attentione actuali ꝛ virtuali modice est meriti: tn̄ dum quis volūtarie orat nō ex debito. sicut non orando nō peccat: sic etiā non peccat nō attēdendo. Sed de orationibꝰ ad q̄s quis obligat: vt horas canonicas: pniam ꝛc̄. Requiritur talis attentio saltē ad verba: vt ea integre ꝓferat: ꝛ nō volūtarie ex deliberatōe eam ad alia se ꝯuertendo excludat: sed cū sentit se distractū ꝑ posse distractōem excludendo ad attentōem verboꝝ que ꝓfert se reducat. Non aūt obligat ecclesie precepto: ad attentōem sensus verboꝝ siue finis orōnis: immediati: siue mediati: vel ad alios effectus orōnis: qꝛ preceptū ecclesie de orōne: qꝛ positiuum ꝛ humanum est nō cadit nisi suꝑ vocū ꝓlatōem q̄ sola subiacet ecclesie iudicio: ꝛ nō super actus interiores. Licet tn̄ ecclesia precipiens intēdat vt fiant attente: deuote: ꝛ finaliter ꝓpter deū. hoc tn̄ nō precipit. Uerūtamen si orans voluntarie distraheret: vel aduertens se distrahi voluntarie ꝛ ex deliberatōe distractōem cōtinuaret: nec se reuocare vellet: peccaret agendo ꝯtra mentē ecclesie precipientis: ꝛ ad repetitionem teneret; qm̄ secus est preceptū seruare preter mentē seu non ad mentē precipientis: ꝛ seruare contra mentē eius. Scd̄m includit ꝯtēptū. non primū ideo scd̄s peccat: nō primus: de hoc latius lec. 62 Lec. 63.

☞ Quantū vero ad alios orōnis fructus siue effectus. scʒ mereri. impetrare: mentē spūalr̄ delectare ꝛ reficere: quāto attentiꝰ orat siue ad sensum siue ad finem: tanto magis eos consequit. Nec tn̄ sꝑ reqrit attētio actualis: sed qn̄qꝫ sufficit vtualis. Ut aūt oratio sit impetratoria eius ꝑ q̄ orat. q̄ttuor ꝯditōes reqrunt sm̄ doc. scʒ vt fiat pie: ꝑseuerāter: de his q̄ ꝑtinent ad salutē: ꝛ ꝓ se. Pie. i. religiose: puta ex fide spe ꝛ charitate. Unde q̄ est in mortali pctō non petit pie

perseueranter quantū ad desideriū eius ꝓ quo orat᷑: vt nō diuertat ad ꝯriū: quo se reddat exauditione indignū. Differt em̄ dn̄s quādoqꝫ dare qđ petit᷑ ad maiorem petentis vtilitatē. De his que ꝑtinent ad salutem: vt sunt regnū celoꝝ: ⁊ iusticia eius: ⁊ necessaria corporꝭ sine quibꝫ hō viuere nō pōt: ⁊ ita nec mereri. Et qm̄ multa petimꝰ de quibꝫ certi non sumus: an ꝓficiant ad salutē vel ne: ideo talia petē da sunt sub ꝯdictōe: inquantū dn̄s nouerit illa nobis ꝓficere ad nostram salutē. Pro se qꝫ ꝯtingit orōem factā ꝓ alio: ꝑ indispositiōem eius ꝓ quo orat᷑ non exaudiri. Istis ꝯditionibꝫ stantibꝫ: semꝑ exauditur oratio a deo ad vtilitatē orantis: ⁊ si non sꝑ ad eius voluntatē Deficientibꝫ aūt illis qn̄qꝫ audit᷑ ex sola dei miscōia: quandoqꝫ non Semꝑ tn̄ si ex charitate ꝓcedit: meritoria est vite eterne oranti: etiā dum non impetrant᷑ ea q̄ ꝑticulariter postulant᷑. de hoc lectōne. 63. Hec de orōne in genere. Nunc de orōne dn̄ica in specie.

vniuersalis omniū. Creatione gubernatōne: ⁊ necessarioꝝ ꝓuisione: itē predestinatōe redemptione. instructione adoptione.

specialis adoptando erudiendo. Ad vitā eternam nutriendo.

Pater noster

imutabiliter in te ipso eternus semꝑ idē ipse

spūalibꝫ ⁊ corꝑalibus per operum sublimitatē.

qui es in celis

Remissa exhortatōe ad orandū piū ⁊ misericordissimū patrē: ꝯsequēter ponit᷑ ipa orō. Et p̄mo ponit᷑ orō dn̄ica. Secūdo eiꝰ embolismꝰ. i. orō supercrescens: ⁊ p̄cedentē orōem dn̄icā ꝗtū ad vltimā eiꝰ clausulā declarās. ibi: (Libera nos dn̄e) Orō dn̄ica q̄ oēs alias orōnes vincit. dignitate. breuitate. ⁊ fecūditate: qꝫ a mgr̄o mgr̄oꝝ ꝯposita: paucis ṽbis ꝓfunditate sniaꝝ copiosis edita: oīm q̄ petere decet est ꝯtentiua. vn̄ Augꝰ. ad ꝓbā. Si oīm sctāꝝ precationū ṽba transcurras: ꝗtū estimo nō inuenies qđ ista orō dn̄ica nō ꝯtineat: vn̄ nihil aliđ petere licet a dn̄o: q̄m qđ ista orōne ꝯp̄hendit᷑: ꝗuis ipsa eadē etiā aliȷ̄s ṽbis liceat postulare.

☞ Ista inq̄m orō diuidit᷑ in exordiū: tractatū ⁊ ꝯclusionē. secūda ꝑs ibi. (Sctificet᷑) tercia ibi. (Amen). In exordio eiꝰ q̄ petit᷑ captat᷑ beniuolētia. In tractatu petitionū q̄s fundimꝰ subiūgit᷑ ꝯtinentia. In ꝯclusiōe optat᷑ orōnis exauditio ⁊ efficacia. Captat᷑ aūt beni

volentia dei quẽ oramus: nõ vt ĩmutabilẽ flectamus: vel vt ei⁹ beni
volentiã preueniamus: qꝛ ipe prior dilexit nos: seu vt indigẽtias no
stras sibi insinuemus. Uidet em̃ necessitates nr̃as priusq̃ petam⁹.
Sed vt in nobis ipis de sua beniuolentia certã fidẽ ac spei fiduciã
excitem⁹. In q̃ttuor igit̃ in verbis exordij ꝯmẽdat̃: a dilectõis mag/
nitudine q̃ in filios nos adoptat: cũ dr̃ pr̃: a liberali bonitat̃ sue dif/
fusione: q̃ se nobis donat: qꝛ noster. Ab ĩmutabili ꝑpetuitate q̃ semꝑ
ꝯstat cum dr̃: (qui es) A potẽtia ꝛ dignitate q̃ oĩbꝫ impat qꝛ in cel̃.
☞ Circa primũ dicim⁹: diuina institutõe formati ꝛc. (pr̃) quod
hic accipit̃ essential̃r: vt conuenit toti trinitati. Nã oratio hec fit ad
trinitatẽ. De significatõe aũt huius nõis pr̃ habes supra in princi
pio canonis. Est aũt de⁹ pr̃ nr̃: nõ naturali generatõe: sed ꝑdestina/
tione. creatõe. redemptõe. gubernatõe. instructõe ꝛ adoptõe. Sed h̃
attendat orans cũ dr̃: Pr̃. vt se exhibeat filiũ: paternã imaginẽ vite
sue silitudine imitando: ꝛ filialiter diligendo. Addit̃. non meus q̃d
solius vnigeniti filij est verbi in diuinis: sed nr̃: qꝛ generalis pr̃ oĩm
mortalium est: quos imaginis sue silitudine insigniuit. Et vide
quẽadmodum in primo huius fecundissime orõnis ṽbo excitamur
ad dilectõem dei pr̃is nostri. In scd̃o ad amorem ꝓximi. In qua du
plici dilectõe tota lex pendet ꝛ ꝓphe. Nam cum vnũ patrẽ pijssimũ
ꝛ optimum profitemur nos habere in celis: per ꝯsequens nos pro/
fitemur esse fratres in terris. Sequitur (qui es) hoc complexũ Lec. 67
qui es ꝓprie acceptum: soli deo ꝯuenit: ꝓprie accipitur: qñ importat
purꝫ esse: nulla potentialitate ad non esse permixtũ: vñ solũ illud ꝓ/
prie est: quod nõ habet potentiã ad nõ esse: quod scꝫ ĩmutabiliter est
In q̃ nihil est preteritum: vel futurꝫ: sed tm̃ semper esse eternũ. Sic
vere ꝛ ꝓprie aurum dicit̃: in quo nihil est nisi aurũ: nihil est non au
rũ. Sic vere esse dr̃: in quo nihil est nisi esse. Hoc est: nulla potentia
ad nõ esse: ꝛ ita de se dr̃ dñs. Exod. 3. Ego sum q̃ sum: ꝛ ad moysen:
q̃ est misit me: hoc nomen mihi est in eternũ. Addit̃ in celis: tam
spũalibꝫ angelis: ꝛ sctis q̃ꝫ corꝑalibꝫ celestibꝫ speris. Et q̃uis deus
incircũscꝑte est vbiq̃ ꝛ in oĩbꝫ per essentiã potentiã ꝛ presentiã ꝯspe/
cialiter tñ ꝛ anthonomatice: dicit̃ esse in celis: ꝓpt̃ maiora mirabilio
ra: ac sublimiora dei opa: que opat⁹ est in celis: corꝑalibꝫ quidem in
eoꝝ pulcritudine. magnitudine: incorruptibilitate: mot⁹ regularita
te. armonia. luminositate: ṽtute influxiua ꝛ opatõe. Spũalibꝫ autẽ
grãm infundendo: gloriã tribuendo: easq̃ sibi beatifice vniẽdo: q̃d
excedit omnia opera sua. Et sicut per primũ quod dicitur pater: ad
amorem dei: per secundũ noster: ad amorẽ ꝓximi: ita per tertiũ qui
es in celis ad amorẽ nr̃m inflãmamur. Tũc em̃ vere nos ipsos dili
gimus cũ nobis sũma ꝛ celestia bona volumus: ea speramus: et si/

de.affectu: ꝛ cogitatōe cum pr̄e nr̄o in celestib⁊ habitamus: fm illud
Apostolus. Nostra conuersatio in celis est: ad Philip. 3.
sanctū cognoscatur: honoreť: ꝛ
adoretur in se ipso ꝛ in nobis   noticia tua

Sanctificetur nomen tuum

☞ Post exordiū sequiť tractatus: cōtinens petitiones ad deum fundendas. Et diuidiť. Nam primo petiť qđ pertinet ad dei reue-rentiam. Scđo quod pertinet ad nr̄am salutem ꝛ indigentiā. ibi: ad ueniat regnū tuum. ☞ Circa primū recto ordine petiť qđ dei patris nr̄i gl'iam concernit ꝛ honorem. Siquidē debitū est: vt filius bonus in orōne deprecatur⁹: nihil summo suo pr̄i anteponat: sicut nihil qđ suū est dn̄o preponere debet. Petiť aūt sanctificatio nominis dei: ꝛ in seipso ꝛ in nobis. Jn seipo nō per sctificatōis adeptionem q̄ sp̄ immutabl'r ꝛ essentialiter sanctus est: sed p̄ sanctitatis sue ostensionē ac manifestatōem: vt scꝫ sanctitas nōis celestis pr̄is toti mundo declareť. credať. diligať. ꝛ ab om̄ib⁊ honoreť ac laudeť: que aūt sit sanctitas dei: supra dictū est in hymno angelico. Petiť etiā vt sanctificeť in nobis nomen dei: p̄ sanctitatis aduentū: augmentū ꝛ ꝯplementū: q̄ntū ad incipientes: p̄ficiētes: ꝛ perfectos. Uel sic: nomen dei in nobis: nomen est q̄ a xp̄o dicimur xp̄iani. Jd petimus vt in nobis sanctificeť. i. sctis morib⁊ adorneť: vt nedū noīe dicamur: sꝫ vite imitatōe sim⁹ qđ dicimur xp̄iani. alias expositōes q̄re lec. 66.

btitudinis eterne in q̄ oīs hūan⁹ saciať appetitus. rōnalis imp̄fecta sūmi boni possessione
Sensitiu⁹ in xp̄i humanitate. Naturalis in
dotibus glorie.
p⁹ trāsitū hui⁹ mortalis ꝛ miserie vite

Adueniat regnum tuum

Lec. 97. ☞ Premissa petitione eius qđ p̄tinet ad dei honorē ꝛ reuerentiā Sequunť petitōes sex eoꝝ q̄ p̄tinēt ad nr̄am indigentiā. Jndigem⁹ aūt fulciri bonis: ꝛ libari a malis. Et fm h̄ ps illa diuidiť in duas p̄tes. Jn p̄ma petim⁹ nob̄ ꝯferri bona. Jn scđa oram⁹ a nob̄ remoueri mala. ibi. (Et dimitte) Pr̄ia ps ꝯtinet tres petitōes fm triplicia bona q̄ nob̄ petim⁹ dari. Scđa ps sil'r ꝯtinet tres petitiones: fm triplicia mala: petitis bonis ꝯtraria: q̄ postulamus a nobis remoueri.

Sūt aūt triplicia bona nob̄ cōicabilia. maxia. media. ꝛ minima. Pr̄ia sunt bona sup̄celestia. btitudo scꝫ ꝛ gloria: quib⁊ in patria beatificamur: ꝛ hec petunť in scđa petitōe (Adueniat regnū tuū) Secunda sunt bona sp̄ualia ꝟtutū ꝛ gr̄e: quib⁊ in via ad p̄merendā beatitudinē adiuuamur: ꝛ hec petunť in tercia petitione (Fiat volun

tas tua (Tercia sunt bona tpalia z fortune quibus in vita naturali sustentamur. z hec petunt in quarta petitōe (Panē nr̄m q̄ttidianū da nobis hodie. ☞ Hijs bonis opponuntur triplicia mala. sc3 mala culpe: que opponunt beatitudini patrie. Et hec sunt maria q? separant nos a sūmo bono z inferunt mala vltime miserie: ab hijs nos liberari petimus in quinta petitione (Et dimitte nobis debita nostra sicut z nos dimittimus debitoribus nr̄is) Scd̄a sunt mala media medijs bonis aduersa: z sunt occasiōes pctōꝝ: que perducūt z precipitāt in mala culpe: quales sunt tentatōes demonis. mundi. z carnis. Et hoꝝ amotio petit in sexta petitione. (Et ne nos inducas in tentatōem.) Tercia mala sunt infima vel minima sc3 tpalia z sunt mala pene: sc3 afflictōes corpis vel anime: vt dolor z tristicia infirmitates z cetera corpis afflictiua: q̄ minimis bonis sunt cōtraria: ac eoꝝ ablatiua. Quoꝝ ablatio petit in septima z vltia petitiōe (Sed libera nos a malo) Et ita patet diuisio septē petitionū orōis dn̄ice. Quib9 facile capit planus z eiusdem sensus litteralis.

☞ Hac ergo petitōe scd̄a (Adueniat regnū tuum) petit beatitudo: que est summū nostrū bonum: quā speramus adipisci in regno celoꝝ: qd̄ est ecclesia triūphans. Licet fm variā acceptōem regni celoꝝ posset multiplr̄ exponi. vt declarat Lec. 67. satis late.

perficiat | beneplaciti antecedens z ꝯsequēs z signi preceptiua z consultiua.

Fiat voluntas tua sicut Lec. 68

in angelis et beatis | in hominibus terre incolis

in celo et in terra.

Petitio tertia. In qua petuntur media bona. sc3 bona spūalis gratie: qua in via ad ꝓmerendū celestem gloriam preparamur. ☞ Preparamur aūt ad hanc promerendam per grām nostrā voluntatem voluntati diuini conformantem. Et hec peticio primo simpliciter proponitur. Secundo ei9 pfectio specificatur: ibi: (sicut in celo) ☞ Per primum. (Fiat volūtas tua) petimus gratiam dei: per quam voluntas sua nedū beneplaciti: sed z signi in nobis fiat vt sc3 per gratiam suā vniuersa precepta dei intelligamus sine errore: memoriter teneamus sine obliuione: opere exequamur sine tepore. Sed z prohibita caueamus diligenter: z consilia amplectamur feruenter. Uniuersa eius opera collaudemus excellenter: ac in donis suis z prosperitatib9 gratias agam9 letanter; in aduersitatibus pacientiā teneamus constanter. In om-

j Thessa.4. nibus nos exhibentes sicut dei ministros p arma iusticie a dextris ꝛ sinistris. Ut in omnib⁹ ſm oēm voluntatem suam beneplaciti et signi iustissimam conuersemur in iusticia ꝛ sanctitate: quia volūtas dei est sanctificatio nostra. ☞ (Sicut in celo ꝛ in terra) ſm Augustinū. Ut sicut dei voluntas fit in angelis qui in celis sunt: q̄ ipso perfruuntur nullo errore obnubilante ipsorū sapientiā. Nulla miseria impediente eorum beatitudinem: ita etiā fiat in terra in nobis hominibus terrenis in via consistentibus.

Lec.69

☞ Tamen (Sicut) non dicit omnimodā similitudinem: sed talem que conuenit viatoribus ꝛ peregrinis. Unde petimus: vt sicut celi ciues voluntatem suam diuine conformant voluntati: ita et faciant homines in hac habitatione terrestri.

☞ Alias notabiles expositiones: ac distinctiones voluntatis diuine in voluntatem beneplaciti: ꝛ in voluntatem quintuplicē signi. Preceptum. Prohibitionē. Consilium. Operatōem. ꝛ Permissionem: atq̧ de voluntate antecedente ꝛ cōsequente. Conformitate q̧ nostra qua diuersimode nostram voluntatem tenemur illi conformare. quere Lec.68. et.69.

temporalium bonorum ad corporis sustentationē necessariū; vl' eucaristie; vel salutar' doctrine — tempo raneum

Lec.70. **Panem nostrum quottidianum da nobis hodie**

tu pater clementissime — tuis filijs — sine dilatione presentialiter semper donec hodie nominatur.

Petitio quarta: qua pro bonis infimis: bonis scilicet corporis: temporalibus ac fortune: patrē qui in celis est obsecramus. Unde per panē quem petimus: ad litteram intelligitur omne qd ad corporis sustentationem congruam pertinet ꝛ salutem: vt sunt cōueniens cibus. pot⁹. et generaliter omne nutrimentum ac fomentum corporis: vestitus: habitatio: defensio: ꝛ cetera ad corpus eiusq̧ sanā

⁊ bonam consistentiam requisita: siue sint bona naturalia siue fortuita: interiora: vel exteriora. ☞ Sed per allegoriam etiā pro dñis petimus que panis similitudine intelligimus: que anime fomenta respiciūt. Hec sunt panis sacramentalis eucaristie: panis vite ⁊ intellectus: qui est panis salutaris doctrine panis laboris ⁊ penitentie. Extenditur etiā ad panem viuificantis gratie: ⁊ cōsumantis glorie: que ad vegetationē anime pertinent. Sed de vltimis duobus iam petitio porrecta est in secunda ⁊ tertia petitionibus.

☞ Dñs itaqꝫ de solo pane mentionem facit qui est principale nutrimentū corporis: vt superflua ⁊ que ad luxuriam: id est inordinatam voluptatem in cibo, potu. vestium ⁊ ceterorū cultu prouocant nos doceat vitare. Et ſm apostolum. Habentes victum ⁊ amictū que sunt christianoꝝ diuitie: contentos esse. Ideo petenda sunt vite necessaria: nō delicata viciorum irritamenta. Necessaria dico. nō ſm tenuissimū victum: sed ſm congruentiā qualitati persone et status. Ita tamen panem hunc materialem nobis dari petamus a dño: non vt in eo finem ponamus: sed tanq̄ꝫ adminiculum: quo ad finem que est beatitudo anime adiuuemur. Petendus enī est ad sustentandum corpus: ne succumbat in exercitio operū iusticie sed cooperetur spiritui ad assequendum principaliter intentum quod est beatitudo. ☞ Dicitur etiam nostrum nō meum: vt nemo sibi temporalia appropriet: sed ea tanq̄ꝫ bona cōmunia: aliis in necessitate impercienda: ⁊ petat ⁊ recipiat: nec quis pro se solum: sed etiam pro aliis oret. Additur quoqꝫ quottidianum: vt doceamur abiicere noxiam solicitudinē: superfluam a spiritalibus retrahentem: anxiam de dei prouidentia diffidentem aut principalem tanq̄ꝫ ad finem: sicut Dñs ait: Nolite esse solliciti in crastinum: quo solicitudinem principalē tanq̄ꝫ ad finem prohibet adhiberi tēporalibus: que haberi debet ad regnum dei: ⁊ eius iusticiam. Non aūt prohibet solicitudinē moderatā prouisionis etiam pluriū dierum: tanq̄ꝫ principaliter desideratis adiecte. Alioq̄n nō doceret nos orare. Panem nostrum quottidianū da nobis hodie: quia non oramus sine solicitudine. Ad idem pertinet quod additur hodie: ne etiam solicitudinem temporalium conuenientium extendamus in longa temporis spacia: Quasi desperantes de prouisione diuina: cui pro nobis est cura.

☞ Est ergo sensus huius petitionis quantum ad panem materialem. Panem nostrum quottidianum da nobis hodie. Tu pater celestis da nobis panem quottidianum: id est bona temporalia pro huius mortalis vite cursu conuenientia: ea mensura coqꝫ viuēdi mō quib⁹ nobis vtilia sunt ad vitā ad quā tendimus immortalē.

Cōīo

Petit̃ etiam panis sacramentalis eucaristie. vt det̃ nobis quoti-
die sacramentaliter aut spūaliter sumēdus: vt anima nostra a quo-
tidiano defectu reparetur: ⁊ charitatis ac deuotiōis feruor in ea nu-
triat̃ ⁊ augmentet̃: vt ad perfectōis statū valeat peruenire. Peti-
tur etiā panis doctrine: de quo dn̄s ait: Non in solo pane viuit ho-
mo ⁊c. Ne anima ignorantia necessariorum ad salutē: aut errore sedu-
Lec. 72. cta pereat. De pane penitentie ⁊ laboris. De quo ꝓpha. Cibabis
nos pane lacrimarum: et potum dabis nobis in lacrimis in mensura
videtur aptius tractandum: cum petitur remissio peccatorum: que re-
gulariter non conceditur sine penitentia ⁊ contritione.

quantū ad culpā et penam | peccatoribus et indignis | peccata mortalia et venialia: nos debitores pene ⁊ indignatōis tue ↄstituētia

Et dimitte nobis debita no-

corde ore et opere. non vindicando neq̧ odiū aut rancorem tenendo

stra Sicut et nos dimittimus

iniuriatoribus.

debitoribus nostris.

☞ Petitio quinta qua postulantur̃ remoueri maxima mala sc̨
pctā a summo bono nos sepantia. Addit̃ etiā modificatio: ſm quā
fiat malorum remotio. Quo ad primū petit̃ dimissio oīm pctōrū:
tam mortaliū q̧ venialiū: que nos debitores faciunt atq̧ reos pe-
narum eternarum ⁊ tpalium. Petit̃ aūt eorum plena remissio: ita q̧ p̄ p̄ris
clementiā nobis non imputent̃: nec quo ad culpā: nec quo ad penā
Ad pctm̄ v̄o originale: q̄ iam in baptismate dimissum est nō opor-
tet hanc clausulā extendere Docet ⁊ dn̄s quales esse nos oportet vt
hec petitio sit efficax: vt sc̨ tales nos exhibeamus ꝓximis: qualem
deū esse volumus nobis: vult dn̄s nos esse misericordes ad frēs: vt
mīscōiam ↄseq̄mur a deo patre. Dimittim⁹ aūt pctā ꝓximis: dū
iniuriarum in nos cōmissarum nullam vindictā eternā vel tpalem desi-
deramus: sed magis eorum emendatōem qua ab iniurijs cessantes ac
illata damna si possent cōpensantes nobiscū beatitudinē ꝑpetuam
mereantur. Et q̄uis illatorum damnorum recuperationem ſm iusticie
ordinē q̄rere possum⁹. Nō tn̄ vindictā iure infligendā ꝓpt̃ nos desi-
derare debem⁹. qm̄ nolum⁹ nob a deo pctā dimitti: vt tn̄ iustā vin

dictam in nos exerceat. Nec sufficit ore tm̄ z facto non vindicando remittere: nisi ex corde remittamus. vñ ait dñs. Sic faciet vob pat̄ si nō remiseritis vnusquisqȝ frī suo de cordib9 vr̄is Math.18. Hec aūt remissio fieri nequit: nisi per amorem in corde ad ꝓximum: qui amor nobis p̄ceptus est ad amicos z inimicos. Qui aliter orat contra se orat. dicente Chrys. Qui inimiciciā in corde z in ore fuat aduersus ledentē: non deū orat sed irritat: apud deum grām nō obtinet: sed eternam damnatōem sibi postulat. Verum qui induratus: fratri remittere nō vult: non ideo orōnem dñicam orans hanc clausulā omittat: ipam sincopando: qz sic pctō pctm̄ adijceret: sed in persona ecclie eā dicat: vt mēdaciū caueat. Illa em̄ tanqȝ pia mr̄ oībus dimittit. Verꝫ talis sic orando nihil merer̄: qz tenendo odium contra ꝓximū grā caret sine qua nullū est meritum nr̄m. Multa de hac remissiōe ac fraterna correctōe quere Lec. 72. et sequētibus.

tu pater noster celestis — induci permittas gratiam subtrahendo ne vincamur.

Et ne nos inducas in tentationem.

Lec. 78

demonis. mūdi. carnis in ea descēdo p ꝯsensum quo perficitur peccatum

☞ Petitio sexta q̄ petit̄ remotio mediocris mali. inducēt̄ in malum maximum qd̄ est pctm̄. Hoc aūt malum mediocre. est tentatio ad peccandū: q̄ fm se non mala est qm̄ prepat victori coronam. Sed vinci tentatione malum est. Ideo nō petimus vt nō tentemur: sed ne tentationi succūbamus ei cōsentiendo in pctm̄: z hoc est induci in tentatōem. Tentari itaqȝ ad exercitiū virtutis bonum est: sed in tentatōe relinqui vsqȝ ad pcti cōsensum: malum est. Petimus ergo a patre nr̄o vt nō subtrahat nobis dum tentamur gratie sue auxiliū: sed tanqȝ pater fidelissimus nos custodiat: vt nos nō apprehendat tentatio nisi humana: nec paciat̄ nos tentari vltra idqd̄ p ossumus: sed faciat cum tentationne ꝓuentum vt possimus sustinere: z viriliter suo coopante auxilio triūphare. Multa de tentationibus dyaboli fraudibus: z contrarijs medelis habes Lec. 77. et. 78. — j. Cor. 10.

Sequitur petitio vltima

pene. pn̄ti et futuro. — fiat ꝯcedantur petita

Sed libera nos a malo Amē.

Lec. 79.

☞ Petitio septima z vltima cum conclusione per verbū Amen. qua petimus liberationē a malis pene: que minima sunt respectu

mali culpe: et mali occasionis in culpam inducentis. Malum enim pene minus malum est q̄ culpa: q̄m est culpe ordinatiuū. Exponūt aūt a quibusdā de malis pene indifferēter tam presentib⁹ q̄ futuris.

Uerum q: nō expediret fm statū lapse nature: oēm penam tolli ab homine: q̄m fm Greg. Mala que hic patimur ad deum nos ire cōpellunt. Ideo nō oramus vt omnes pene tp̄ales nobis auferant in oēm euentum: sed quatinus nobis impedimentum sunt ad bonum eternum. Unde petimus liberari ab omni malo a foris affligente: ad peccatum impellente: et ad bonum nō ꝓmouente. Ab omi quoq3 malo intus ex nobis orto: ab ignorantia sciendoꝝ: infirmitate agendorum: pusillanimitate obseruantie diuinoꝝ preceptorum: a tarditate bonorum: a pronitate malorum: a rebellione virium inferiorum: a vana solicitudine temporaliū: a radicibus pessimis viciorum. A malis quoq3 futuris: purgatorij penis et eterne damnationis. ¶ Sequitur orōnis conclusio qua petitoꝝ optatur efficacia et confirmatio in verbo Amen. Est aūt amen dictio nec greca nec latina: sed hebraica: nō interpretatiōe in latinum versa propter auctoritatem sermonis hebraici. Accipitur autem quandoq3 nominaliter: vt valet tantum. i. verus: sic in Apocal. dicitur: Hoc dicit amen testis fidelis et verus. Quādoq3 verbaliter. i. fiat. Quandoq3 aduerbialiter id est vere: hic accipitur verbaliter pro fiat. Ut autem (fiat) sortiatur optatum effectum: orandum est vigilanter: nō tantum voce sed magis mente. Nec sit oratio nuda: sed bonis operib⁹ vestita. Nec desit diligentia faciendi quod in se est: ad adquirendum petita: ne dimissis vijs ad effectus petiti consecutionē ordinatis: magis videamur deum tentare superbi: q̄ humiles petere et orare. Ultimam orōnis petitionem populus respondendo dicit: et rursus sacerdos conclusionem: dicens: Amen adiungit: vt sic oratio cōnexe a sacerdote et populo effundatur.

Lec. 80. L Ibera nos quesumus
ad bonum non promouētibus
domine ab omnibus malis.

culpis vt per contritionem et satisfactionem deleantur | Angustijs et tribulationibus vt eas vincere possimus

preteritis. presentibus. et

Cōīo

laqueis et insidijs vt cauere valeam⁹ | quia em̄ nos indigni sumus exauditione: recurrimus ad sanctorum suffragia | quia christum genuit: beat⁹ venter qui te portauit.

futuris Et intercedēte beata

in corpe et aīa assumpta ſm opinionē btī Aug. | perpetua: ante partum: in partu et post partum

et gloriosa semper virgine.

celi restauratoris ⁊ terre redēptoris | stella maris celum ⁊ terrā illuminante

dei genitrice maria. et be-

a te prē ante mūdi ↄstitutōem electis ⁊ a xp̄o in tēpore vocatis. | apostolorum principe

atis apostolis tuis Petro

gentium doctore | crucis desiderio ardente

et Paulo atqꝫ Andrea cum

generaliter | ne ppl's in tanti sacri cōione ↄturbetur ꝑ insurgētia mala

oībus sanctis da propitius

ↄscie ⁊ tpis | auxilio

pacem in diebus nris vt ope

ad quam refugimus.

misericordie tue adiuti. et a

cōmisso ⁊ cōmittendo vt illud deleat: ab isto ꝑseruemur. | per pacem pectoris

peccato simus semper liberi.

per pacem tpis | ne impediamur in assecutione pacis eternitatis

et ab oī perturbatione securi

Cōīo

☞ Orationi dñice addit᷑ alia oratio que embolisin⁹ vel superexcrescens dicit᷑: tum q2 in ea nihil petit᷑ qđ in petitionib⁹ dñice orationis petitū non est. Nec tñ hoc ipo superfluit: q2 priores petitões declarat. specificat. ⁊ explanat. ⁊ presertim tres vltimas petitões quibus maloꝝ remotio flagitat᷑. Tum q2 petitionū repetitione magis petentium desiderium excitat᷑: ⁊ per hoc ad obtinendū effectū ampli⁹ disponit᷑. Et pōt diuidi oro hec in tres ptes: q̄m ↄclusio ei⁹ scz: per eundem d.n.i.xp̄m. que posset poni pars quarta principiū est alterius partis principalis ſm prehabitā diuisionē. In prima ḡ parte petit᷑ liberatio a malo pacis impetitiuo. In scđa recurrit᷑ ad intercessores sctōs vt sint nobis impetratōis presidio: ibi: (⁊ intercedente). In tercia fit petitōis maior specificatio. ibi: (vt ope miscđie) Et nota ꝙ ad impetrandā pacē ac reconciliatōem que petit᷑: introducūtur quattuor persone: quoꝝ suffragijs nitimur: que passioni dñi: q̄ in missa cōmemoratur: magis fuerunt ↄfigurate. Uirgo maria cui⁹ animā ptransiuit doloris gladius stans sub cruce in hora passionis. Petrus apl's qui crucifixus est corpore transuerso: ordinem querēs in pena: ne magistro suo xp̄o crucifixo equalis in pena videret᷑. Paulus qui ⁊ stigmata dñi iesu in corpore suo portauit: vt de se ipe testatur ad Galr.6. Andreas qui crucifixi amore crucem in qua passus est tanq̄ȝ amatam suam salutauit. Hec oratio sub silentio legit᷑ ad significandū quietem dñi triduanam in sepulcro. Resumit sacerdos patenam in manus que sua latitudine charitatem representat. in qua sacrificium illud sumendum est. Uel ſm alios significat reditum apostoloꝝ ad xp̄m post eius resurrectōem que sua absconsione post presentatōnem offerendoꝝ eorundem fugam figurabat.

Diuerse in hac parte in diuersis ecclesijs ceremonie obseruant᷑: quarum expositionem quere Lectione.80.

quem sub sacramento vere contineri cōfitemur — cui data est omnis potestas in celo et in terra.

Per eundem dominū nostꝝ

salvatorem — vnctum a pr̄e oleo leticie scz spūsancto — vnigenitum et naturalē.

iesum christum filium tuum

pr̄e omnipotenti — indefectibiliter et eternaliter — imperiose et potenter.

Qui tecum viuit et regnat in

identitatē substantie et nature. | tertie in diuinis psone q̄ nexus est. vtriusq₃ pr̄is ꝛ filij. | vnus verus ꝛ coeternus

vnitate spūssancti deus. Per

eternaliter sine fine | respondet chorus vl' mister in psona populi circūstātiū

oīa secula seculorum. Amen.

☞ Post preparatōem tā sacerdotis q̄₃ ppl'i ad sacrā cōionē per orationem dn̄icā: eiusq₃ embolismū. Incipit sacratissima cōio ac sacrificij participatio: qua eccl'ia ꝯsequit̄ tanti misterij vtilitatē et fructum Et diuidit̄ in particulas tres. In p̄ma aptat̄ sacr̄m cōioni per eius diuisionē. Scd̄o cōicaturi vniunt̄ p pacis impetratōem. ibi: (Pax dn̄i sit) Tercio ꝓcedit̄ ad ip̄am sumptōem. ibi: (Dn̄e iesu christe)

Circa primū q₂ venerabile eucaristie sacr̄m non tm̄ sacerdoti celebranti: sed toti ꝓficit eccl'ie: cuius tres sunt status. Unus eoꝝ mēbroꝝ q̄ triumphant in celis: ꝓ illis offert̄ ad laudē ꝛ gr̄arūactionem sanctissime trinitatis. Alter eoꝝ q̄ viuūt in labore: in fide ꝛ meritis ꝯuersantes in terris ꝛ ꝓ illis offert̄ in pign⁹ redēptōis. Terci⁹ eorū q̄ in purgatorio purgant̄: ꝛ ꝓ illis offert̄ in supplicatōem ꝓ afflictis Ut g̃ significet̄ q̄ hoc sacrificiū singulis statib⁊ ꝓficiat: panis sacr̄m in tres partes diuidit̄: sub his verbis. Per eundem d n. i. xp̄m. ꝛc.

Que aūt ps: quem statū significet: non est cōcors doctoꝝ sententia. Quidā dicūt q̄ ps missa in calicē s̄cet btōs q̄ nunc inebriant̄ vino leticie: potati torrente voluptatis dei: relique due extra calicem: s̄cant existentes adhuc in via. Una viuētes in terra: alia defunctos in purgatorio. Alij dicunt q̄ ps missa in calicē repn̄tat viuētes in terra: subiectos adhuc passionib⁊ tentationū ꝛ laboꝝ. Passio aūt p calicem s̄cat̄. Alie due ptes: eos q̄ nunc securi sunt de beatitudine: btōs de beatitudine nūc assecuta: purgatos de beatitudine assequenda. Nec miꝝ q̄ idē per tropologiā diuersa s̄cat s̄m diuersas ꝓprietates in eo ꝯsideratas. ꝛ de h̄ lati⁹ Lec. 80. ☞ Notandū tn̄ q̄ aliō significat fractio hostie: aliō ptes fracte. Nā fractio s̄cat dn̄icā passionē. Partes v̄o s̄cant eos ꝓ quib⁊ passus est: ad q̄s scilicet passionis fruct⁹ deriuat̄. Hoc est. oēs sctōs ad vitā eternā predestinatos: sanctos dico de genere Adam. xp̄i sanguine redēptos. Alie ceremonie in fractōe s̄uate: qm̄ varie sunt in diuersis ecclesijs: ideo hic eoꝝ misticatio q̄ etiā est varia obmittit̄. Sed q̄ri pōt in quo fiat fractio. Ad q̄ breuiter rn̄det̄: dimissis opinionib⁊ quas mgr̄ recitat in

Cōīo

quarta. distin. xii. Q, ibi est vera fractio: nō aūt corpis xp̄i qđ integ͛
manet sub q̄libet fractōis ꝑticula. Sed forma ⁊ spēs panis frangūt
q̄ ibi sunt sine subiecto: vt supra dictū est. Nā ad corpꝰ xp̄i nulla na/
turalis ⁊ materialis actio terminat̄: q: nō ibi q̄ntitatiue: q̄ modꝰ re/
quirit̄ in subiecto recipiēte actōem materialē ⁊ naturalē. Et s̄m hoc
intelligenda sunt v̄ba ap̄li. Panis quē frāgimꝰ: q: forma pāis exte/
rior: ibi frāgit̄ q̄ q̄n̄qꝫ panis dr̄: eo ꝙ prius in pane fuit: vn̄ q̄tienscū/
qꝫ vel panis vel corpus xp̄i frangi dr̄: referendū est ad spēs pāis: sub
qb9 fuit sub̄a panis ⁊ nunc corpus xp̄i sub eis ꝯtinet̄. Sed nec pāis
vere frangit̄: q: ibi nō est nec corpus xp̄i: q: nō eo mō ibi est q̄ frangi
pōt. vt dictū est. Et licet corpus xp̄i sub spēb9 nō frangit̄: tn̄ sub ill̄
vere manducat̄: q: vere sub spēb9 in os sumentis accipitur: ⁊ ad sto/
machū traijcit̄: q̄ sufficiūt ad rōem manducatōis: licet non masticet̄
neqꝫ ad diuisionē spēꝝ diuidit̄: neqꝫ etiā digerit̄: aut in sub̄am su/
mentis ꝯuertit̄: vt infra dicet̄. Sed sub q̄libet masticatōnis ꝑticula
totus xp̄s ꝯtinet̄. Neqꝫ diuisio cibi: nec digestio: nec ꝯuersio eiꝰ in
sub̄am rei alite. sunt de rōne comestionis. Multa eñ q̄ comedunt̄
integra glutiunt̄: nec oīa comesta in sub̄am comedentis ꝯuertunt̄
neqꝫ digerunt̄. Vtrꝫ aūt corpus sit multotiens sub hostia: et an
sub qualibet parte hostie etiam punctuali: ⁊ an recipiētes ꝑticulas
diuisas recipiant: idem vel diuersa: late tractat̄: Lec. 80. Et dicit̄
breuiter quo ad primū: ꝙ (multotiens) dicit quandā interruptio/
nem seu diuisionem: ⁊ illa potest referri ad tēpus: sic ille dr̄ multo/
tiens fuisse in loco aliquo: qui pluribꝰ interruptis vicibꝰ: fuit in tali
loco: ⁊ sic qui per totam diem manet in domo: non dr̄ in die illa plu
ries seu multotiens fuisse in ea: licet ꝓ qualibet hora fuerit in ea: si
aūt fiat interruptio tp̄is: ita ꝙ pro prima hora fuerit in domo: et in
secunda hora nō fuit in ea: ⁊ iterum in tercia fuerit: tunc dicit̄ mul/
totiens illo die fuisse in domo. Et hoc modo corpus xp̄i nō est mul
totiens sub hostia ⁊ partibꝰ eius: q: post consecrationem manet sub
hostia ⁊ singulis eius partibus donec desinunt spēs sub quibꝰ fuis/
set panis si cōsecratio facta nō fuisset. Vel potest interruptio illa re/
ferri ad partes realiter diuisas seu distinctas: quantū ad esse: nō cu/
rando de earū quātitatiua continuitate: ⁊ sic corpus christi esse mul
totiens sub hostia est tantum dicere: corpus xp̄i est sub pluribꝰ par/
tibus hostie a se inuicem realiter distinctis: ⁊ sub qualibet totum: ⁊
sic verum est ⁊ concedendū: ꝙ corpus xp̄i est multotiens sub hostia
id est partibus hostie. Si vero interruptio refertur ad diuisionem
partium hostie discontinuaꝝ. tunc sub hostia nondū diuisa non est
multotiens. Sed multotiens est sub hostia in partes discōtinuas
diuisa: ⁊ totiens quot sunt particule diuisionis.

☞ Consequenter dicitur q̄ corpus christi est sub qualibet parte hostie consecrate totum quantūcunq̃ parua sub qua fuisset panis substantia: si non fuisset consecrata: siue sit punctualis siue non.

☞ Similiter recipientes diuersas hostias vel hostie particulas recipiunt idem ꝛ diuersa. Idem corpus christi: ꝛ diuersas species sacramentales: idem ꝛ diuersum numero.

Eternalis in spei certitudine
Cordis in puritate conscientie
Tempis in perturbationū moderatione.

p **Pax ✠ domini sit ✠ sem-** Lec. XI

ad fructuose sumendum excellentissimū sacramentū

chorus respondet eadem imprecans sacerdoti.

per vo ✠ biscū. Et cū spū tuo

☞ Post aptatōem sacramenti per eius diuisionem ad sumptionem. Sequitur vnio participantiū per pacis impetratōem. Et primo optat cōmunicaturis pacem. Secundo ad significandū pacis vnionē particulam mittit in calicem. ibi: (Hec sacrosancta) Tertio vt optatio pacis sortiatur effectum fundit ad xp̄m precem: ibi. (Agnus dei) ☞ Quo ad primum pax necessaria est vt sacr̄m fructuose sumatur. Nam in pace factus est locus eius. Deniq̃ deus est deus pacis ꝛ dilectionis. Pax nostra que fecit vtraq̃ vnum. veniēs pacē per angelos nunciauit: pacem predicauit. Pacem abiens suis discipulis reliquit: eosq̃ pacem predicare misit. Est autem pax hominis triplex ad deum. ad seipm̄. ꝛ ad proximū. Pax hōis ad deum est ordinata hominis ad deum in fide sub eterna lege obedientia. Ex hac oritur pax hominis ad seipm̄ ꝛ ad proximū. Nam pax hominis ad seipm̄ est ordinata cognitionis actionisq̃ consensio: vt quod recta ratio dictat: efficaciter voluntas imperet: ex quo sequitur actio ordinata. Hec consensio virium anime cognitiue. appetitiue ꝛ executiue siue motiue ordinata: nō est: si non stat sub obedientia legis eterne. Nam quisquis ab hac lege declinat. errat. Unde ad hoc tota hominis intentio tendat vt legem dei que est lex eterna cognoscat: ꝛ s̄m eam actiones suas: vitam moresq̃ componat.

Pax ad proximū est cum omni hoīe ordinata ꝯcordia: vt scꝫ nulli noceat: ꝛ cum possit ꝓficiat. Que siliter tunc est ordinata dū regulatur eterne legis obedientia. Nā est triplex pax inordinata ꝛ mala: p̄dictis ꝯtraria ad diabolū: ad seipm̄: ad ꝓximū q̄ est ꝯsensio cum his cōtra legem dei. Aliter etiam assignantur species pacis que sunt

par eterna. ⁊ celestis. par interna pectoris. par externa tpis. Prima est par hoīs ad deum: que in via initiat in celesti patria ↄsumat. Scđa est par ad seipm. Tertia est pax fraterna ad primū. Hanc triplicem pacē optat sacerdos tertiā sacramēti pticulā manu tenens: ⁊ dicens. Pax dñi sit sp vobiscū. par ↄscie ⁊ pectoris: q̄ est a dei voluntate non diuidi. ⁊ ab hijs que dei sunt nō impediri: par eterna temporis q̄ est aduersis non opprimi ⁊ psperis tpate in dño frui. Pax eterna celestis q̄ est ab oī penalitate liberari ⁊ summo bono ppetue saciari. (sit vobiscū) vt per primā ad tāte cōionis pticipatōem digni iudicemini. Per scđam ab ipa cōione nō impediamini. Per terciam eius fructū in eternitate ↄseqmini. Et hec dicens sacerdos vocem exaltat: q̄ resurrectōis gaudiū repñtat: siľ ⁊ tres cruces cū pticula quā manu tenet sup os calicis signat Significās q̄ xps ppria v̄tute que est v̄tus trinitatis resurgens: tercio discipulis pacē nūciauit: ⁊ hec est nona ⁊ vltima signatio. Rñdet aūt pp̄ls (⁊ cū spū tuo) eādem pacē imp̄cans spūi sacerdotis: vt idonee imolet sacrificiū pr̄i deo. p pacē primā: digne sumat sibi: p pacē scđam: efficaciter mediet pplm deo recōcilians quo ad pacem terciam.

Hic diuersi diuersas legūt orōnes Aliq vero legūt istā subnotatam. (pre alijs sancta, pter cuiuslibet ↄtentorū in suo genere excellentiā: corporis anime ⁊ deitatis. / adiunctio specierum panis et vini.)

HEc sacrosancta cōmixtio (hoc est ↄsecrata ex ↄuersione prius facta / veri crucifixi sepulti resuscitati / in cruce effusi)

et cōsecratio corporis et sanguinis (saluatoris ⁊ redemptoris nostri)

domini nr̄i iesu christi (sacramētaliter ⁊ spiritualiter / p grē augmentatiōem et anime nutritionem)

fiat nobis sumentibus. salus (per fomitis repressionem seu remissionem ⁊ rebellionis moderationem)

mentis et corporis et ad vi

Cōio

finalem bea
titudine

tā eternā capescendā pre/
per spūalem vnitionem mēbrorum
cū capite sumentium cum xpo.

paratio salutaris.

☞ Optata pace ad significandū pacis vnionem: mittit particu/lam: qua vltimā signatōem pfecit: in calice dicens: (Hec sacrosctā cōmixtio cor. et san. etc. non quod illa iam pmo sibi ɔiungant: que ab initio ɔsecratōis simul fuerūt sub spēbus panis: silr et vini. sed fit ɔmixtio id est adiunctio specierum panis et vini que prius fuerant sepate.

Quod etiam dr ɔsecratio: nō intelligendū est quod hac immissione conficiat aut ɔsecret sacrm. Sed quod ɔsecratio prius virtute verborum formalium facta: nunc suū effectū in anima sumentis sortiatur. Etiam (fiat) pñtis tpis: non dicit tps illud precise: qd plaõi horum vborum coexistit: sed tempus plationis totius misse officij: et in quo fit consecratio: sicut cū dicimus: iste dormit tota die. (dormit) nō importat tēpus platōis horum verborum: sed totius diei. Uel meli9 dr quod fiat est futuri tpis optatiui modi importās factōez futurā nō eucaristie: sz salutis sicut cum dicimus: fiat hec medicina a te recepta sanitas corporis. Et hunc sensum habet rigor verborum.

innocens et immaculate — dimittendo

Agnus dei qui tollis pecca/
ea diuina aucto ritate — peccata non imputando

ta mundi miserere nobis.
obmutescens coram psecutoribus sicut ouis coram tondente. — penas nostras soluēdo

Agnus dei qui tollis peccata
penas remittendo.

mundi miserere nobis.
mansuetissime ac benignissime — patrem nobis recōciliando

Agnus dei qui tollis peccata

R

Cōio

finalem beatificam ꝛ eternā

mundi dona nobis pacem.

Orat sacerdos vt pax optata effectū habeat in cōicaturis. Et primo orōem premittit: scd̄o ipam specificatōem eius adiūgit. ibi: (Domine iesu xp̄e q̄ dixisti) Et q̄ ad primū q: pacē hanc sine remissione pctōꝝ nemo ꝯsequit̄: dei miscd̄ia q̄ pctā remittit suppliciter postulatur: tanq̄ necessario preueniēs perfectā pacē que vltimo exprimitur. Petunt̄ aūt tria ab agno xp̄o: duo paci preuia: q̄ sunt miscd̄ia dei: in peccati remissiōe: iteꝝ misericordia dei in gr̄e infusione: ꝛ tercio pax ipa que est bonū finale: oīm desiderioꝝ impletiuū. Et in hac orōne de tribus xp̄s cōmendat̄: de puritate innocentie naturalis: q: agnus dei. Scd̄o de benignitate venie salutaris: q̄ tollis pctā mōi. Tercio de affectuositate miscd̄ie liberalis: miserere nobis. In missa ꝟo pro defunctis loco miserere nobis: ꝛ dona nobis pacem: dr̄ dona eis requiem: q: missa defunctoꝝ spēalr̄ ꝑ mortuis celebrat̄: vt eis requies impetret̄: ideo hoc spēalr̄ exprimit̄. Et q̄m animab; triplex optat̄ requies a triplici afflictōe: a pena scȝ ardoris: a corpalib; tenebris ab afflictōe expectate btītudinis. Prime due requies si cū precisione tertie accipiunt̄: sunt tpales. tertia ꝟo eterna ideo multe ecclesie tm̄ ad terciū agnus addunt sempiternā. Alie ecclesie attendentes q̄ de nulla triū requieꝝ ꝯtingit redire ad inquietudinem pene tenebraꝝ ꝛ afflictōis: addunt in q̄libet agnus ad requiē (sempiternam) q̄si dicerent. Dona eis requiē sempiternā. ab afflictōe vt cesset eternaliter oīs afflictio ardoris: tenebraꝝ: ꝛ dilatōis eterne btītudinis.

Dicit̄ aūt agnus dei: magis q̄ iesus vel xp̄s. Primo ꝓpt̄ ꝟitatis representatōem factā in imolatōe agni paschalis. Scd̄o ꝓpt̄ veritatis prenunciatōem oraculi ꝓphetalis. Emitte agnum dn̄atorem de petra deserti. Tercio ꝓpter veri agni ostensionē digito precursoris. Ecce agnus dei ecce q̄ tollit pctā mundi. Quia igit̄ xp̄s in hoc sacrificio imolat̄ q̄ fuit in lege ꝑ agnū figuratus: sub nōie agni ꝓphetatus: a baptista demōstrante agnus appellatus: cōuenienter ad horum rememoratōem: ꝛ fidei testificatōeȝ. dirigit̄ orō ad christū sub nōie agni: sub q̄ totupliciter figuratus est: ꝓphetatus ac demōstrat᷒

saluator benignissime

Domine iesu christe. qui

iturus ex hoc mundo ad patrem

a te electis ꝛ ad euāgeliū predicationem missis. verā sal'

dixisti apostolis tuis. pacem

vantem: nō quō mundus dat pacē damnantem meam
meam do vobis. pacem re/
vt vobiscū ma ne imputes ad repellendum
neat in eternum. orationē meam tanq̄ȝ exau/
linquo vobis. ne respicias
ditione indignam. qua eam tibi desponsasti
peccata mea. sed fidem eccle/
sponte sancte ⁊ grā purgate
sie tue. Eamqȝ secundum
q̄ venisti pacificare oīa: siue q̄ ab infidelibus ⁊ perse
in celis: siue q̄ in terris sunt cutoribus eruendo.
voluntatē tuam pacificare et
in fide ⁊ chari quatinus in bonis pacificata: in malis custodi/
tatis vinculis. ta: in charitate adunata: intus ⁊ for⁊ a te recta: tā
te cōionis gratia habeatur digna
coadunare digneris. Qui vi/
uis et regnas cum patre in
vnitate spiritussancti deus
Per oīa secula se. Amen.

℟ Premissa orōne vt pacis optatio effectū sortiatur in populo. Sequit᷑ eiusdem orōnis specificatio: specificat eīm effectus ⁊ finem ꝓpter quē ꝑ pace suppliciter exorauit. In qua specificatōe p̄mo cap/tat beniuolentiā eius q̄ oratur ex eo q̄ ipe q̄ oratur est qui pacē su/is tribuit. scdo ibi. (ne respicias) impedimenta exauditionis tollit tertio ibi: (eamqȝ) petitōem fundit: ⁊ est tertius satis planus. Et nota q̄ sub hac orōne sacerdos osculat᷑ altare vel calicē: vel ſm ritū quarundā ecclesiaꝝ spēs panis. Aut ſm alias ecclesias p̄mo oscula tur altare: scdo librum: tercio dyaconū: qui ꝯñter osculum porrigit subdyacono: ⁊ ille alteri de choro: ⁊ sic ꝯñter mutuo sibi prebēt oscu la: sic fit in capella pape. Uel in alijs ecclesijs loco tercij osculi prebe tur aliqua imago saluatoris osculāda ad prohibitōem lasciuie tam sacerdoti: q̄ȝ ꝑplo Dat aūt sacerdos triplex osculū: vt qđ orone pecijt signo exteriore fcet: ⁊ ad ꝛñtatōem triplic⁊ pac⁊: ad deū: ad seipsum

ꝛ proximū. Ideo primo osculat᷑ altare qḋ xp̄m ſcat: ſcḋo libꝝ per qḋ ↄſcia intelligit᷑: tercio dyaconū vel loco ei⁹ imaginē ꝙ ꝑrimus ſcat᷑. Et ppl's osculādo approbat ſe hanc triplicē pacē deſiderare: ꝛ in ꝓpoſito cordis ſui firmiter tenere. Etiā hoc oſculo ſe ſpiritaliter cōicare deſignat: ꝛ ſacroſctis miſterijs ꝑticipare. de hoc latius Lec. 81.

Notandū etiā ꝙ hec ōrō non dr̄ dum officiū: Requiē ꝓ defunct' celebrat᷑: q: defuncti iam mūdi leges trāſierunt: ꝛ requieſcūt cū ſigno fidei: ꝛ dormiūt in ſomno pacis. Vn̄ non pn̄t a malis hōib' infeſtari: nec pctis ampli⁹ irritari: nec extolli in ꝓſperis nec frangi in aduerſis. Ideo nō egent cuſtodia ꝛ regimine: nec exteriore pace aut defenſione ab exteriori impugnatōe: q̄ in iſta ōrōne attentius poſtulam⁹.

Dum aūt ſacerdos oſculum prebet miniſtro dicit:

quā oſculo pacis. ſiḡ rn̄to ſit — respondet miniſter

Pax tecum. Et cum ſpū tuo.

aliq nō legūt hanc ōrōem — .i. vinculum pacis qḋ eſt charitas. Quoniam pax ſine charitate non eſt pax vera: ſed ſimulata.

Habere vinculū pacis et ca/

capaces ꝑcipiendis — quib' nemo dignus eſt niſi ꝑ charitatē: pacis vinculum

ritatis vt apti ſitis ſacroſan/

eucariſtie.

ctis miſterijs chriſti. Rurſus dr̄

Alij hāc dicūt ōrōem q̄ h ſumit᷑ ꝛ ē pax nr̄a — xp̄o in pace vnite

Pax chriſti et eccleſie abun/

pficiat᷑ vſqꝫ ad inimicoꝝ cordialem reconciliationem.

det in cordibus veſtris

pacis auctorem — ſpūſſanctus

per ſpiritum ſanctum qui

cū caritas diffuſa eſt in cordibus veſtris — dn̄ator vlis omnium

Lec. 83. **datus eſt vobis Domine**

Cōio

saluator spūsancto ꝑ eternā generatōem: tibi natu
dominū vncte ram diuinam cōmunicantem.

iesu christe fili dei viui qui

misericordissima te ad ho tibi consub
minis liberationē mittēte stantialis

ex voluntate patris cooperā/

cuiꝰ tecū ⁊ cum patre vna et indiuidua est substantia

te spiritusancto per mortem

spontaneam cru hōies in mun per gratiam anime in/
cis amaram. do existentes fusam a te meritam

tuā mundū viuificasti. Libe/

hoc sacrificiū Aliqui legunt sacrum
offerentem pre omnibus sanctum

ra me per hoc sacrosanctum

pro nobis patri in cruce oblatum ⁊ sub hijs speciebus nobis in
cibum paratum: parasti em̄ in dulcedine tua pauperi deus.

corpus et sanguinē tuum. ab

animam deformantibus

oībus iniquitatibus meis.

presentibus. preteritis. et futuris et eos ꝑ qui

et vniuersis malis. Et fac me

bus offero Aliqui legūt inhe iugū em̄
rere: vlꝛ ꝑ plenā tuū sua/
volūtatꝭ sbiectōz ue est ⁊

tuis semper obedire manda/

onus leue neqꝫ in hoc seculo per peccatum. Nec in futuro per
damnationis sententiam irrefragabilem.

tis et a te nunquā separari
permittas. Qui cū eodem deo

Cōīo

pr̄e in vnitate eiusdē spūsscti viuis et regnas ds. Per oīa secula seculorum. Amen.

☞ Post aptatōem sacramenti ad sui pticipatōem per ei⁹ diuisionem: ꝛ cōicantiū vnionem ꝑ pacis triplicis impetratōem. ꝓcedit sacerdos ad p̄ncipalissime intentū in sacro misse officio tremendi scꝫ sacrificij cōionem siue sumptōem. Et qꝛ ipa sumptio vita est bonis ꝛ mors malis. sacerdos tanq̄ꝫ in grandi periculo indigne sumptōis ɔstitutus: nō imerito ɔtremiscit: ne qđ institutū est ꝛ summa dei caritate nobis datū ad pariendū vite fructū. ex sua indispositōe sibi fiat cibꝫ ad interitū: nec mirꝫ (qm̄ contremuit sanctissimus precursor dn̄i: prius sctūs q̄ꝫ natus: tangere sctm̄ dn̄i verticē) si ɔtremiscit miser pctōr ꝛ pauꝑ homūtio manducatur⁹ suū ꝛ vniuersitatꝭ iudicem ꝛ dn̄m: memor apostolice cōminatōis tonitrui. Quicūqꝫ manducauerit panē ꝛ biberit sanguinē dn̄i indigne: reus erit corꝑis ꝛ sanguinis dn̄i. Et non inueniens ex se vt tanto misterio dignus habeat̄ ad ipm dn̄m fontem miscđie ꝛ pietatꝭ se ɔuertit: ꝛ preter premissas generales oꝛ̄ones: precibꝫ magis ꝓpinque ad rem ꝑtinētibꝫ: sui dignificatōem a dn̄o nitit̄ impetrare: q̄tinus sibi ꝛ ceteris ꝓ qbꝫ sacrificat ꝓficiat ad salutē. Premittit igit̄ aliq̄s oꝛ̄ones cōmunioni: aliq̄s interserit: aliq̄s subiungit. Et ſm hoc: ꝑs illa subdiuidit̄ in tres partes. Scđa ibi: (corpus dn̄i nr̄i) Tercia ibi: (Sanguis dn̄i nostri) Prima ꝑs diuidit̄ in quattuor particulas: ſm q̄ttuor oꝛ̄ones cōmunioni p̄missas. In p̄ma sacerdos ꝓ sua iustificatiōe vt digne sumere possit ipm sumendū deuoti⁹ implorat. In scđa vt fructuosa fiat cōmunio exorat: cū dt: (Perceptio corꝑis) In tercia suā indignitatē recognoscens: ꝓfunde se humiliat: cum addit (Dn̄e nō sum dign⁹) In quarta. Sumpta fiducia ex spe diuini adiutorij. ad sumendum dignissimū misteriū se erigit atqꝫ sumēdo participat. ibi: (Panem celestem). Prima oꝛ̄o diuidit̄ in quattuor ꝑtes. In p̄ma captat sacerdos xp̄i beniuolentiā ꝑ crucis sue ꝛ passionis cōmemoratōem. In scđa petit a pctīs ꝛ vniuersis malis liberatōem. ibi: (Liba me) In tercia petit sue voluntatis diuine voluntati plenā subiectionem ibi: (et fac me) In quarta petit suam cū xp̄o perpetuā ɔiunctōnem ibi: (Et a te nunq̄ꝫ. Quibꝫ addit solitam oꝛ̄ōnis conclusionem. ibi: (Qui cum eodem) Et patet sensus ex littera.

māducatio sacramētalis. veri

Perceptio corporis tui do

Cōīo

saluator mundi

mine iesu christe quod in

ego presbyter mādūcare cōiter legitur presumo et non propono: non temerarie tuo constrictus precepto.

dignus sumere propono

occasionaliter ex defectibus meis et negligentijs terribile ꝯ peccatores. Ite maledicti ꝛc.

Non mihi proueniat in iudi

Qui enim mādūcat et bibit indigne iudicium sibi manducat et bibit

perpetuam corporis et anime

cium et condemnatiōem. sed

qua ꝑ nobis mori dignatus es. sacerdoti

pro tua pietate prosit mihi

securam defensionem.

ad tutamentū mentis et cor

corporis et anime

poris et ad medelā percipien

dam. Qui viuis et regnas

deus. Per oīa se. se. Amen.

☞ Post petitionem sue iustificatōis: qua digne suscipiat sacra misteria: orat sacerdos pro salute ex sacratissima cōione percipienda et patet siña textus. Orat enim ne panis qui de celo descendit vitā prebens mundo: sibi ꝓpter sua demerita sit causa damnationis.

hec orō cōiter legitur post sequentē orationē scꝫ panē celestē ex mea iusticia

Domine non sum dignus

Cõio

corpis vere ꝛ realiter. Et anime eam inhabitando per gratiam spiritaliter

vt intres sub tectum meum.

tue ꝟtut; q̃ verbũ es p̃ris

sed tantum dic verbo

velis me mũdare et mundabor

a pctĩs tibi displicẽtibꝫ et me indignum facientibus

et sanabitur anima mea.

☞ Post orõem qua postulauit celebrans vt sumptio tanti sacramenti fiat salutaris sibi ꝛ hĳs ꝓ quibꝫ sacrificat: sciens summam et ineffabilẽ sumendi dignitatẽ eius q̃ in altis habitat: ꝛ tñ nõ alta sed humilia respicit: exemplo laudati centurionis: suã profitendo indignitatem: ꝓfunde se humiliat dicens (Dñe non sum dignus ꝛc.)
Sed dicis: sacerdos hanc orõem ꝓferens aut credit se fore indignũ aut nõ. si primũ: ergo sumendo sacꝛm incidit sñiam apl'i contra indigne mãducãtes ꝓmulgatã: ꝛ reus efficitur corpis ꝛ sanguis dñi. Si scdm: sic ficte loquiꝛ ꝛ est de numero eoꝝ q̃ nequiꝛ se humiliãt.
☞ Ad hoc breuiter dicendũ: qꝫ ꝓferens ita sentire ꝛ de se credere debet vt loquiꝛ se esse indignũ: quantũ est ex se: ꝛ ideo petit vt ip̃e indignus in oculis suis: dignificeꝛ. i. dign⁹ reputeꝛ in oculis dei. Siquidẽ nulla creatura ex se ip̃a: est hac ꝑticipatõe digna: in q̃ dñs celi omniũqꝫ creator: infinite a se distãs in pfectõe ꝛ dignitate: accipitur Neqꝫ idẽ est indignũ sumere: ꝛ indigne sumere. Indign⁹ sumit: qui incõpabilis existẽs ad eius dignitatẽ quem sumit accedit. Qd facit omnis sumens q̃ntũcunqꝫ sanctus. Sed indigne sumit qui sine sui ip̃ius probatione ꝛ preuia purgatiõe accedit: et ille incidit in sententiam apostoli premissam.

corpus xp̃i de celo descendens sub specie p̃nis latẽs

ego peregrinus famescens cibo indigens spiritali. non corpus: sed animam nutriente.

P Anem celestem accipiã et

plenum pietatis et misericordia

vt grãm ꝯferat: qua me tanta participatiõe dignum reddat.

nomen domini inuocabo.

Cōio

☞ Post sue humilitatem indignitatis recognitōem: sacerdos velut non desperās: sed spe diuini adiutorij qui hoc salutare sacramentū in remediū ꝛ cibum anime confortatiuū: contra infestatōem tenta/tionum ꝛ corroboratōem ꝓficiendi in virtutib⁹ ꝛ via iusticie ad ve/ram vitā perducente: pctōrib⁹ ad se conuerti desiderantib⁹ instituit: animatus se erigit ad sumendū hostiā salutarem: dicens: hāc quar/tam oratiunculā (Panem celestē ꝛc. ꝛ ptꝫ sensus. Hec dicēs duas particulas in patena positas. Premissa ꝓfunda inclinatōe in manu recipiat: duob⁹ digitis: pollice ꝛ indice manus dextre: aut ꝯm morē alioꝝ patenā in q̄ ꝑticule posite sunt cū ceteris digitis vtriusqꝫ ma/nus recipiat: ꝛ paꝝ de altaris mensa eleuāns. Inclinato paulisper corpe: se quantū pōt recolligat: tota intentione ad sacrm̄ conuersus oculos carnis ad sacramentales spēs: oculos fidei ad christum sub spēb⁹ contentum conuertat: tota deuotōne tanto misterio intendat. aliqua deuota meditatōe se actuet tali (exempli causa) vel sili. Eya misericordissime dn̄e iesu xpe: pr̄is eterni fili naturalis: vnigenite et ꝯsubalis ex deo deus: qui ꝓ pctōꝝ salute carnem hanc sumere: inter hōies apparere: ac triginta trib⁹ annis grauiter laborare: ac multi/pliciter fatigari dignat⁹ es: ꝛ tandē amarissima passione: preciosissi/mi sanguinis tui effusione: ac morte turpissima: nos a morte perpe/tua: a pctis ꝛ penis liberare. In cuius saluberrime passiōis meōriā presentē hijs spēb⁹ exhibere: teqꝫ cibum anime nr̄e: ac pignus salutis eterne tradere voluisti: clementer respice in hac hora in me indignū pctōrem: purga ꝛ sanctifica me: vt te deū creatorem ꝛ redēptorē me/um digne merear sumere. Breuius quidē vel longi⁹ ꝓut deuotio/nem grā ministrabit. ☞ Et more quorundā pect⁹ tundēs ad/dere pōt verbū: q̄ publicanus grām meruit ꝛ pctōꝝ remissiōem. Il/lud videlicet. De⁹ ꝓpici⁹ esto mihi pctōri: semel vel ter repetēdo.

Et hec dicens: intentōem suā cum oculis dirigat ad xp̄m sub spe/cieb⁹ contentū: ipsumqꝫ plena fide latria adorans: cū magna reuerē/tia. deuotōe. timore. pariter ꝛ cordis desiderio. ip̄m sacrosanctū cor/pus dn̄icum sub duab⁹ particulis quas manu tenet: aut que in pa/tena adhuc iacent: ꝓ sua ꝛ totius ecclesie salute sumat. Sumat aūt nō masticando ac dentib⁹ spēs cōminuendo ꝓpter periculū. Sed hu/mectatis supra lingua immota spēb⁹ reuerenter traijciat. Dum vero sacrm̄ in ore ꝓ sua humectatōe tenet: sic meditari poterit. Ve/ni in animā serui tui dn̄e meus ꝛ deus meus: meqꝫ tibi incorpare digneris: vt mihi mori tibiqꝫ soli viuere merear. Hec vel silia ꝓut deuotio ꝓpria dabit poterit meditari. ☞ Sumpto aūt sacramē/to: sacerdos patenam eleuans vtraqꝫ manu dicat orationem sub/sequentem.

Cōio

pro peccatorum totius mundi expiatione in cruce immolatū ꝛ pro vita mundi sub sacramēto nobis datum.

Corpus domini nr̄i iesu cc.83.

in vnitate fidei catholice ꝛ in om̄i tentatōe | in hora separationis a corpore.

christi custodiat animam me

felicem et beatam.

am in vitam eternam Amen

☞ Premissis orationibus communionem precedentibus. Sequuntur orationes due inter cōmunicandum dici solite. Quarum prima respicit perceptionem sacramenti panis. Secunda perceptionem sacramenti calicis: ibi: (Quid retribuam) et patet littera.

☞ Sequitur oratio secunda.

q. d. nihil ex me cōdignum habeo diuinis bn̄ficijs. | compensando | pijssimo largitori

Quid retribuam domino

donis nature fortune et gratie. | multipliciter tribuit creando: iustificando: cibo celesti nutriendo

pro omnibus que retribuit

indigno et immerito. | poculum salutis: sanguinem saluatoris precium redemptionis.

mihi. Calicem salutaris ac

sitibundus cum desiderio ꝛ gratitudine. | memoriam benefactoris ꝛ beneficorū

cipiam et nomen domini

Colo

intus in mentem vocabo
datorem de ineffabili mu/nificentia qua se ipsum nobis donatum in preciū:

inuocabo. Laudans inuo/

sterum donat in cibum et salutis nutrimentum
demonibus saluti mee aduersantibus.

cabo dominū et ab inimicis

defensus ne preualeant malis suis artibus z innumer⁊ machīatōib⁊

meis saluus ero.

ORatio secunda premissa calicis sumptōi. In q̄ post receptū celestis edulij beneficiū ꝓ sua humiliatōe se nihil habere ꝯfitetur/quib⁊ digne respondere possit diuinis beneficijs. Ostēdit etiam suam gratitudinem in accipiendo dn̄i beneficium gratanter cum sui nōis laude z inuocatōe. Superaddens ꝯfidentiā quā habet ex virtute beneficij in nociuo⁊ preseruatōe. Recte aūt sacerdos ꝯfitetur: nihil se habere qd̄ retribuat dn̄o ꝓ tanto accepto beneficio: quoniā nihil habet suum. Quicquid em̄ habet dn̄i est. cui⁹ est terra z plenitudo eius orbis terrarum z vniuersi qui habitant in eo. Hoc igit̄ tantū inuenit vt gratus recipiat: que gratis dn̄s dignatur dare. Hinc subdit. (Calicem salutaris accipiam) id est sanguinem christi: qui est salutare dei patris: per quem saluauit mundū (accipiam) in eius misericordissime effusionis memoriā: cū sūma gratitudine. grām pro grā. Hinc nomen dn̄i largissimi benefacto⁊ (inuocabo) id est in me vocabo: vt in me habitet: mihi vniat̄: meq꜡ per charitatē suum faciat: quem suum fecit creatione: redemptione adoptōe. Inuocabo aūt laudans eum de om̄ib⁊ beneficijs mihi indignissimo retributis: z sic suo⁊ virtute beneficiorū saluus ero ab inimicis mee salutis. ☞ Sed quō dn̄s sua beneficia retribuit qui nihil a nobis recepit. Retribuere em̄ est aliq̄d ꝓ recept⁊ bn̄ficijs ꝯpensare. Ad qd̄ dr̄ ꝙ retribuere dicit iteratā tributōem: nō curādo an is q̄ retribuit aliq̄d ab eo cui donat pri⁹ acceperit an nō. Vn̄ dicimus bona ꝓ malis retribui: z grām ꝓ grā. Et ita cū primū: donum dei est: q̄ dat esse rei per creatōe꜡: quecūq꜡ post ꝯstitutōem rei in esse tribuit: recte retribuere dr̄: q꜡ ite⁊ tribuit. sc꜡ post primū donū creationis. Dū aūt sacerdos hāc orōem incipit dicēs. Calicē salutar⁊ accipiā zc̄. Calicē ipm̄ detectū ferā prius deuota inclinatōe: tota cū

deuotione reuerenter in manus sumit: omni qua valet mentis puritate: semotis peregrinis cogitatōibꝫ: soli dñici sanguinis effusioni ꝑ se ꝛ toto humano genere in cruce facte: intētus: ipm xp̄i sanguinem preciosum sub vini specie latentem: fideliter ꝛ caute: vna cū particula spēbꝫ vini immersa sumat. Hec ꝛ silia meditando. Refice dñe iesu animā meam: pfecta refectione cibi ꝛ potus: sacratissimi corpis ꝛ sanguinis tui: vt per eam ad pfectissimā regni tui refectōem peruenire valeam: vbi te non iam sub sacris misterioꝝ simbolis sed clare: facie ad faciem videre: ꝛ frui merear in eternū. Amen. Sumpto aūt calice caute: vt nihil in eo specierum vini vel panis remaneat: dicit orationem sequentem.

qui est fons et lauacrum nostre emūdationis ꝛ preciū redēptōis a me potatus.

Sanguis domini nostri ie/

in vite innocentia ꝛ cordis puritate ne recidiuem in peccata.

su christi. custodiat animam

in ꝯsortiū sanctoꝝ. dñm laudantium in secula seculorum.

meā in vitam eternam. Amē

Post orōnes cōioni interpositas: sequūtur orōnes cōioni sub vtraqꝫ specie supaddite: ꝛ haꝝ due sunt. Prima respicit eucaristie sumptōem sub specie vini specialiter. Scda sumptōem sub vtraqꝫ specie generaliter. Circa primā: sicut post sumptōem corpoꝛ sub specie panis: facta est oratio pro salute impetranda ex eiusdē corporis manducatione. Ita post potationem sanguinis sub speciebꝫ vini subiungitur oratio pro salute consequenda ex eadem: ꝛ patet lr̄a. Q, vero in priori oratione dicitur corpus ꝛ hic sanguis: pars debet accipi pro toto. Sicut verbum caro factum est: caro ponitur pro homine. et Gen̄. 46. Cuncte anime que ingresse sunt cū iacob in egyptum ꝛc̄. 66. anime id est homines. Sic in proposito corpus domini nostri iesu christi: id est xp̄s cuius corpus sumpsi: ꝛ sanguis. i. christꝰ cuius sanguinem potaui: custodiat ꝛc̄. que em̄ petuntur a xp̄o: donantur ꝫm naturam diuinam principa liter: meritorie per corporis passionem ꝛ sanguinis effusionem.

veꝝ ꝛ naturale … iesu redemptor

Corpus tuū domine qđ

Cōio

sub spēbus panis tuus verus ⁊ ꝓprius sub speciebus vini

sumpsi et sanguis quē potaui

p grām ⁊ efficatiam virtutis non corꝑalibus q̄ sunt vie eijciēdarū superfluitatū sed spiritualibus aīe que sunt intellectus et voluntas principia operationū humanarū.

adhereat visceribus meis et

sumente

presta vt in me non remane/

vlla culpa animam deturpans

at scelerum macula quem

gratia plenitudine formata. ab omī peccati macula

sancta et pura refecerunt

species panis et vini.

sacramenta. Qui viuis et regnas deus per o. se. se. Amen

☞ Post orōem sumptōem sanguinis spēaliter respicientem: sequuntur orationes due: vtramqꝫ sumptionem simul concernentes In quarum prima petit sacerdos plene ablationem mali scꝫ purgari per sumptionem sacramenti sub vtraqꝫ specie ab omni macula: introitum regni impediente. In secunda ibi. (Quod ore) petit remedia ꝑ ipsa sacrta ꝯferri: qbꝫ ꝓmoueaꝛ ad ingressum regni ptꝫ lra.
☞ Finita autem oratione sacerdos ad cornu altaris accedit vt calicem vino infuso abluat: ⁊ digitos: ipsamqꝫ ablutionem sumit: ne species alique vini aut panis remaneant in calice: aut digitis adhereant. Sed et vt per sumptionem ablutionis sacramētum sumptū deferatur ad stomachum. Propter quod et cōicanti populo de manu sacerdotis datur post sumptum sacramentum potus vini ablutiuus. Quod totum pertinet ad reuerentiam sacramenti. Lauat etiam digitos vel tunc vel post finem misse/quia indignum videtur ꝙ digiti qui tm̄ sacramentum tractauerunt: ad corporalia tractanda applicentur: nisi studiose prius lauentur. Hec aūt ablutio ad locum mundum fundi debet.

Cōio

sacramentū corporis et sanguinis — sacramentaliter — iesu

Quod ore sūpsimus domie

sincera per fidem ₇ charitatis deuotōez — sumptione spirituali.

pura mente capiamus et de

in tempore presenti ad anime vegetationem concesso.

munere temporali fiat nobis

preseruatiuum a recidiua ₇ cōseruatiuum in gratia pseuerans in vitā eternā.

remediū sempiternum Amē

☞ Hec est oīo secunda respiciens vtrāqꝫ sumptōem: qua petunt per sumptionem sacramenti ꝯferri bona: videlicet mentis puritas spiritualiter reficiens ₇ salus tandem sempiterna. Q, autem sacramenta dicunt munera tpalia ad spēs referendū est: que tpales sunt ₇ mutabiles: vel etiā ad corpus xpi ₇ sanguinē res ꝯtentas q̄ dicunt munera tpalia: non in se: qꝛ gloriosa ₇ perpetua: sed quantū ad modum existendi sub spēbꝰ sacramentalibꝰ: ₇ sumēdi sub illis. Hic eñ existendi modus ₇ sumendi tantū in pñti tpe cōuenit corpori ₇ sanguini: ₇ nobis contra huius tpis miserias donatus est: per quē peruenire mereamur ad fruitōem refectōis sempiterne. Solent nōnulli ꝓ sua deuotōe alias addere oīones: ₇ varij varias: ne si tps post dictas oīones: supfluat: priusqꝫ ad cōplendas legendas fuerint expediti: in illo nō vacēt ab oratione: ne locū dent distractōi. De hijs nihil ordinauit ecclesia: idcirco tales omitti possunt sine ꝯsciētie scrupulo
Lec,87 nec culpatur deuotio eas adijcientis.

☞ Sed circa huius sacramenti sacratissimā sumptōem aliq̄ breuiter sunt addenda. Et primo q̄ quadruplex distinguitur manducatio huius sacramenti: quedam pure corporalis: quedam sacramentalis tm̄: quedam spūalis tm̄: quedam simul sacramentalis ₇ spiritualis. Prima est dum species ille manducantur sicut alius cibꝰ nullo respectu habito ad contenta. Quomodo etiam bestie possun-

sumere illud sacramentum: vt mures ꝛ porci ꝛ infideles. nō credentes: nec cogitantes de ratione sacramenti. Sacramentalis tm̄ est cum manducantur species ab eo qui attendit eas esse sacramētales id est institutas ad repꝛesentandū ꝛ continendū res sacras: etiam si non credat ibi contineri verum coꝛpus xp̄i ꝛ eius sanguinem: ꝛ tamen sine reuerentia debita manducat. Et sic mādūcant peccatoꝛes sine purgatione sua accedentes. Manducatio spiritualis tm̄ est. dum percipitur fructus sacramenti absqꝫ specierū sumptione: hoc modo manducant quicunqꝫ sunt in gratia affectātes fructū huius sacrificij: licet species non sumant. Manducatio sacramentalis ꝛ sp̄ualis simul: est dum species ille panis ꝛ vini digne sumuntur id est recta fide: intentione: desiderio ꝛ charitate: pꝛimi scd̄i ꝛ quarti ve sumunt coꝛpus xp̄i: tercij accipiunt fructum tm̄. spiritualem scꝫ anime refectionem: ꝛ non verum coꝛpus xp̄i. Quarti vtrumqꝫ accipiunt: verum scꝫ coꝛpus ꝛ sanguinem xp̄i sub speciebus quas manducant: ꝛ etiam sp̄ualem refectionem. de hoc latius Lectōe.87.

☞ Sed posset queri de manducantibꝫ sacramentaliter q̄ꝫdiu manet in sumente verū xp̄i coꝛpus. Respondet breuiter ꝙ manet coꝛpus xp̄i realiter sub speciebus q̄ꝫdiu species non alterantur tanta alteratione sub qua nō maneret substantia panis: si consecratio facta non foꝛet. Species ille alterantur per omnia ac si foꝛent in subiecto: supplente dn̄o impotentiam nature Facta alteratione que dicta est: desinit ibi esse coꝛpus xp̄i: ꝛ manet vbi est: si sp̄es ille ꝯsecrate non fuissent: scꝫ in celo aut sub alijs sp̄ebꝫ consecratis in alio loco Non tamen localiter mouetur ab illis sp̄ebus per medium ad celū aut alium locum: sed simpl'r desinit esse sub illis speciebus. De hoc Lec.84. ☞ De fructibꝫ aūt huius cōīonis vix aliquid breuiter dici potest. Cum em̄ sacr'm sit nobis sacrificium sacrificioꝛum: ꝛ memoꝛiale illius summi sacrificij: summi pontificis nostri iesu chꝛisti filij dei: quod ip̄e pro omniū salute in cruce obtulit. Omnis sacrificij fructum in digne sumentibus operatur scꝫ peccati expiationem. pacis stabilitatem: coꝛdis cum deo vnionē: gratiarumactionem. Lec.84.

Quia etiam est nobis cibus reficiens animā. o em̄ operationem quā cibꝫ coꝛpalis opatur in coꝛpe iste panis celestis opat' sp̄ualit' in anima: deperditū restaurat: vitā ꝯseruat: gratiam augmentat. L.85.ꝛ86.

Quia viaticū: ideo in via ambulantes roboꝛat ꝛ cōfoꝛtat in itinere: letificat in laboꝛe: et pducit ad terminū in beatitudine. Nā panis ꝯfoꝛtat: ꝛ vinū coꝛ hōīs letificat: ꝛ cibꝫ celest' dat vitā et'nā. Q ꝛ cōīo ideo om̄e meritū xp̄i ꝛ eccl'ie cōicat sumenti. Quia pignus eterne gloꝛie. ideo spem salutis certificat: eleuat desideriū: ꝛ inflāmat. De his fructibꝫ latissime ꝓsequūtur, Lec.85. et.86.

Lec.87. Et quanto plus ꝓficit sumentibus digne: tanto ex opposito no/
cet accedentibus indigne. Vt ꝗ traditori iude: Judeis cōdemnantib9
ꝛ crucifixoribus sanguinē xpi effundentib9 tanq̃ rei mortis xpi cō/
parant. de q̄ lec.87. ☞ De frequentatōe aūt huius sacramen/
ti hoc breuiter dī ꝙ licet vtrūq̧ accedere scʒ ad sacramentalē cōionē
ꝛ ab eadem abstinere in casu meritoriū est ꝛ laudabile; ceteris tn̄ pa
rib9 melius est accedere sumēdo sacramentaliter ꝛ spūaliter q̧ absti
nendo tam spūaliter sumere. Nam plēs effectus ꝯsequūt sacramē/
tum sacramētaliter sumptū: ex ope opato: que non ꝯsequuntur eius
sumptōem spūalem tm̄. Vn̄ patet imprudētia coꝝ atq̧ stulticia qui
dispositi abstinent a sacramentali cōione: stulti q̄ ad se et improuidi
q̄ ad ꝓximos: imo ingrati quo ad deum: q2 sibi subtrahunt gr̄e aug/
men: ꝓximis auxiliū: deo honorē ꝛ grarumactōem. De quo lati9
Lec.87. ☞ Finaliter aliquid de negligentiꝭ q̄ non nunq̧ con
Lec.88. tingunt addendū. de quib9 tn̄ latius Lec.88. tractatur.
☞ Possunt em̄ defectus ꝯtingere circa subalia ꝛ necessaria sacra
mentoꝝ: puta circa materiā. formā. ministrū: aut eius intentionem
Aut circa ceremonialia nō necessaria: vt sunt locus. tp̄s. vestes. va/
sa. luminaria. orōnes. gestus. ꝛ hmōi. Tercio ꝯtingere pn̄t circa re/
uerentiā sacramēti vt si fundat calix: aut gutta sanguis stillet in ter/
ram. Quarto circa ministꝝ: q2 forte memorat se non esse ieiunum.
De hiis q̄druplicib9 defectib9 breuiter aliqd dicendū. De primo
si defuerit materia necessaria panis vel vini: si id sacerdos dephen/
derit an̄ ꝯsecratōem: accipiat de nouo materiā debitā: ꝓcedat ad ei9
ꝯsecratōem nihil repetendo: vbi timet scandalū ppl̄i circūstant. Si
vero post ꝯsecratōis v̄ba post sumptōem vel ante cognouerit defe/
ctum. puta calicē vacuū vel aqua tantū infusum: q2 de pane vix con
tingere posset: ꝓcedat ad cornu altaris: ꝛ infuso de nouo vino: rede/
at ad mediū altaris: et ab eo loco incipiat (Simili mō postq̧ cena/
tum est ꝛc̄.) legendo cū intentōe ꝯsecrandi vsq̧ ad illū locū. (Vn̄ ꝛ
memores) ꝛ statim sine ostensione ad pplm̄ sumat: ꝛ post ablutōem
accipiens ad finem misse ꝓcedat: ꝛ hoc fieri pōt breui tpe sine scanda
lo populi: ita docet Scotus. Ne tn̄ hec negligentia contingat: sacer/
dos in ꝑpatōe calicis faciat ministrū gustare vinū in ampulla prius/
q̧ fundat in calicē. Caute etiā dum calicē ꝛ patenā in manus sacrifi
caturus accipit videat: ac se certum faciat vinū fore in calice ꝛ panē
in patena. ☞ Si negligētia circa formā ꝯtingeret talis ꝑ quā
impediret ꝯsecratio: de q̄ supra habitū est: repetat forma debita suꝑ
materiā debitā: ꝛ hoc dū cert9 fuerit se formā nō integre protulisse.
si vero dubitat ꝯsiliū est doctoꝝ vt ꝓcedat: q2 ꝯtingere pōt ꝙ ex di/
stractōe subita obliuiscat se ꝓtulisse. De intentōe supradictum est.

Sufficit em̄ intentio ꝟtualis circa materiā q̄ est in ꝓspectu ꝯsecran-tis: etiam si forent plures ꝑticule: ꝛ circa numeꝝ eaꝝ erraret: dum-modo tn̄ totū qđ in ꝓspectu est intenderet saltē ꝟtualiter ꝯsecrare.

☞ Circa scđm: si negligentia ꝯtingat in ceremonialibꝫ. loco. tp̄e. vasis. gestibꝫ. orōnibꝫ aut alijs que nō sunt de necessitate ꝯsecratōis nō hec negligentia impedit effectū ꝯsecratōis: licet celebrās si ex sua culpa accidit: quandoq; incidat excōicatōem quandoq; irregularita-tē: tn̄ ꝓpt̄ hoc nihil est incepto canone iterandū: sed procedendum.

De tercijs negligentijs circa irreuerentiā sacramenti. Si musca aranea: aut venenū in calice deprehēsum fuerit: nihil abominabile sumi debet aut mortifeꝝ: sed in vasculo mundo debet sacr̄m reclu-dī: ꝛ reponi in loco ad hoc in ecclesia deputato: ꝛ mundato calice de nouo: fiat ꝯsecratio sanguis: vt sup̄ dictū est: si aqua fuisset in calice ꝛ ꝯsecratus sumat̄. Si vero aīal pōt capi capiat̄ ꝛ capto aīali. po-tus si nō est abominabilis nec mortiferus incineret̄ aīal: ꝛ cineres ꝯseruent̄ cū reliquijs ac deinde sumat̄ sacr̄m. Idem si mus vel ani-mal apprehensam hostiā cōsecratā comederet: si apprehendi potest incineret̄ ꝛ cineres cū reliquijs condant̄. Sic fiat de ꝑticulis reserua-tis ꝓ infirmis: si cōputruerunt vel in puluerē redacte sunt: ponant̄ cū reliquijs aut loco honorabili in ecclesia ad hoc deputato.

☞ Si vero hostia ꝯsecrata in terrā ceciderit radat̄ locus quē te-tigit: ꝛ rasura cū reliquijs reponat̄ ꝛ hostia sumat̄ si sine abomina-tione fieri poterit. Sic si euomuerit quis: lota sumatur. Alioqn̄ vt supra in loco mundissimo reseruet̄. Si sacr̄m sanguinis fusum fuerit in pallam vel pallas altaris: ter lauetur pars palle recipiens stillā: ꝛ ablutōem sumat sacerdos: ꝛ fm̄ aliq̄s pars palle exscindat̄: cōburat̄: ꝛ cineres cum reliquijs custodiant̄. ☞ Si sup̄ tabu-lam vel terrā fusum fuerit: locus diligenter lambat̄: ꝛ lauet̄: ꝛ lotio si abominabilis nō fuerit sumat̄: etiā radat̄ ꝛ rasura cū reliquijs re-ponat̄. ☞ De quarto scꝫ negligētia ꝯtingente circa ministrum Vel q2 minister nō est sacerdos: q2 nō baptizatus: aut non rite ordi-natus: ꝛ si hoc in actu celebratōis deprehenderit: cessare debet: quia totū qđ egit irritū est ꝛ inane. Si defecerit sacerdos ante ꝯsecratio-nem morte vel infirmitate pōt quidē officiū per aliū sacerdotē ꝑfici incipiendo ab eo loco quo prior defecit. Non tamē oportet. Si ve-ro post ꝯsecratōem: per alium supplendū est. Si sacerdos ieiunus haberi potest. Si haberi nō pōt: reseruet̄ sacramentū in diem alte-rum ꝛ tunc a sacerdote sumat̄. Si inter verba ꝯsecratōnis deficiat tūc per aliū sacerdotē debet suppleri: qui incipiat ibi: (Qui pridie) si defecerit in ꝟbis ꝯsecratōis panis: aut ibi: (Simili modo) si defece-rit in verbis ꝯsecratōis vini ꝛ ꝯsequenter officiū rite perficiat.

Cõio

Idem: si dubium fuerit vbi defecerit. Licet aliqui sentiant q̃ noua hostia ꝛ vinum aliud: prioribus inter reliquias reconditis: recipiat supplens sacerdos: ꝛ officium compleat: sed primum videtur consultius. Neq; propter hoc iteratur consecratio super eandẽ materiam: quia non censetur iteratum quod dubitatur esse factũ. Si vero sacerdos recordaretur se esse prohibitum: vt quia excõicatus vel suspensus: aut locus interdictus: aut coram excõicato constitutus ꝛ hoc ante consecratõem: si potest sine graui scandalo: cesset ab officio maxime ante canonem: si in canone aut post ꝯsecratõem: ꝓcedat cum contritione cordis ꝛ proposito ꝯfitendi: ꝛ post missam confiteatur ꝛ peniteat. Innumere contingere possunt negligentie: sed ex his alie iudicentur: ꝛ de his latius ac de penitentijs negligentibus iniungendis. vide Lec. 88.

Lec. 89. ☞ Post sumptionem eucaristie sub vtraq; specie etiam lotiõis calicis: sequitur antiphona que postcõmunio dicitur. Et hec est tercia pars principalis secunde partis misse. In qua post cõmunionẽ sacratissime eucaristie cum gratiarumactione finis misterijs imponitur. Et diuiditur. Nam primo premittitur quidam iubilus ꝛ exultatio in gratiarumactione per antiphonam cantari solitam: que postcõmunio dicitur. Secundo humilis deꝑcatio: vt participatio eucaristie effectum salutis operetur. ibi: (Dominus vobiscum). Tercio missa concluditur. ibi: (Ite missa est) Antiphõa que postcõmunio dicitur: ſm diuersitatẽ officiorum variatur ꝛ in signum leticie ꝛ gratiarumactionis ac gaudij de suscepta cõmunione altisone cantatur: ſm illud ꝓphete. In voce exultationis ꝛ ꝯfessionis sonus epulantis. Significat etiam cantus ille gaudium apostolorum de dñica resurrectione: ſm illud Johan. 20. Gauisi sunt discipuli viso domino. vt vult Innocentius.

vt maneat in vobis per gratiam: in eternum

Respondet populus idẽ imprecans sacerdoti.

Dominus vobiscũ Et cum

ait sacerdos: simul scilicet in vna sacramenti gratia vniti.

spiritu tuo. Oremus.

☞ Hec est particula secunda partis tercie principalis. In qua

fit humilis deprecatio vt percepta cõmunio effectum salutis in participãtibus operetur. Hec autem deprecatio fit per orationes que cõplende dicuntur: eo q per eas completur et finitur misse officiũ. et ille etiam variantur fm variationem officiorũ. Premittit autem sacerdos salutationem populi: optans diuinam assistentiam in finẽ per sumptioem sacramenti perdurantem. populumqz hortatur ad secum simul orandũ dicens: Oremus. Deinde orationem subiungit qua regulariter petit: vt sacra cõmunio effectum suum operetur scilicet gratiam augeat in presenti: et gloriam conferat in futuro. Ad hec enim petenda frequenter sonant complende: vel saltem ad aliqua ad gloriam eternam ordinata.

☞ Sequuntur collecte eo numero quo collectas in misse principio: et secretas ante canonẽ prerogauit. Et has dicens redit ad dextrum cornu altaris: ad significandum q in fine mundi predicatio christi reditura est ad populum iudeorum: fm illud Romanorũ. 9. Isaias autem clamat pro israel. si fuerit numerus filiorum israel sicut arena maris: reliquie salue fient.

☞ Finita hac oratione redit ad medium altaris: Quia sicut per dextrum cornu altaris representatur iudaicus populus: et per sinistrum gentilis: ita per medium altaris significatur christus: qui est lapis angularis duos in se parietes: iudeos videlicet et gentiles: in fidei sue vnitate connectens. Ut sicut misse officium incipiendũ est in christo: ita et in eo finiendũ: quoniam ipẽ est Alpha et o: principium et finis: a quo oĩs nostra oõ et actio sumere debet initium: et in ipso finalr tanqz in fine vltimo summo et optimo terminari. Etiã redit ad mediũ: id est xpm vt ab ipso petat benedictõem: qua benedicturus est pplm abeuntẽ. ☞ Ad finẽ oõnis iterũ salutat pplm dicens (Dominus vobiscum) optans vt recedentes a tẽplo: nõ recedant a dño: vt satagant quatinus dñs semp cum eis in oĩbz agẽdis maneat: et nunqz ab eorum intentione et amore recedat. Et populus rñdẽs: Et cum spiritu tuo: optat vt ipẽ sacerdos post missam non carnalibz sed spũalibz vacans exercitijs dño sp adhereat: oõnibusqz iugibus dño vniatur. Nam spũs est dñs et eos qui adorant in spũ et veritate adorare oportet. Joh. 4. quasi diceret: ppls. Et cũ spiritu tuo sit dominus: vt spiritu ambules et desideria carnis non perficias. Et nota q septies sacerdos salutat populum: quatinus exclusis vicijs septem capitalibus: suscipiat gratiã septiformis spiritus. Et quinqz vicibus se vertit ad pplm scz ante primã collectã: añ offertoriũ: p9 offertoriũ cũ dt orate pro me: ante vltimã collectã: post cõonem: et post eandem orationẽ: significãs quinqz apparitiones quibz dñs in die resurrectõis suis dilectoribz apparuit.

ad ꝓpria redire · hostia salutaris vel officiũ misse finitum est. a quo nobis donatum est tantum sacrm̃ sit laus honor gloria et grã⁊ rũactio p immortalia se. seculorum

Ite missa est. Deo gratias.

Hec est tercia ꝑticula in qua ꝯcludit̃ missa:⁊ habet tres ꝑtes In prima sacerdos populũ ad redeundũ ad ꝓpria licentiat: Secundo licenciatũ benedicendo sanctificat. Tercio orone ad deũ se cõuertens totũ officiũ ꝯcludit ⁊ terminat. Et nota ꝙ in ꝓposito dictio (missa) põt accipi dupl̃r: ꝑticipialiter scꝫ ⁊ nominaliter Participialiter sensus est. Ite ad ꝓpria redeuntes:qr missa est ꝓ vobis hostia salutaris :xp̃s scꝫ mediator noster ad p̃rem:vt tanq̃ꝫ aduocatus noster ip̃m ꝓ nobis interpellet. Uel nõialiter ꝓ misse officio:⁊ sic sensus est. Ite ad ꝓpria.corꝑis intendendo necessarijs:qr missa .i. misse officiũ est supple finitũ. Ante cuius finẽ ecclesia statuit ne ppl̃s recedat. Rñdet ppl̃s: Deo grãs: tanq̃ꝫ gratus deo de suscepto bñficio grãs agens. Hec aũt ꝯclusio in festis dũ ppl̃s ꝯcurrit ad ecclesiam dr:cuius officiũ est circa exteriora:ideo ad ip̃a ꝓuidenda licenciatur Sed feriatis dieb⁹ quib⁹ ppl̃s non tenetur interesse diuinis:sed clerici diuino cultui ascripti:quoꝝ exercitiũ esse debet iugiter in sorte dñi:ꝯcludit̃ missa per Benedicamus dño:quo verbo nõ dat̃ licẽtia circũstanti clero:sed ad ꝯtinuandũ religionis cultũ additur exhortatio:dicẽdo bñdicamus dño ; nos scꝫ diuino cultui special̃r deputati. Et respondent: Deo gratias:quasi obediendo sacerdotali exhortationi gratias de officij perfectione dño reddentes. Et quoniam in dieb⁹ quadragesime ⁊ aduentus etiã populus mag⁹ orõnibus insistere debet q̃ꝫ dieb⁹ ceteris. Tunc etiã die dñico dum ppl̃s diuinis interesse tenet̃:non licentiat̃ per (Ite missa est) Sed magis per bñdicamus dño:q̃ exhortat̃ vt solicitudinẽ tꝑalium tꝑantes magis solito diuinis laudib⁹ inhereant ⁊ spũal̃r ad dñm se ꝯuertãt. In missa ꝓ defunctis ꝓ conclusione dr̃. Requiescant in pace. vt finis huius officij respondeat pñcipio:in quo eis eterna requies postulat̃:⁊ qr illud officiũ singulariter defunctis applicat̃. ideo in eius pñcipio medio ⁊ fine requies in pace eterna ac iocũdissima adoptat̃. Et rñdet chor⁹: Amẽ. i. fiat. qd̃ postulat̃ Sequit̃ scd̃a portiũcula q̃ ppl̃s ad ꝓpria dimissus bñdicit̃ a celebrãte Hãc aũt bñdictõem pñte ep̃o dare nõ debet sacerdos nisi ep̃o iubẽte vel ꝑmittẽte: sed magis ep̃s tanq̃ꝫ gerarcha ⁊ supior eã dabit. Solennẽ tñ bñdictiõem etiã sacerdos absente ep̃o dare non debet. Que aũt sit solẽnis quidã diuersificant̃. Nã aliq̄ illã estimant solẽnẽ:cui premittuntur versiculi Sit nomẽ. Adiutoriũ. Sed huic dicto obuiat cõis ꝯsuetudo. Nã

omnes sacerdotes vt cõmuniter premittunt hos versiculos. Ideo alij pbabilius dicunt: q̃ benedictio solennis est bñdictio pontificalis: que dat̃ ante agnus dei cum orõnib9 specialib9 in pontificali ad hoc ordinatis. Hanc sacerdotes dare pbibent̃. Benedicit̃ autẽ ppl's: vt donis celestib9 repleatur: ⁊ in bonis ɔtra oẽs inimici aduersitates custodiat̃: prestante hoc diuina maiestate beatissime trinitatis. Patris ⁊ filij ⁊ spũssancti. Ad hoc sonant verba benedictõis: quibus pleriq3 sacerdotes vtunt̃: illa sc3. Celesti benedictiõe benedicat ⁊ custodiat vos diuina maiestas: ⁊ vna deitas. Pater ⁊ filius: ⁊ spiritussanctus: quasi diceret: Pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus q̃ sunt vna deitas ⁊ diuina maiestas benedicat vos qui officio misse interfuistis celesti benedictõe: qua bonis gr̃e supnaturalib9 repleamini: ⁊ custodiat ab omni aduersitate ⁊ impugnatõe: vos psternente. carnis. mũdi. ⁊ spũs inimici. Respondetur Amen. fiat. ☞ Signat etiam sacerdos benedicendo seipm̃ ⁊ pplm̃ crucis signo: ad oẽm positiõis differentiã quo triumphali signo ⁊ sanctificamur. ⁊ defendimur ab insidijs inimici: qui signum quo victus est erubescit: timet ⁊ fugit. ☞ Post bñdictõem seq̃t̃ vltima portiũcula: oratio scilicet.

acceptum sit et gratum. | deus vnus. pater et filius ⁊ spiritussanctus

p **Laceat tibi sctã trinitas**

misse a te institutũ et offerri tibi preceptum. | gradus ⁊ ordinis mei

hoc obsequiũ seruitutis mee

veri corpis ⁊ sanguinis xp̃i

et presta vt sacrificiũ qd̃ ocu/

omnia nude contuentis | presbyter ex me dignificatus ex te.

lis tue maiestatis ego ĩdignus

non tm̃ ex se sed etiam quantum est ex offerente.

obtuli sit tibi acceptabile.

sacerdoti | fidelib9 viuis ⁊ defunctis.

mihiq3 et oĩbus pro quibus

Cōīo

misericorditer concedente.

illud obtuli. sit te miserante

Pro diluendis culpis.
Pro redimendis penis.
Pro conferendis spi
ritualibus donis.

propiciabile. Per christū do/
minum nostrum. Amen

☞ In hac oratione sacerdos velut in quodam compendio peti/
tiones priores recolligit: humiliter petēs pro se aliisq3 omnibus: p
quibus sacrificium obtulit exaudiri. Et tangūtur quattuor: scilicet
dignitas eius cui sacrificatur. Secundo ordo ⁊ potestas sacerdotis
sacrificium offerentis, ibi: (hoc obsequium seruitutis) Tertio hu
militas offerentis qua vt placitum sit deprecatur. ibi: (ego indign9
obtuli) Quarto ordinata caritas eiusdem: qua vt sibi ⁊ omnibus
prosit supplicatur. Et satis patet tertus huius finalis oratōis qua
totum misse officium terminatur. Et tantū de hac abbreuiatura.
Gratias deo Amen.

Explicit Epithoma expositōis sacri Canonis
misse laudatissimi viri Gabriel Biel de Spyra
sacre theologie Licenciati. In Spira impres/
sum per Conradum Hyest.

Biel

Cann

Missa

[illegible]

6 2